

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026

Úřad vlády ČR

prosinec 2022

Obsah

1. Úvod.....	3
1.1 Účel Akčního plánu	4
1.2 Uživatelé Akčního plánu.....	5
1.3 Základní používané pojmy	5
1.4 Související mezinárodní a vnitrostátní dokumenty.....	7
2. Aktuální výzkumy v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí.....	9
2.1 Výskyt domácího a genderově podmíněného násilí	9
2.2 Postoje veřejnosti k domácímu a genderově podmíněnému násilí	11
2.3 Ekonomické dopady domácího a genderově podmíněného násilí	12
2.4 Aktuální problémy v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí	13
3. Postup tvorby Akčního plánu	17
4. Revize stávajících opatření.....	18
5. Implementace Akčního plánu	19
6. Úkolová část.....	21
Oblast č. 1: Prevence domácího a genderově podmíněného násilí	21
Oblast č. 2: Ochrana a podpora obětí domácího a genderově podmíněného násilí	28
Oblast č. 3: Systémové zabezpečení řešení domácího a genderově podmíněného násilí a zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny oběti těchto forem násilí	46

1. Úvod

Domácí násilí a další formy genderově podmíněného násilí zůstávají závažným problémem české společnosti. Jedná se o jednu z nejčastějších forem násilí, která má zásadní negativní dopady na životy obětí i celé společnosti. Mezinárodní i české studie výskytu domácího násilí ukazují, že různé formy domácího násilí během svého života zažívá přibližně každá třetí žena a každý čtrnáctý muž. Ve více než polovině případů domácího a partnerského násilí jsou přítomny děti. Zkušenost se znásilněním má přibližně každá desátá česká žena, přičemž naprostá většina z nich nikdy nevyhledá pomoc a neobráť se na policii. Vysoká míra latence zůstává i sexuálního obtěžování, nebezpečného pronásledování, či genderově podmíněného kybernásilí.¹

Česká republika v posledních letech přijala řadu důležitých opatření s cílem zlepšit prevenci a postavení obětí domácího a genderově podmíněného násilí. Byla zavedena možnost vykazání násilné osoby ze společného obydlí, vznikla síť intervenčních center, prohlubuje se školení policie a soudů a realizují se osvětové a preventivní kampaně. V systému pomoci obětem však nadále přetrvávají výzvy, na které je potřeba koordinovaně a komplexně reagovat.

Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023–2026 (dále jako „Akční plán“) je v pořadí čtvrtým samostatným strategickým dokumentem vlády ČR v oblasti prevence domácího a genderově podmíněného násilí. Jeho cílem je přispět ke zlepšení postavení obětí a zlepšit systém prevence těchto forem násilí.

Akční plán navazuje na Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022 (dále jako „Akční plán 2019“), schválený usnesením vlády ČR ze dne 6. května 2019 č. 318.² Akční plán také navazuje na Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 (dále jako „Strategie“), schválenou usnesením vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 269.³ Jedním z úkolů Strategie je také pokrývat oblast domácího a genderově podmíněného násilí Akčními plány. Povinnost přijímat opatření vedoucí k prevenci a potírání domácího a genderově podmíněného násilí rovněž vyplývá z řady mezinárodních úmluv, deklarací a doporučení (blíže viz kapitola 1.4).

Stejně jako v předchozím období se Akční plán zaměřuje kromě domácího násilí i na oblast ostatních forem genderově podmíněného násilí tak, jak jsou běžně definovány příslušnými mezinárodními standardy.⁴ Dle dostupných statistických údajů se v kontextu České republiky jedná zejména o znásilnění, sexuální zneužívání či nebezpečné pronásledování. Proto je těmto formám násilí věnována v Akčním plánu větší pozornost.

Odborné studie dlouhodobě ukazují, že osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím jsou převážně ženy.⁵ Akční plán vychází z genderově specifického přístupu k těmto formám násilí. Rozeznává tedy genderově specifické potřeby žen a mužů jak v rolích osob ohrožených, tak v rolích osob dopouštějících se násilí. Záměrem Akčního plánu je pokrývat všechny formy domácího a genderově podmíněného násilí bez ohledu na pohlaví osoby ohrožené těmito formami násilí. Realizace opatření uvedených v Akčním

¹ Blíže viz kapitola 2.1 Výskyt domácího a genderově podmíněného násilí a kapitola 2.1. Akčního plánu.

² Blíže viz Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>

³ Blíže viz Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf

⁴ Jedná se například o Úmluvu OSN o odstranění všech forem diskriminace žen (resp. všeobecná doporučení Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen) či o Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí.

⁵ Blíže viz kapitola 2.1 Výskyt domácího a genderově podmíněného násilí a kapitola 2.1. Akčního plánu.

plánu tak přispěje ke zlepšení postavení všech obětí (mužů, žen, dětí, seniorů a seniorek a dalších skupin).

Akční plán byl vypracován Odborem rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR (dále jako „Odbor“) společně s Výborem pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách (dále jako „Výbor“), který je pracovním orgánem Rady vlády pro rovnost žen a mužů (dále jako „Rada“). Výbor sdružuje odbornice a odborníky na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí z veřejné správy, nestátních neziskových organizací a poskytovatelů sociálních služeb, akademické sféry, policejních složek a justice. Široká expertíza členek a členů Výboru a také zkušenosti z praktické pomoci osobám ohroženým domácím a genderově podmíněným násilím a s prací s osobami dopouštějícími se násilí hrály klíčovou roli při přípravě Akčního plánu. Seznam členek a členů Výboru a dalších osob, které se na zpracování Akčního plánu podílely, je obsažen v kapitole 3.

Akční plán celkem obsahuje 25 opatření a je rozdělen do 3 strategických oblastí:

1. Prevence domácího a genderově podmíněného násilí;
2. Ochrana a podpora obětí domácího a genderově podmíněného násilí;
3. Systémové zabezpečení řešení domácího a genderově podmíněného násilí a zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny oběti těchto forem násilí.

Rozdělení opatření podle ministerstev zobrazuje následující tabulka. Zároveň platí, že řada opatření Akčního plánu spadá do gesce více ministerstev.

K hlavním opatřením Akčního plánu patří zajištění dostupnosti specializovaných služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím a jejich děti (utajené azylové domy, krizová lůžka, telefonická krizová pomoc, ad.), zajištění dostupnosti programů pro práci s původci a původkyněmi tohoto násilí, podpora zřizování specializovaných center pro oběti sexuálního násilí či vzdělávání profesí, které nejčastěji přicházejí do kontaktu s osobami ohroženými. Důležitou součástí je tak prevence uvedených forem násilí, a to prostřednictvím osvětových aktivit či vzdělávání na školách.

Při realizaci jednotlivých opatření Akčního plánu bude průřezově zohledňováno postavení osob čelících vícečetné diskriminaci, a to zejména osob se zdravotním postižením, seniorek a seniorů, cizinek a cizinců, osob bez domova, Romek a Romů a dalších zranitelných osob.

Při zpracování Akčního plánu byla zohledněna doporučení pro tvorby strategických dokumentů na úrovni Vlády ČR uvedená v Metodice přípravy veřejných strategií, kterou vzala vláda ČR na vědomí usnesením vlády ČR ze dne 2. května 2013 č. 318 a v její aktualizaci, schválené usnesením vlády ČR ze dne 28. ledna 2019 č. 71.

1.1 Účel Akčního plánu

Účelem Akčního plánu je formulovat, implementovat a koordinovat komplexní systém opatření na úrovni vlády ČR pro oblast prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí a tím přispět ke snížení výskytu těchto forem násilí v české společnosti a pomoci osobám ohroženým násilím i osobám dopouštějícím se násilí.

Realizací opatření uvedených v Akčním plánu by mělo dojít zejména ke zlepšení současné úrovně ochrany osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím (včetně dětí žijících v rodině s výskytem domácího a genderově podmíněného násilí), k zefektivnění prevence tohoto násilí, k rozvoji vzdělávání příslušných profesí v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí a k podpoře práce s původci a původkyněmi násilí.

1.2 Uživatelé Akčního plánu

Z povahy Akčního plánu jako strategického dokumentu vlády ČR vyplývá, že je primárně určen příslušným ústředním orgánům státní správy. Těm v časovém rámci 2023–2026 ukládá jednotlivé úkoly.

Dále je Akční plán určen všem organizacím a poskytovatelům sociálních služeb působícím v oblasti prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí. Těmto organizacím Akční plán úkoly neukládá, nicméně jim poskytne informace o prioritách a plánovaných opatřeních vlády ČR v této oblasti. Obdobně bude Akční plán sloužit krajům a obcím, které formulují své vlastní strategické dokumenty v oblasti sociální politiky, včetně prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí.

1.3 Základní používané pojmy

Definice základních používaných pojmů odpovídají jejich ustálenému používání v relevantních mezinárodních i vnitrostátních dokumentech (viz kapitola 1.4).

Asistovaný styk rodičů s dětmi – setkávání dítěte s rodičem, se kterým dítě nežije ve společné domácnosti a se kterým byl z nějakých důvodů (dlouhodobé odloučení, domácí násilí, jiné násilí, rozchodové a rozvodové stavy v rodinách) přerušen dosavadní kontakt. Asistovaný styk je prováděn v bezpečném a k tomu přizpůsobeném prostředí specializovanými pracovníky a pracovníci. Primárním cílem asistovaného styku je zajistit bezpečné setkávání s rodičem, který se dopouštěl násilí v rodině tak, aby dítě mohlo pokojně realizovat své právo na oba rodiče. Při těchto intervencích se průběžně pojmenovávají a sledují možná rizika těchto setkávání pro dítě a zároveň je upřednostňován jednoznačný přínos takových setkávání pro zdravý rozvoj každého dítěte, a to i s ohledem na přání a potřeby samotného dítěte s důrazem na jeho nejlepší zájem. Asistované setkávání by mělo být dočasné, nikoliv dlouhodobé a směřovat k tomu, aby se dítě s rodičem mohlo setkávat bezpečně samo. V případě, že toto není možné zajistit, je potřeba v zájmu dítěte toto setkávání ukončit.

Domácí násilí – veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.⁶

Dating violence – násilí páchané v rámci navazování partnerského vztahu v době, kdy osoba ohrožená násilím a původce násilí společně nesdílí obydlí ani je není možné považovat za partnery. Jedná se o násilí typicky se vyskytující u dospívajících osob při hledání partnera či partnerky.

Gender – jedná se o kategorii a pojem odkazující na sociálně a kulturně podmíněné a konstruované rozdíly mezi ženami a muži, které jsou historicky a místně proměnlivé.⁷ Nejsou přirozenou a neměnnou charakteristikou žen a mužů, ale odráží aktuální stav sociálních vztahů mezi nimi. Jako takový tedy gender doplňuje kategorii pohlaví ve smyslu biologických rozdílů mezi ženami a muži.

Genderově podmíněné násilí – veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického ekonomického či dalších forem násilí, které jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřiměřeně dopadají na ženy či na muže. Tato definice vychází z mezinárodněprávních dokumentů jako je např.

⁶ Blíže viz Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí.

⁷ Takto definovaný odborný termín byl etablován v rámci společenských věd ve 2. pol. 20.st

Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminaci žen. Na základě této definice jsou za formy genderově podmíněného násilí považovány kromě domácího a partnerského násilí např. také sexuální násilí, znásilnění, sexuální obtěžování nebo stalking (nebezpečné pronásledování). Přestože se oběťmi těchto forem násilí stávají i muži, ženy jako oběti tohoto násilí jednoznačně převažují.⁸

Genderové stereotypy – zjednodušující a zaujaté představy týkající se vlastností, názorů a rolí žen a mužů ve společnosti, zaměstnání a rodině. Zevšeobecňování mužských a ženských vlastností může vést ke znevýhodnění těch, kdo svým chováním vybočují z daného stereotypu (např. tlak na chlapce a muže, kteří mají zájem o tzv. ženské aktivity). Některé genderové stereotypy také přispívají k výskytu domácího a genderově podmíněného násilí a brání obětem dosáhnout pomoci (např. předpoklad, že má žena za každých okolností zůstat se svým partnerem i v případě, že na ni páchá násilí, předpoklad, že se muž nemůže stát obětí domácího násilí nebo názor, že žena je v některých případech za své znásilnění spoluzodpovědná).

Kybernásilí – je zastřešujícím pojmem pro různé formy násilí, které je přímo nebo nepřímo páčeno prostřednictvím informačních a komunikačních technologií a které má nebo může mít za následek duševní, emoční, sexuální, společenskou, ekonomickou nebo tělesnou újmu. Kybernásilí zahrnuje online obtěžování (obtěžování nežádoucími zprávami, sledování pohybu přes telefon, ad.), násilí v blízkých vztazích (např. vyhrožování zveřejněním intimních fotografií či videí), kulturně ospravedlněné násilí (šíření sexistických vtipů, založení facebookové skupiny s tematikou znásilnění, sexuálního násilí, atp.), sexuální napadení (lákání ke schůzce prostřednictvím technologií a následné ublížení na zdraví), ad. Kybernásilí bývá často uváděno jako jedna z nových forem genderově podmíněného násilí.

Násilí a další nevhodné jednání vůči seniorům a seniorkám – týrání, zneužívání, zanedbávání seniorů a špatné zacházení s nimi (tzv. elder abuse and neglect) je jednorázové nebo opakované, záměrné nebo nezáměrné jednání nebo nečinnost vůči člověku vyššího věku, typicky ve vztahu odůvodněné očekávatelné důvěry, v jehož důsledku došlo ke škodě či újmě fyzické, psychické, sociální, materiální, právní, nebo mravní, případně k jejich kombinaci. Důsledkem tohoto jednání či nečinnosti může být kromě ohrožení majetku, zdraví, života, svobody nebo lidské důstojnosti také vznik či prohloubení situační, dočasné nebo celkové zranitelnosti člověka. Výše definované týrání, zneužívání, zanedbávání seniorů a špatné zacházení s nimi může, ale nemusí naplňovat skutkovou podstatu trestného činu. Jeho původci mohou být jednotlivci, instituce či společenské prostředí.⁹

Nekonsenzuální pornografie – v nejobecnějším smyslu lze rozlišit čtyři formy nekonsenzuální pornografie, které se obvykle i prolínají: 1) pořízení intimních vizuálních materiálů bez souhlasu vyobrazené osoby, 2) vytváření falešných intimních materiálů vyobrazujících jinou osobu, 3) vydírání anebo vyhrožování zveřejněním, šířením anebo sdílením intimních vizuálních materiálů, 4) zveřejnění, šíření anebo sdílení intimních vizuálních materiálů (vč. falešných) bez souhlasu vyobrazené osoby.

Oběť/osoba ohrožená domácím nebo genderově podmíněným násilím – fyzická osoba, která je vystavena některé z forem tohoto násilí, a to včetně dětí žijících v rodinách s výskytem domácího nebo genderově podmíněného násilí.

⁸ Blíže viz: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>. Akční plán se zaměřuje na formy genderově podmíněného násilí s vědomím toho, že ne všechny případy tohoto násilí jsou nezbytně genderově podmíněné či motivované. Například trestný čin nebezpečné pronásledování může být motivován pohlavím či genderem oběti (například pronásledování bývalé partnerky), ale nebude tak tomu vždy (například nebezpečné pronásledování z politických důvodů). Prevence, školení příslušných profesí a další opatření tohoto Akčního plánu ve výsledku pomáhají všem obětem těchto forem násilí bez ohledu na skutečnost, zda se v konkrétním případě jednalo o genderově podmíněné násilí.

⁹ Pro účely Akčního plánu je používán výraz násilí a další nevhodné jednání vůči seniorům a seniorkám.

Původce/původkyně násilí – fyzická osoba, která se dopouští některé z forem domácího nebo genderově podmíněného násilí.

Sekundární viktimizace – proces, během něhož je osoba ohrožená domácím nebo genderově podmíněným násilím nadbytečně vystavována psychické zátěži v souvislosti s vyšetřováním tohoto násilí, informováním o tomto násilí a poskytováním pomoci ze strany různých subjektů.

Sexuální násilí – jakékoli sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování s lidmi či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak¹⁰. Ve většině případů s sebou sexuální násilí nese používání sexuality jako nástroje moci.

Specializované sociální služby pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím – specializované služby jsou charakteristické tím, že se zaměřují na poskytování pomoci a podpory šité na míru specifickým potřebám obětí jednotlivých forem domácího a genderově podmíněného násilí a nejsou určeny pro širokou veřejnost¹¹. V kontextu ČR se jedná např. o intervenční centra (zřízená dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů), utajené azylové domy pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím, či odborné sociální poradenství poskytované výhradně obětem domácího a genderově podmíněného násilí.¹²

Terciální viktimizace – nadbytečné vystavení oběti trestného činu nebo násilného činu, který nebyl klasifikován jako trestný čin, psychické zátěži v souvislosti s tímto činem, ještě i v dalším období po primární a sekundární viktimizaci.

1.4 Související mezinárodní a vnitrostátní dokumenty

Akční plán navazuje na řadu dokumentů přijatých na evropské a mezinárodní úrovni. Jedná se jednak o lidskoprávní úmluvy a strategické dokumenty v oblasti rovnosti žen a mužů a jednak o konkrétnější dokumenty obsahující specifická doporučení v oblasti prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí.

Z hlediska formulace opatření uvedených v Akčním plánu byly relevantní zejména následující dokumenty:

- Pekingská deklarace a akční platforma přijatá na 5. světové konferenci o ženách v roce 1995;
- Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen a Všeobecná doporučení Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen č. 12, 19 a 35;
- Úmluva OSN o právech dítěte;
- Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením;
- Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 190 o násilí a obtěžování na pracovišti a doporučení Mezinárodní organizace práce č. 206 o násilí a obtěžování na pracovišti;
- Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 31. ledna 2001 k odstranění všech forem násilí na ženách (A/RES/55/68);

¹⁰ Viz definice World Health Organization, World report on violence and health (Geneva: World Health Organization, 2002)

¹¹ Blíže viz: <http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Violence-against-Women-Victim-Support-Report.pdf>.

¹² Blíže viz: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/3b_Standardy_kvality_SSS_pro_obeti_DGPN_15_6_2021_rev_MP_1.pdf a http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2021/03/Anal%C3%BDza-dostupnosti-specializovan%C3%BDch-soci%C3%A1ln%C3%ADch-slu%C5%BEeb-pro-ob%C4%9Bti-DN-a-GNP-v-%C4%8CR_fin%C3%A1ln%C3%AD-%C4%8Distopis.pdf

- Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 20. prosince 2004 k odstranění všech forem násilí na ženách (A/RES/59/167);
- Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 18. prosince 2007 k odstranění znásilnění a všech ostatních forem sexuálního násilí a jejich projevů, včetně konfliktních a souvisejících situacích (A/RES/62/134);
- Závěry Komise OSN pro postavení žen ze dne 15. března 2013 k odstranění a prevenci všech forem násilí na ženách a dívkách;
- Závěry Komise OSN pro postavení žen k eliminaci a prevenci všech forem násilí na ženách a dívkách;
- Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí;
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R(97)20 k nenávislným projevům;
- Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy Rec(2002)5 k ochraně žen před násilím;
- Závěry Rady EU k potírání násilí na ženách a dostupnosti podpůrných služeb pro osoby ohrožené domácím násilím ze dne 6. prosince 2012;
- Závěry Rady EU k prevenci a potírání všech forem násilí na ženách a dívkách, včetně ženské obřízky ze dne 5. a 6. června 2014.
- Závěry Rady EU o ženách, míru a bezpečnosti ze dne 14. listopadu 2022
- Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí

Akční plán také reaguje na doporučení Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen adresované České republice. Dalším mezinárodním dokumentem, který Akční plán využívá jako jeden ze zdrojů inspirace, je Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (dále jako „Úmluva proti násilí na ženách“), která byla otevřena k podpisu v květnu 2011. Úmluva proti násilí na ženách stanovuje obecné standardy v oblasti prevence tohoto násilí a pomoci osobám ohroženým. Česká republika Úmluvu proti násilí na ženách podepsala dne 2. května 2016. Usnesením vlády ČR ze dne 8. února 2016 č. 114 bylo ministru spravedlnosti uloženo předložit vládě návrh legislativních opatření k zajištění jejího provádění do 30. června 2017. Tato opatření byla zahrnuta do novely trestního zákoníku, která byla publikována pod č. 287/2018 Sb. a která nabyla účinnosti dne 1. února 2019. Ministerstvo spravedlnosti aktuálně odložilo předložení návrhu na ratifikaci Úmluvy proti násilí na ženách do konce ledna 2023. Akční plán případnou ratifikaci Úmluvy proti násilí na ženách ze strany České republiky nepředjímá.

Opatření uvedená v Akčním plánu navazují na následující vnitrostátní dokumenty:

- Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027
- Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období let 2020–2023;
- Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029;
- Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030;
- Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025;
- Strategie sociálního začleňování 2021–2030;
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021–2030;
- Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025;
- Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2021.

Akční plán není v konfliktu s uvedenými materiály a nevytváří duplicitní úkoly, ani duplicitní nároky na alokaci finančních prostředků.

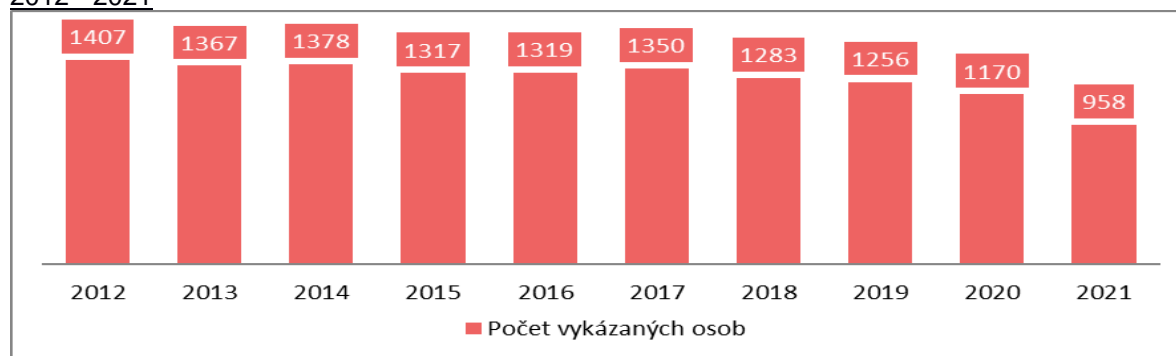
2. Aktuální výzkumy v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí

2.1 Výskyt domácího a genderově podmíněného násilí

Domácí násilí je ve velké části případů opakované, dlouhodobé a probíhá v cyklech, případně může postupně eskalovat. Zpravidla jsou jasně rozděleny role osoby ohrožené a osoby dopouštějící se násilí. Specifickým znakem domácího násilí je jeho neveřejnost. Domácího násilí se dopouštějí osoby na svých blízkých (osobou ohroženou může být např. manžel/manželka, druh/družka, dítě, rodič, prarodič či sourozenec). Domácí násilí nabývá různých forem – může se jednat o fyzické, psychické, sexuální, ekonomické či jiné formy násilí, případně jejich kombinace.¹³ Fyzické a psychické násilí nabývá různých podob, přičemž studie ukazují, že důsledky všech jeho podob mohou být velmi závažné. Níže jsou uvedeny výstupy nejaktuálnějších výzkumů a analýz v této oblasti.

Shrnutí výzkumů výskytu a celospolečenských dopadů domácího a genderově podmíněného násilí bylo detailně obsaženo v Akčním plánu 2019¹⁴ a Strategii¹⁵ Podle dostupných statistik je u nás každoročně policii oznámeno v průměru 650 případů znásilnění, policie řeší v průměru více jak 500 případů týrání osoby žijící ve společné domácnosti ročně, orgány sociálně-právní ochrany dětí každoročně registrují přibližně 2500 případů domácího násilí v rodinách, kde vyrůstají děti, každý rok je v průměru z důvodu domácího násilí ze svého domu vykázáno téměř 1300 násilných osob.¹⁶ Organizace působící v oblasti pomoci obětem registrují každoročně více jak 20 žen zavražděných svými partnery v důsledku domácího násilí.¹⁷ Níže je uveden přehled vykázaných osob podle údajů intervenčních center a přehledy statistických údajů shromažďovaných v rámci statistických přehledů kriminality.

Graf č. 1: Počet vykázaných osob dle údajů Asociace pracovníků intervenčních center ČR v letech 2012 - 2021¹⁸

¹³ Blíže viz Národní akční plán prevence domácího násilí a násilí na ženách na léta 2011–2014. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

¹⁴ Blíže viz Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>

¹⁵ Blíže viz Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie-rovnosti-zen-a-muzu.pdf>

¹⁶ V rámci celkového počtu vykázání v roce 2021 označila Policie ČR 1696 osob za ohrožené, z toho 146 mužů, 962 žen a 588 nezletilých dětí. Statistická data poskytla Asociace pracovníků intervenčních center ČR, z.s. Blíže viz http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=255

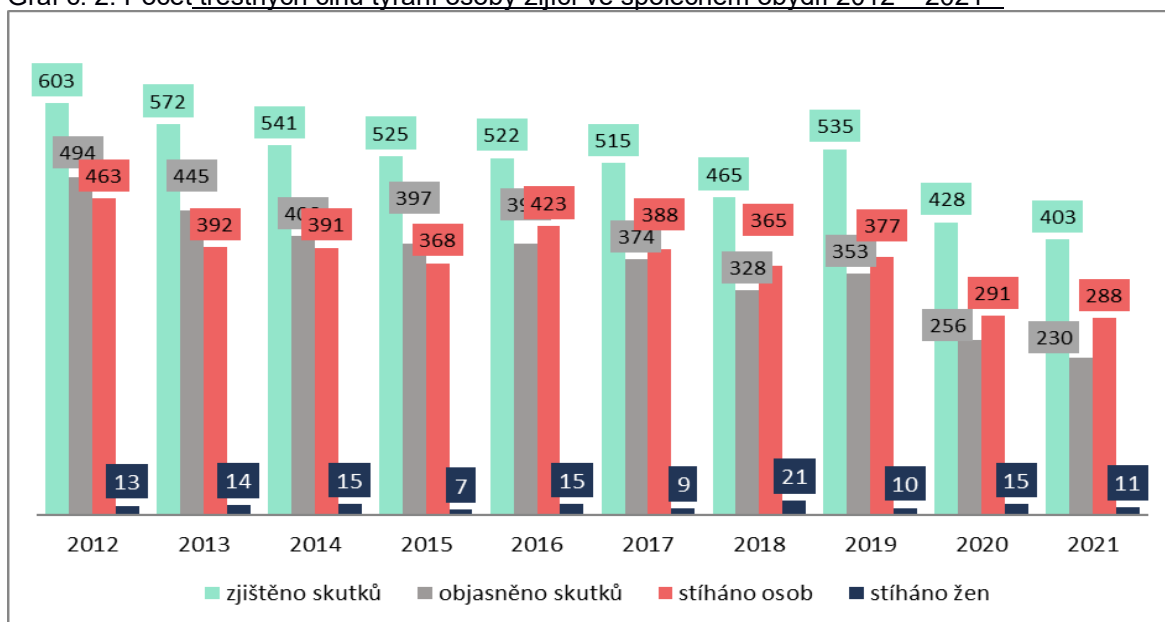
¹⁷ Blíže viz: <https://www.rosacentrum.cz/tiche-svedkyne-2022-pocet-vrazd-zen-i-jejich-brutalita-roste/>

¹⁸ Statistické výstupy jsou zpracovávány na základě dat intervenčních center v České republice (§ 60 a), zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Statistická data poskytla Asociace pracovníků intervenčních center ČR, z.s. Blíže viz http://www.domaci-nasili.cz/?page_id=255.

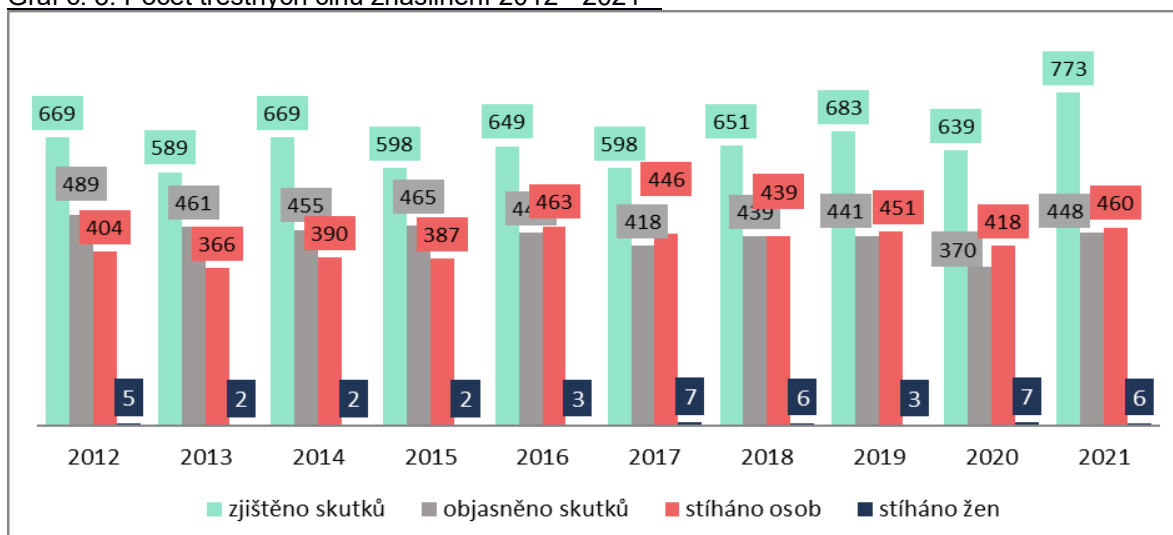
Tabulka č. 2: Počet trestných činů nebezpečné pronásledování 2012 - 2022¹⁹

Nebezpečné pronásledování	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
zjištěno skutků	485	520	490	487	395	337	363	358	336	308
objasněno skutků	349	380	373	355	288	238	259	260	225	212
stíháno osob	321	328	318	282	309	268	272	289	229	238
stíháno žen	38	27	29	29	27	26	25	24	16	15

Graf č. 2: Počet trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí 2012 – 2021²⁰

Graf č. 3: Počet trestných činů znásilnění 2012 - 2021²¹

¹⁹ Zdroj: Policie ČR: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

²⁰ Statistické přehledy kriminality jsou dostupné online na URL: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

²¹ Statistické přehledy kriminality jsou dostupné online na URL: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

Tabulka č. 3: Počet trestných činů vraždy motivované osobními vztahy 2012 - 2021²²

Vraždy motivované osob. vztahy	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
zjištěno skutků	104	103	78	86	74	80	65	71	76	57
objasněno skutků	102	100	71	78	69	77	62	71	73	55
stíháno osob	111	109	71	85	75	82	64	75	73	57
stíháno žen	13	16	12	20	10	19	8	17	16	12

Tato data však představují pouze výše skutečného výskytu těchto forem násilí, neboť většina případů zůstává nenahlášena (přičemž se odhaduje, že např. u znásilnění je nahlášeno pouze 5 - 10 % skutečných případů²³). Podle výsledků mezinárodních i českých šetření zažívá v ČR domácí násilí ze strany partnera téměř každá třetí žena. Podle výsledků výzkumu Asociace pracovníků intervenčních center ČR z roku 2016 se jako oběť domácího násilí označila více než pětina žen. U mužů byl tento podíl výrazně nižší (7 %). Ve více než polovině případů domácího (56,4 %) a partnerského násilí (57,9 %) byly přítomny děti.²⁴

Důležitá zjištěná ohledně výskytu sexuálního násilí a obtěžování v ČR přinesly výsledky reprezentativního sociologického výzkumu zpracovaného agenturou MindBridge Consulting v roce 2021, že alespoň jednu z forem sexuálního násilí a/nebo obtěžování zažilo 54 % dotazovaných žen. Každá třetí žena přitom zažila během svého života více než jednu formu sexuálního násilí nebo obtěžování. Téměř každá desátá žena byla během svého života znásilněna (9,2 %). To je v přepočtu asi 409 172 žen.²⁵ Nejčastějšími formami násilí jsou verbální sexuální obtěžování a osahávání (33 % žen) a hlazení a doteky proti vůli oběti (31 % žen). Zkušenost s obdržením nevyžádaných videí či fotografií se sexualizovaným obsahem má 17 % žen, zkušenost s nevyžádaným líbáním nebo líbáním proti své vůli má pak 12 % žen. Muži oproti ženám zažívají v průměru nižší počet forem násilí a mají s ním výrazně nižší zkušenosti.²⁶

2.2 Postoje veřejnosti k domácímu a genderově podmíněnému násilí

Ohledně domácího a genderově podmíněného násilí ve společnosti přetrvává celá řada stereotypů. Veřejné mínění a stereotypy pojící se k domácímu násilí zmapovala v roce 2021 společnost IKEA ve spolupráci s Univerzitou Karlovou a Koalicí NeNa.²⁷ Výzkum realizovala agentura Kantar Hoffman metodou CAWI na reprezentativním vzorku české dospělé populace (1 500 respondentů). Více než čtvrtina respondentů (26 %) se domnívá, že oběť si může za násilí alespoň částečně sama. Názory žen a mužů se u této otázky liší. Zatímco muži s tímto tvrzením souhlasí z 37 %, ženy pouze z 15 %. Každý třetí (31 % respondentů a respondentek) si myslí, že je pochopitelné, že muži jsou nervózní a někdy agresivní, protože jsou zodpovědní za veškeré finanční starosti rodiny. Dále si 29 % dotazovaných myslí, že pokud se žena nestará o domácnost, je pochopitelné, že to vůči ní může vyprovokovat násilí. Statisticky významně více mužů (54 %) než žen (41 %) souhlasí s tím,

²² Zdroj: Policie ČR: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

²³ Blíže viz např. Home Office Research Study: A Gap or A Chasm? Attrition in Reported Rape Cases. 2005. Dostupné: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors293.pdf>.

²⁴ Topinka, D. 2016. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu. Základní fakta a výsledky. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

²⁵ Propočty dle posledních dostupných dat ČSÚ k dané věkové struktuře a pohlaví (k 1. 1. 2020), viz <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatele-2020>.

²⁶ Blíže viz: <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/sexualni-nasili-a-sexualni-obtezovani-reprezentativni-vyzkum-2021>.

²⁷ Blíže viz: <https://www.koalicenena.cz/>.

že manžel má právo na sex se svou ženou. Provokace za strany oběti vidí jako potenciální důvod k domácímu násilí více než polovina Čechů (56 %). I v tomto případě se míra souhlasu s výrokem liší podle pohlaví, souhlasí s ním 68 % mužů vs. 45 % žen.²⁸

Nadace Vodafone ČR v roce 2020 prostřednictvím agentury Focus realizovala průzkum veřejného mínění s názvem „Problematika domácího násilí optikou české populace“.²⁹ Z výsledků provedeného průzkumu mj. vyplývá, že drtivá většina dotázaných (85 %) považuje domácí násilí za závažné či podstatné téma. Téměř dvě třetiny (62 %) jej považují za téma, kterému není věnována dostatečná pozornost. Myslí si to především ženy (73 % ženy vs. 50 % muži), osoby v domácnosti (75 %), častěji lidé starší 65 let (66 %), důchodci (65 %) a studující (67 %). Zjištěné údaje dále ukazují, že jako nejzávažnější projevy domácího násilí vnímá česká veřejnost: ohrožení zbraní, vyhrožování zabitím či zabitím rodinných příslušníků, použití fyzického násilí vůči dětem s úmyslem ublížit partnerce/partnerovi a škrcení (za velmi závažnou újmu je označilo téměř 90 % dotázaných). O něco menší míru závažnosti, ale stále velmi významnou, přisuzují dotázaní: odmítnutí pomoci v případě zranění či nemoci nebo zanechání na nebezpečném místě nebo v ohrožující situaci, a dále sem řadí facku, pohlavek, ránu pěstí, kopání, tahání za vlasy, smýkání za vlasy (přes 70 % dotázaných). Kolem dvou třetin dotázaných vidí potenciální velmi závažnou újmu v případě: nucení k sexu nebo sexuálním praktikám, které nejsou vítané nebo jsou ubližující či poškozující, ohrožování nebezpečnou jízdou v automobilu a také zamezování ve styku s rodinou, s přáteli či bránění styku s dětmi.

Organizace Amnesty International ČR v roce 2018 zopakovala reprezentativní průzkum veřejného mínění ohledně problematiky násilí na ženách (první průzkum byl realizován v roce 2015).³⁰ Z aktuálního průzkumu vyplývá, že podle odhadů české dospělé populace se stane obětí znásilnění v ČR průměrně až 10 000 žen, což je 5x vyšší odhad než před třemi lety. Téměř polovina dotázaných odhadovala, že na policii je nahlášeno maximálně 40 % těchto případů (pokles o 3 p. b. oproti roku 2015). Necelá polovina (45 %) respondentů se kloní k názoru, že ze všech případů znásilnění je pachatel odsouzen maximálně ve 30 % (pokles o 2 p. b. oproti roku 2015). Poměrně významná část dotázaných nadále označuje za nejčastějšího pachatele znásilnění nějakou neznámou, cizí osobu (44 %). Průzkum také potvrdil další stereotypy o znásilnění – nadpoloviční většina dospělé populace (58 %) nadále zastává názor, že v jistých případech či situacích je žena alespoň částečně spoluzodpovědná za své znásilnění: v případě, že se žena chovala koketně (až 42 %; pokles o 3 p. b.) nebo byla opilá (37 %; pokles o 6 p. b.), případně neřekla jasné „ne“ (32 %; pokles o 5 procentních bodů), měla sexy nebo vyzývavé oblečení (30 %; pokles o 7 p. b.). Přestože tedy velká část veřejnosti stále klade oběti v některých případech své znásilnění částečně za vinu, v čase má míra těchto názorů klesající tendenci. Z výzkumu dále vyplynulo, že přes 70 % dotázaných si myslí, že současná situace v oblasti násilí na ženách v Česku je problém. Ještě silněji vnímají lidé potřebu zesílení prevence – po větším zaměření ČR na prevenci násilí na ženách volá 84 % všech dotázaných.

2.3 Ekonomické dopady domácího a genderově podmíněného násilí

Výzkum ekonomických dopadů domácího násilí byl v ČR proveden již v roce 2012 nestátní neziskovou organizací proFem. Studie ukázala, že náklady na řešení domácího násilí stojí státní rozpočet České republiky každý rok více než 1,3 mld. Kč. Jedná se spíše

²⁸ Blíže viz: https://ceskoajakdal.cz/CAJD-271-version1-211104_ikea_da_vyzkum_prezentace_final.pdf.

²⁹ Nadace Vodafone ČR. 2020. Problematika domácího násilí optikou české populace. Dostupné z: https://www.nadacevodafone.cz/upload/documents/prilohy/Dom%C3%A1c%C3%AD%20n%C3%A1sil%C3%AD_nadace%20Vodafone.pdf.

³⁰ Amnesty International. 2018. Problematika násilí na ženách optikou české populace. Blíže viz: https://www.amnesty.cz/data/file/4254-vvm_problematika-nasili-na-zenach-optikou-ceske-populace.pptx?version=1541109702.

o konzervativní odhad, neboť do výpočtu nebyly zahrnuty nepřímé náklady související s domácím násilím. Negativní ekonomické dopady byly zkoumány v těchto oblastech: činnost policie, státních zastupitelství, soudů, přestupkové řízení, sociální služby, podpora v nezaměstnanosti, zdravotnictví, invalidní důchody a nemocenské pojištění.³¹

Na tento výzkum navázala analýza ÚV ČR provedená v roce 2017. Ta vyčíslila roční ekonomické dopady tohoto násilí pro ČR na 14,5 miliardy Kč. Největší podíl na těchto nákladech představuje ztráta produktu v důsledku pracovní neschopnosti kvůli zranění způsobenému při incidentu domácího násilí ve výši více než 8 miliard Kč. Druhé nejvyšší náklady domácího násilí spadají do oblasti zdravotnictví. Téměř 5 miliard ročně je odhadem vydáno na léčbu zranění způsobených násilím v partnerských vztazích a dalších 250 milionů Kč představují výdaje na léčbu psychických následků domácího násilí. Výdaje policie a soudnictví na řešení trestněprávních a občanskoprávních kauz kvůli násilí mezi partnery dosahují výše 86 milionů Kč. Náklady na poskytování krizové pomoci, odborného sociálního poradenství, chráněného bydlení, intervenční centra a další sociální služby jsou vyčísleny na 487 milionů Kč. Celkové náklady nezahrnují výdaje samotných obětí domácího násilí a jejich psychickou újmu, z toho důvodu jsou ekonomické dopady domácího násilí podhodnoceny.³²

2.4 Dostupnost specializovaných služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí

Jedním ze zásadních přetrvávajících problémů v oblasti domácího a genderově podmíněného je nedostupnost specializovaných služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí. MPSV v průběhu roku 2020 realizovalo Analýzu dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR.³³ Kromě analýzy stávajícího stavu, tedy všech registrovaných sociálních služeb s cílovou skupinou oběti domácího násilí, byla na základě předchozích analýz a mezinárodních standardů v této oblasti stanovena pro účely další analýzy kritéria specializace služby pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím. Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 122 (z 259) sociálních služeb s registrovanou cílovou skupinou oběti domácího násilí. Na základě stanovených kritérií a požadavků bylo identifikováno 36 specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím, což odpovídá 29,5 % sociálních služeb, které se zapojily do dotazníkového šetření. Zjištění týkající se specializace sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí v České republice byla následně využita k vyhodnocení naplňování Minimálních standardů Rady Evropy pro podpůrné služby v oblasti násilí proti ženám. Z dostupných dat vyplývá, že požadavky minimálních standardů Rady Evropy týkající se kapacity a dostupnosti jednotlivých druhů služeb jsou v českém prostředí naplněny pouze v případě linky pomoci. V případech poradenství, azylových domů, krizové pomoci a krizových center pro oběti sexuálního násilí k naplnění těchto požadavků nedochází. V případě dostupnosti lůžek (rodinných míst) ve specializovaných azylových domech pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí identifikoval zpracovatel deficit ve výši cca 680 až 3 000 lůžek. Vedle nedostatku dostupných lůžek v azylových domech byl identifikován deficit kapacity poradenských služeb (counselling). Aby ČR naplňovala doporučení Rady Evropy, muselo by vzniknout dalších cca 54 specializovaných služeb poradenství, které by byly vhodně regionálně rozmístěny. Dále je nutné zmínit neexistenci center pro problematiku znásilnění (rape crisis centres) a center sexuálního napadení

³¹ Blíže viz Blíže viz K. Kunc, a kol.: Ekonomické dopady domácího násilí v ČR. 2012. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/103/profem-studie2b-web_1.pdf.

³² ÚV ČR. 2017. Ekonomické dopady domácího násilí. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Analiza-ekonomickych-dopadu-DN.pdf>.

³³ MPSV. 2021. Analýza dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR. Dostupné z: <http://rssh.mpsv.cz/projekt/vystupy-a-dokumenty>.

(sexual assault centres). Dle doporučení Rady Evropy, resp. pro naplnění těchto doporučení by bylo třeba vytvořit přibližně 27 krizových center pro problematiku znásilnění, respektive 14 center sexuálního napadení, která by byla vhodně regionálně rozmístěna.

Z pohledu geografické dostupnosti specializovaných služeb pro oběti násilí obecně, bylo v mnoha krajích zjištěno, že specializovaná služba je dostatečně dostupná pro značnou část obyvatel (vzdálenost do 30 km). Hlavní podíl na dostatečné dostupnosti specializovaných služeb mají intervenční centra. Pokud má tato služba v kraji více zařízení a jsou vhodně umístěna na území kraje, je zpravidla zajištěna dostatečná geografická dostupnost (do 30 km) specializované služby v kraji. V krajích, kde je pouze jedno zařízení této služby, je geografická dostupnost pro významnou část obyvatel nedostatečná. Pokud se však podíváme na dostupnost jednotlivých druhů specializovaných sociálních služeb mimo intervenční centra, zjišťujeme, že specializované azylové domy pro oběti jsou pro většinu obyvatel mimo Prahu a Jihomoravský kraj nedostupné. Obdobná situace panuje i u specializované služby krizová pomoc. Nedostatečná dostupnost byla zjištěna také u specializovaného sociálního poradenství. Centrum pro oběti sexuálního násilí v ČR doposud neexistuje žádné. Kapacitní dostupnost se však mezi kraji výrazně liší a nezávisí na počtu specializovaných služeb v kraji. Je tak možné, že i přes dostatečnou geografickou dostupnost bude služba z důvodu chybějící kapacity v některých případech nedostupná.³⁴

Na přetrvávající problém nedostatečné dostupnosti služeb pro děti ohrožené násilím v rodině upozornily výzkumy Centra LOCIKA realizované ve spolupráci s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí v roce 2018.³⁵ Z těchto analýz vyplynulo, že v případech, kdy v okolí není specializovaná služba pro děti zažívající násilí, může trvat i léta, než se děti dostanou k odborné pomoci. Výsledky těchto analýz poukazují také na to, že tyto služby jsou poskytovány jen u 10–15 % evidovaných případů domácího násilí dle výkazů MPSV. Dle výzkumu UNICEF přitom násilí v rodině zažívá 14 % českých dětí.³⁶

2.5 Aktuální problémy v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí

Situaci obětí v uplynulých dvou letech výrazně zkomplikovala pandemie covid-19 a související vládní opatření, která je uzamkla v násilných domácnostech s omezenými či téměř žádnými možnostmi kontaktovat pomoc. V roce 2021 byl publikován výzkum Sociologického ústavu AV ČR a Fakulty humanitních studií UK „Násilí na ženách v souvislosti s covid-19“ zaznamenal nárůst kontaktů osob ohrožených domácím/genderově podmíněným násilím s neziskovými organizacemi. Podle jeho výsledků v průběhu první vlny pandemie v roce 2020 došlo ke zvýšení poptávky po službách o 30 – 40 %. Během podzimu se poptávka oproti roku 2019 zvýšila v některých případech až o 50 %. Policie, vycházející ze statistik vykazání, tento trend nepotvrzuje. Metodicky domácího násilí z řad PČR ovšem upozorňují, že se zvýšil práh pro vyhledání pomoci. Důležitou roli hrála permanentní kontrola násilných osob nad oběťmi násilných činů. Nárůst případů a intenzity násilí potvrzuje i větší množství kontaktů po uvolnění pandemických opatření. Pandemie a na ni navázané vyhlášení nouzového stavu usnadnily vznik a průběh násilných situací a zároveň zafungovaly jako brzda pro jejich řešení prostřednictvím institucí, jež mají v těchto případech zasahovat. V období pandemie se zhoršily psychické dopady na oběti násilí; znatelněji se projevil systémový nedostatek azylového a sociálního bydlení. Přibýlo týraných dětí

³⁴ MPSV. 2021. Analýza dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR. Dostupné z: <http://rsss.mpsv.cz/projekt/vystupy-a-dokumenty>

³⁵ Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 2018. Poskytování psychoterapeutické pomoci dítěti v případech domácího násilí. Analýza na základě dat klientů Centra LOCIKA.

³⁶ Blíže viz: <https://www.unicef.cz/aktualne/146814-ceske-deti-jak-jsme-na-tom>.

i oznamovatelů z jejich řad. Výzkum identifikoval citelný nedostatek v ukotvené definici domácího násilí. Soudy řeší jednotlivé incidenty a nikoli domácí násilí chápané v souvislostech. Jedním z doporučení studie je návrh rozšíření definice domácího násilí a příslušných metodik o nástroje detekující psychické násilí.³⁷

Asociace pracovníků intervenčních center ČR zveřejnila v minulém roce publikaci „Domácí násilí v první a druhé vlně pandemie C19 – Analýza dat z dotazníkového šetření APIC v období březen 2020 – leden 2021“.³⁸ Dle výsledků interního dotazníkového šetření mezi klientkami a klienty intervenčních center přibližně 39 % dotazovaných uvedlo, že karanténní opatření v 1. vlně pandemie covid-19 ovlivnila míru ohrožení domácím násilím. Přibližně 19 % dotazovaných uvedla, že míra ohrožení domácím násilím se v důsledku karanténních opatření zvýšila dokonce výrazně. Zhruba 60 % respondentů a respondentek se pak klonilo k tomu, že opatření míru ohrožení neovlivnila. V druhé vlně pandemie se počet dotazovaných uvádějících zvýšenou míru ohrožení domácím násilím v důsledku karanténních opatření snížil zhruba na 32 % (pokles o 7 p. b.). Výraznou míru ohrožení deklarovalo cca 14 % (pokles o 5 p. b.), zatímco 68 % (nárůst o 8 p. b.) respondentů a respondentek z řad klientů a klientek intervenčních center uvádělo nezměněnou míru ohrožení. Průzkum zjišťoval také, zda osoby ohrožené domácím násilím musely změnit strategie svého chování v době karanténních opatření za účelem vyhnutí se násilí. V první vlně pandemie covid-19 muselo změnit strategii svého chování 30 % dotazovaných, zatímco 54 % z nich strategii chování změnit nemuselo. V 5 % případů došlo k ukončení soužití. V druhé vlně pandemie covid-19 muselo změnit jednání za účelem eliminace násilí 30 % osob ohrožených domácím násilím, zatímco 65 % (nárůst o 9 p. b.) z nich strategii jednání změnit nemuselo. Dále 1 % dotazovaných uvedlo, že strategii jednání nedokázalo změnit. Během pandemie a souvisejících opatření se měnilo také chování násilných osob. V první vlně se chování 37 % násilných osob zhoršilo, 59 % nezměnilo a 1 % zklidnilo. V druhé vlně se chování 31 % násilných osob zhoršilo (pokles o 6 p. b.) a v 69 % případech nezměnilo (nárůst o 10 p. b.). Značné části osob ohrožených domácím násilím bránila v řešení situace a kontaktu s pomáhajícími institucemi během pandemie covid-19 a souvisejících opatření nějaká překážka. V první vlně pandemie zaznamenalo tyto překážky 38 % a v druhé vlně 42 % osob ohrožených domácím násilím. V první vlně nejčastějšími překážkami bylo omezení provozu sociálních služeb, orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), soudu nebo policie (22 %), omezení pohybu osob (18 %), strach zvýšený nárůstem násilí (15 %), uzavření škol (9 %) a uzavření hotelů, ubytoven a azylových domů (4 %). V druhé vlně pandemie byly nejčastějšími překážkami pro řešení domácího násilí a kontaktování pomáhajících institucí strach zvýšený nárůstem násilí (21 % - nárůst o 6 p. b.), omezení pohybu osob (14 % - pokles o 4 p. b.), uzavření škol (13 % - nárůst o 4 p. b.) a omezení provozu sociálních služeb, OSPOD, soudu či policie (11 % - pokles o 11 p. b.).

Jedním z aktuálních závažných problémů v této oblasti je také nárůst partnerského násilí mezi mladými lidmi a dospívajícími. Na tuto problematiku a její dopady na životy mladých lidí se zaměřoval výzkum proFem realizovaný v roce 2019.³⁹ Partnerské násilí mladých lidí (13-26 let) obvykle vykazuje jiné charakteristiky a jinou dynamiku, než domácí násilí – proto se v jeho spojitosti používá tento specifický termín. Mnohem významnější roli zde hraje kybernásilí, tedy například zahlcování zprávami, kontrola telefonu partnera či partnerky bez jejich souhlasu, vynucování zaslání erotických fotografií nebo také tzv. porno pomsta po skončení vztahu (vyhrožování zavěšením erotických fotografií nebo videí partnerky či partnera na sociální sítě, či skutečné vyvěšení). Důsledky partnerského násilí mladých přitom mohou být velmi závažné. Výzkum ukázal, že 43 % mladých, kteří a které zažili či zažívají násilí ve vztahu, trpí dlouhodobou neschopností se soustředit ve škole či při studiu. Další čísla jsou ještě závažnější: každá čtvrtá dívka (nebo chlapec) zažívající násilí ve

³⁷ Blíže viz: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf.

³⁸ Blíže viz: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Pr%C5%AFzkum-APIC-062020-1.pdf>.

³⁹ Blíže viz: <http://new.profem.cz/shared/clanky/670/V%C3%BDstupy%20z%20v%C3%BDzkumu.pdf>.

vztahu trpí v jeho důsledku anorexií nebo výrazným úbytkem váhy, 18 % mladých lidí zažívajících partnerské násilí má obavy o svůj vlastní život a celých 16 % obětí pomýšlí na sebevraždu. Součástí výzkumu byla i komparativní analýza výskytu tohoto násilí v dalších státech. V Gruzii, Španělsku, Chorvatsku a Rakousku se s násilím ve svém partnerském vztahu setkala 23–33 % mladých lidí. Výsledky výzkumu poukazují na závažnost a globálnost fenoménu partnerského násilí mezi mladými.

V této souvislosti Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci zveřejnilo v roce 2020 výzkumnou zprávu „Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí“. ⁴⁰ Do výzkumu se prostřednictvím online dotazníku zapojilo 4 952 žáků a žákyň základních a středních škol ve věku 12–19 let. Šetření dále ukázalo, že 70,1 % dětí si myslí, že internet není bezpečné místo. Z dotazovaných dětí a jejich blízkých se stalo obětí nebezpečného chování na internetu 17,5 %. Ti, kteří se stali nebo znají někoho, kdo se stal obětí nebezpečného chování na internetu, nejčastěji zmiňovali sexting (21,7 %) a kyberšikanu (21,2 %). Mezi odpověďmi se objevilo i vydírání (14,5 %), vyhrožování (10,1 %) nebo „hekři“ (13,1 %). Nejvíce byli respondenti a respondentky nuceni ke zveřejňování nebo posílání nahých fotografií (30,1 %). 86 % dotázaných dětí už slyšelo o internetových výzvách. 70 % už výzvy vidělo na internetu. 24 % respondentů vidělo plnění výzvy na vlastní oči. Z toho 17 % je plnilo a 40 % respondentů zná někoho, kdo plnil nějakou internetovou výzvu. Nejznámější výzvou mezi respondenty byla Modrá velryba (59,9 %). ⁴¹ Více než třetina respondentů (38 %) by se v krizové situaci svěřila rodiči. Druhá nejčastější odpověď (30,6 %) byl kamarád nebo kamarádka, třetí nejčastější odpověď byla rodina (10,1 %). Škola je primárním zdrojem informací (48 %) o nebezpečích spojených s internetem, s rodiči o těchto rizicích hovořilo 26,4 % dotázaných dětí.

Na stoupající výskyt mravností kriminality mj. související i s nárůstem této trestné činnosti v kyberprostoru upozorňuje i Institut pro kriminologii a sociální prevenci v analýze trendů kriminality vydané v roce 2020. ⁴² Analýza o vývoji kriminality a trestní politiky v roce 2019 úhrnně konstatuje, že jako jediná stabilně stoupá v ČR křivka mravnostní kriminality, kdy počty skutků za posledních deset let narostly o téměř 60 %. V porovnání s rokem předchozím jde o 3% nárůst v počtu trestných činů. Oproti roku 2018 opět mírně narostl počet znásilnění (z 651 skutku na 683), Pohlavní zneužívání ostatní také meziročně navýšilo, o cca 40 skutků. K nárůstu mravnostní kriminality přispívá i aktivní využívání moderních informačních technologií, kdy je často detekováno páčání tohoto typu trestné činnosti prostřednictvím sociálních sítí. Kybernetická kriminalita obecně na celém světě zaznamenává dynamický vývoj. Počty činů narůstají i v ČR, teď meziročně o téměř o čtvrtinu na 8 417 skutků, a to je ještě nutno počítat s výraznou latencí. Oblasti, kam se kyberkriminalita nejčastěji zaměřuje, jsou zejména výroba a šíření pornografie, včetně dětské, legalizace výnosů z trestné činnosti pomocí kryptoměn, využívání darknetu k páčání trestné činnosti, trestné činy cílící na uživatele sociálních sítí (sexting, nenávistné projevy, zločiny z nenávisti, kyberšikana atp.), ad.

Dalším závažným problémem v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí je nedostatečné zohledňování potřeb obětí násilí čelících vícečetnému znevýhodnění. Právníká organizace In IUSTITIA zahájila v květnu 2021 online výzkum mapující rozsah násilí na osobách se zdravotním postižením. ⁴³ Předběžné výsledky ukazují, že s nějakou formou násilí se ve svém dosavadním životě setkala 73 % respondentů a respondentek. Dle předběžných zjištění lidé se zdravotním postižením čelí jak závažnému fyzickému (31 %) či sexuálnímu (25 %) násilí, tak mírnějším formám násilí. Většina dotazovaných měla

⁴⁰ Centrum prevence rizikové virtuální komunikace PedF ÚPOL. 2020. Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>.

⁴¹ Modrá velryba – Plnění třiceti úkolů pod vedením a donucováním kurátora hry, přičemž posledním úkolem má být sebevražda.

⁴² Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2020. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/462.pdf>.

⁴³ Blíže viz: <https://in-ius.cz/s-nasilim-ma-zkusenost-73-procent-lidi-se-zdravotnim-postizenim-rikaji-predbezne-vysledky-vyzkumu-vyzkum-pokracuje-vyzkumnici-shanej-i-respondenty/>.

zkušenost se slovními útoky (70 %) a skoro polovina (41 %) s vyhrožováním či obtěžováním. Čtvrtina všech respondentů se setkala s ekonomickým násilím, jako je například krádež nebo zneužití platební karty. Více než polovina účastníků a účastnic výzkumu (58 %) se v průběhu života navíc setkala s předsudečným násilím. V takových případech jsou pohnutkou násilné osoby předsudky vůči lidem se zdravotním postižením. In IUSTITIA zkoumala i míru důvěry, se kterou se poškození obrazejí na policii. Lidé měli odpovědět na otázku, zda nejzávažnější útok, který zažili, oznámili policii. Se svým napadením se policii svěřila pouze necelá čtvrtina napadených (22 %). Důvody pro neoznámení jsou různé. Lidé nevěří, že by jim policie pomohla (41 %), situaci po napadení řešili jiným způsobem (35 %), neměli chuť se k napadení vracet (35 %) či přímo nevěřili policii (18 %). Sběr dat do výzkumu není uzavřen, lidé se zdravotním postižením se jej stále mohou zúčastnit.

3. Postup tvorby Akčního plánu

Příprava Akčního plánu byla zahájena v prosinci 2021, kdy byla v rámci Výboru ustavena pracovní skupina pro přípravu Akčního plánu (dále jako „Pracovní skupina“) a nastaven harmonogram přípravy Akčního plánu. První jednání Pracovní skupiny se uskutečnilo 23. června 2022. Následná jednání probíhala do konce listopadu 2018. Celkem v tomto období proběhla 3 jednání Pracovní skupiny. Na nich byly identifikovány přetrvávající problémy v jednotlivých strategických oblastech Akčního plánu a formulovány návrhy opatření zaměřených na řešení těchto problémů. Na některá z těchto jednání byli rovněž přizváni externí odborníci a odbornice.

Pracovní verze Akčního plánu byla projednána na jednání Výboru dne 15. prosince 2022.

Do přípravy Akčního plánu byli zahrnuti především odborníci a odbornice na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí z řad nestátních neziskových organizací působících v této oblasti, státní správy, justice, intervenčních center a dalších relevantních poskytovatelů sociálních služeb.

Členky a členové Výboru (stav k 15. prosinci 2022):

Bálková Pavla, MSp	Marvánová Vargová Branislava, nezávislá odbornice (předsedkyně)
Bartoň Daniel, advokát	Pešáková Kristýna, Spondea
Berkovec Jiří, MZd	Poláková Jitka, proFem, Česká ženská lobby (místopředsedkyně)
Bělohávková Kateřina, MV	Prokopová Zdena, ROSA
Čechová Jitka, Persefona	Šimáček Martin, Centrum sociálních služeb Praha (místopředseda)
Hurychová Eva, nezávislá odbornice	Viktorinová Lucie, MŠMT
Chaloupková Jaroslava, Acorus	Vojtíšková Martina, Asociace pracovníků intervenčních center
Ježková Veronika, nezávislá odbornice	Vrbický Jan, MPSV
Jůzová Kotalová Kristýna, MPSV	Wünschová Petra, Centrum Locika
Krpálková Jindřiška, Pro Dialog	

Další spolupracující osoby:

Čejka Dvořáková Michaela, Právnická fakulta Masarykovy univerzity	Petrovičová Martina, Policie ČR
Holíková Klára, Sdružení pro integraci a migraci	Presserová Petra, proFem

Jandová Hana, Persefona	Přesličková Hana, Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Jakobsen Barbora, Alternativa násilí	Roubalová Michaela, Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Josef Petr, Liga otevřených mužů	Řeháčková Jitka, Centrum sociálních služeb Praha
Kornetová Andrea, Policie ČR	Sailer Markéta, MV
Máchová Šárka, MSp	

4. Revize stávajících opatření

Předchozí Akční plán 2019 představoval již třetí ucelený strategický dokument na úrovni vlády České republiky specificky zaměřený na oblast prevence domácího násilí a pomoci jeho obětem. Práce na Akčním plánu 2019 byly započaty koncem roku 2018 a k jeho schválení došlo usnesením vlády ČR ze dne 23. května 2019 č. 126.

Vyhodnocení realizace Akčního plánu 2019 probíhalo prostřednictvím Výboru a každoročně přijímaného dokumentu s názvem Zpráva o plnění Akčního plánu 2019 - 2022 (dále jako „Zpráva“). Zprávy obsahují rovněž doporučení Výboru pro efektivnější naplňování Akčního plánu 2019, která se stala základem pro formulaci některých úkolů uvedených v tomto Akčním plánu. Součástí Zprávy za rok 2020 o plnění Akčního plánu byla také Aktualizace Akčního plánu, která byla schválena usnesením vlády ČR ze dne 23. srpna 2021.⁴⁴ Aktualizace obsahovala jak reformulaci některých stávajících úkolů, tak řadu úkolů nových.

Obecně lze plnění Akčního plánu 2019 zhodnotit pozitivně v tom smyslu, že nejvíce pozitivních kroků ze strany státní správy bylo učiněno v oblasti osvěty a vzdělávání. V rámci plnění Akčního plánu 2019 bylo prohloubeno vzdělávání všech relevantních profesí v nejčastějším kontaktu s oběťmi. Důležitou roli pro plnění Akčního plánu 2019 představovala podpora v rámci finančních mechanismů Norska. Díky programu *Lidská práva, začleňování Romů a domácí a genderově podmíněné násilí* vzniklo 5 komplexních center pomoci pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí včetně vůbec prvního centra pro oběti sexuálního násilí v ČR. Byla podpořena také řada terapeutických programů pro osoby dopouštějící se násilí a osvětových kampaní v oblasti prevence násilí. Plnění Akčního plánu 2019 současně přineslo řadu nových poznatků ohledně dostupnosti specializovaných služeb pro osoby ohrožené tímto násilím. Tyto poznatky hrály důležitou roli při formulaci opatření Akčního plánu.

Díky plnění Akčního plánu 2019 se podařilo prosadit některé důležité změny v oblasti legislativy. Jedná se například o schválení novely zákona č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich zohledňující postavení dítěte a zranitelných osob a jejich soukromí v příslušných řízeních. Důležitou legislativní změnou bylo také přijetí zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech zahrnující standardizaci jejich práce. V návaznosti na plnění cílů Akčního plánu byla v roce 2021 schválena novela zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, která přinesla rozšíření definice zvláště zranitelné oběti o oběti znásilnění, týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí, tedy o oběti trestných činů souvisejících s domácím a sexuálním násilím. V roce 2021 byla schválena také novela zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, díky které je nově dítě obývající společné obydlí, kde dochází k násilí, považováno automaticky za ohroženou osobu. Policisté a policistky mají nyní také povinnost poskytnout vykázané osobě informace

⁴⁴ Aktualizace Akčního plánu je dostupná online z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Aktualizace_Akcniho_planu_DGPN.pdf.

o pomoci osobám s násilným chováním, resp. možnosti podrobit se terapeutickému programu pro práci s původci a původkyněmi násilí.

Výzvou zůstává zajištění dostupnosti dalších specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím (např. utajené azylové domy pro osoby ohrožené tímto násilím či jiné formy pobytové služby) včetně obětí se specifickými potřebami (např. dostupnosti specializovaných sociálních služeb v cizích jazycích, nebo se zajištěním tlumočení) a zajištění dostatečného a předvídatelného financování organizací působících v oblasti prevence a potírání domácího a genderově podmíněného násilí. Obdobná situace platí i pro dostupnost programů pro práci s původci a původkyněmi domácího a genderově podmíněného násilí. Na tyto výzvy se snaží reagovat předkládaný Akční plán.

Na základě zkušeností s plněním Akčního plánu 2019–2022 byly úkoly obsažené v tomto Akčním plánu formulovány co nejkonkrétněji tak, aby poskytly resortům jasnou představu o očekávaném plnění. Při navrhování jednotlivých úkolů bylo usilováno o uplatňování metody SMART tak, aby předpokládaná opatření byla dostatečně konkrétní, měřitelná, dosažitelná, odpovídající a časově ohraničená.⁴⁵

5. Implementace Akčního plánu

Akční plán bude implementován prostřednictvím aktivit jednotlivých resortů v návaznosti na úkoly v něm stanovené. Koordinační roli plnění Akčního plánu bude vykonávat člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů.

Monitorování plnění a evaluace Akčního plánu bude probíhat v rámci činnosti Výboru a Rady. Předpokládá se, že jednotlivé resorty budou prostřednictvím svých zástupců a zástupkyň ve Výboru pravidelně informovat o průběžném plnění Akčního plánu a případně konzultovat své kroky za účelem naplnění jednotlivých úkolů. Výbor tak kromě monitorovací role bude plnit také roli asistenční.

Vyhodnocování plnění Akčního plánu v jednotlivých letech bude nadále probíhat prostřednictvím zpráv dle níže uvedeného harmonogramu. Odpovědnost za přípravu zpráv ponese člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů. Pro účely sběru podkladů pro přípravu zprávy o plnění Akčního plánu ze strany jednotlivých resortů bude Výborem připravena osnova obsahující přehled požadovaných informací v návaznosti na indikátory příslušných úkolů Akčního plánu.

Harmonogram přípravy Souhrnných zpráv:

Termín	Činnost	Gestor
průběžně	informování Výboru o plnění Akčního plánu ze strany jednotlivých resortů	členky a členové vlády ČR
leden roku $n+1$	vyžádání si podkladů od jednotlivých resortů o plnění Akčního plánu v roce n	člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů
únor/březen roku $n+1$	zpracování zprávy o plnění za rok n	člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů
březen roku $n+1$	projednání zprávy o plnění za rok n ve Výboru	člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů

⁴⁵ Metoda SMART (zkratka pojmů specific, measurable, achievable, realistic, time-bound) je pomůcka využívána v projektovém řízení a tvorbě strategií ve fázi stanovení cílů, jejímž smyslem je stanovit konkrétní, měřitelné, dosažitelné, odpovídající a časově ohraničené cíle.

duben/květen roku $n+1$	projednání zprávy o plnění za rok n v Radě	člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů
červen roku $n+1$	předložení zprávy o plnění za rok n vládě ČR	člen vlády ČR, do jehož působnosti patří rovnost žen a mužů

Finanční zajištění plnění jednotlivých úkolů Akčního plánu by mělo být zabezpečeno v rámci běžného rozpočtu příslušných resortů, případně rovněž za využití příštího finančního období kohezní politiky EU. Výrazný příspěvek k plnění některých opatření Akčního plánu by mělo představovat také příští finanční období Norských fondů.

6. Úkolová část

Oblast č. 1: Prevence domácího a genderově podmíněného násilí

Priority v oblasti č. 1:

- Důsledné zohlednění tématu domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí) v rámcových vzdělávacích programech a strategických a koncepčních materiálech resortů,
- Dostatečná metodická podpora pedagogických pracovníků a pracovníků ohledně vzdělávání studujících v této problematice,
- Realizace vzdělávání v oblasti prevence domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí) na základních, středních i vysokých školách,
- Realizace osvětových aktivit a kampaní k prevenci domácího a genderově podmíněného násilí ze strany resortů a zajištěná podpora občanského sektoru v realizaci osvětových aktivit o této problematice.

Očekávané dopady opatření v oblasti č. 1:

- Problematika domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního obtěžování a genderově podmíněného kybernásilí) je důsledně zohledněna v rámcových vzdělávacích programech pro základní a střední školy, a to až na úroveň výstupů učiva;
- Pedagogičtí pracovníci a pracovníci mají dostatek odpovídajících odborných materiálů a jsou průběžně metodicky podporováni ve vzdělávání studujících v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí);
- Studující základních, středních a vysokých škol jsou adekvátně jejich věku seznamováni s problematikou domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního obtěžování a genderově podmíněného kybernásilí);
- Střední, základní i vysoké školy mají jasně stanovená interní pravidla, jak postupovat v případě výskytu domácího a genderově podmíněného násilí u studujících i personálu,
- Veřejnost má dostatečné povědomí o závažnosti problematiky domácího a genderově podmíněného násilí (včetně kybernásilí a „dating violence“);
- Tématu domácího a genderově podmíněného násilí (včetně sexuálního obtěžování a genderově podmíněného kybernásilí) je věnována dostatečná pozornost ze strany státní správy, téma je zohledňováno v relevantních strategických a koncepčních materiálech a je o něm šířena osvěta.

Opatření č. 01: **Zahrnout problematiku domácího a genderově podmíněného násilí do rámcových vzdělávacích programů, zajistit metodickou podporu pro vzdělávání v této oblasti a zvýšit povědomí o tomto násilí (včetně sexuálního obtěžování a genderově podmíněného kybernásilí) mezi a studujícími základních, středních a vysokých škol**

Gestor: **MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR a NPI ČR**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Posílený důraz na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí (včetně sexuálního obtěžování a genderově podmíněného kybernásilí) v rámci revize rámcových vzdělávacích programů základních a středních škol, a to až na úroveň očekávaných výstupů učiva (ve spolupráci s Výborem).	a) Počet odkazů na domácí a genderově podmíněné násilí v aktualizovaných rámcových vzdělávacích programech b) Počet očekávaných výstupů učiva zohledňující problematiku	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR
Zajištěná metodická podpora pro vyučující základních a středních škol zahrnující způsoby, jak vyučovat o problematice domácího a genderově podmíněného násilí (včetně sexuálního obtěžování a kybernásilí) způsobem odpovídajícím věku studujících zahrnující odkazy na relevantní výukové materiály a dostupnou pomoc (ve spolupráci s Výborem).	a) Vytvořená metodická podpora pro rozvoj tohoto vzdělávání b) Rozsah a obsah vzdělávání k problematice na ZŠ a SŠ	31. 12. 2024 MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR
Zpracovaná a rozšířená závazná směrnice pro jednotný postup základních a středních škol v případech zjištění výskytu domácího a sexuálního násilí (vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí) jak u studujících, tak u pedagogického personálu (ve spolupráci s Výborem). Doporučení vysokým školám k zavedení obdobného jednotného postupu.	a) Zpracovaná směrnice b) Způsob rozšíření směrnice c) Zpracované a rozšířené doporučení	31. 12. 2024 MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR
Školení ve využívání edukativního filmu „Zuřivec“ pro školní metodiky a metodičky prevence, školní psychology a psycholožky a další pedagogické pracovníky a pracovnice.	a) Počet školení b) Počet proškolených osob	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MŠMT, NPI ČR
Metodická podpora pro vyučující základních a středních škol zahrnující způsoby, jak vyučovat o problematice domácího a genderově podmíněného násilí způsobem odpovídajícím věku studujících včetně odkazů na relevantní výukové materiály a dostupnou pomoc (ve spolupráci s Výborem).	Vytvořená metodika	31. 12. 2024 MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR

Bližší popis opatření:

Cílem tohoto opatření je zajistit vzdělávání studujících základních, středních a vysokých škol a příslušného pedagogického personálu v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí (včetně sexuálního obtěžování a kybernásilí) za účelem zajištění prevence tohoto násilí. Opatření směřuje také k zajištění adekvátní metodické podpory v této oblasti pro vyučující, školní metodiky a metodičky prevence, školní psychology a psycholožky a další pedagogické pracovníky a pracovnice.

Odůvodnění:

Vzdělávání studujících hraje zásadní roli v prevenci domácího a genderově podmíněného násilí. V rámci prevence domácího a genderově podmíněného násilí je nezbytné zajistit vzdělávání ohledně genderových stereotypů podporujících násilné jednání, nenásilného řešení konfliktů v mezilidských vztazích a genderově podmíněného násilí vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí, které by bylo přizpůsobeno měnící se úrovni vnímání žáků a zahrnuto do formálních školních osnov na všech úrovních vzdělávacího systému.

Klíčovou roli v prevenci těchto forem násilí, vzdělávání v této oblasti, identifikaci rizik spojených s násilím a poskytnutí informací o dostupné pomoci mají také školní metodici a metodicky prevence, školní psychologové a psycholožky a další pedagogický personál. V této souvislosti je potřebné zajistit i systematické vzdělávání v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí pro tyto pracovníky a pracovnice a zajistit jim odpovídající metodickou podporu.

Na závažnost problematiky sexuálního obtěžování v ČR upozornil již před lety výzkum Univerzity Karlovy, dle jehož výsledků se s jednáním odpovídající definici sexuálního obtěžování se na akademické půdě setkalo až 78 % studujících. Více než 80 % studujících pak uvedlo, že zná někoho, kdo byl sexuálně obtěžován. Sexuální obtěžování má závažné negativní psychické, fyzické a interpersonální dopady na studující, a to včetně změny studijní dráhy či zanechání studia.⁴⁶

Hierarchické prostředí vysokých škol se vyznačuje vysokou závislostí studujících na vyučujících, což vytváří prostředí s vysokou prevalencí genderově podmíněného násilí (s některou z forem genderově podmíněného násilí se setkaly dvě třetiny osob na VŠ).⁴⁷ Vysoké školy, jako vzdělávací instituce, mají povinnost vytvářet bezpečné a nediskriminující prostředí. Vysoké školy jsou zároveň zaměstnavateli a jako takové mají odpovědnost vytvářet bezpečné pracovní prostředí a zajišťovat průběžné vzdělávání pracovníků jakožto součásti pedagogických dovedností, a to včetně oblasti vhodného a nevhodného chování.⁴⁸ Nicméně vysoké školy aktuálně nedisponují jednotným pokynem, jak postupovat v případě výskytu těchto forem násilí a obtěžování. K řešení tohoto problému by měla přispět závazná interní směrnice pro jednotný postup základních a středních škol v případech zjištění výskytu domácího a sexuálního násilí (vč. sexuálního obtěžování a kybernásilí) jak u studujících, tak u pedagogického personálu. Současně by obdobný jednotný postup měl být doporučen vysokým školám.

⁴⁶ Blíže viz: https://gender.fhs.cuni.cz/KGS-11-version1-metodika_pro_vyucujici_fi.pdf

⁴⁷ UniSAFE (2022). Results from the largest European survey on gender-based violence in academia. Dostupné z: <https://unisafe-gbv.eu/project-news/results-from-the-largest-european-survey-on-gender-based-violence-in-academia/>

⁴⁸ Sociologický ústav Akademie věd České republiky. 2022. Právní aspekty genderově podmíněného násilí na vysokých školách Dostupné z: https://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2022/10/pravni-prihrucka-genderove-podminene-nasili_online.pdf

Opatření č. 02: **Zvyšovat povědomí veřejnosti o nových formách domácího a genderově podmíněného násilí a podporovat realizaci osvětových aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v rámci národních dotačních titulů a Norských fondů**

Gestor: **MV, MSp, MPSV, MF ve spolupráci s ÚV ČR, MŠMT ve spolupráci s MV**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Osvětová kampaň zaměřená na informování veřejnosti (s důrazem na mládež a dospívající) o problematice genderově podmíněného kybernásilí, „dating violence“ a nenávistných projevů na internetu.	a) Realizovaná kampaň b) Počet osvětových výstupů	31. 12. 2023 MV ve spolupráci ÚV ČR
Zvýšení ochrany žáků a žákyň zvyšováním povědomí o společenské nebezpečnosti a trestnosti pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob a zvýšení jejich kompetenci rozlišovat nebezpečný obsah a jednání na internetu.	Výčet osvětových aktivit	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MŠMT ve spolupráci s MV
Podpora realizace osvětových aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v rámci dotačního programu Prevence sociálně patologických jevů.	a) Alokace dotačního programu b) Počet podpořených projektů zahrnujících tyto aktivity	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV
Podpora realizace osvětových aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v rámci dotačního programu Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé pachatele.	a) Alokace dotačního programu b) Počet podpořených projektů zahrnujících tyto aktivity	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MSp
Podpora realizace osvětových aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v rámci dotačního programu Rodina.	a) Alokace dotačního programu b) Počet podpořených projektů zahrnujících tyto aktivity	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Problematika domácího a genderově podmíněného násilí vč. osvěty v této oblasti zahrnuta v rámci příštího programového období Norských fondů.	a) Způsob zahrnutí problematiky a osvěty v rámci příštího období Norských fondů b) Finanční alokace vyčleněná na problematiku	31. 12. 2025 a průběžně v následujících letech MF ve spolupráci s ÚV ČR

Bližší popis opatření:

Cílem tohoto opatření je objektivní informování veřejnosti a zvyšování jejího povědomí o problematice domácího a genderově podmíněného násilí včetně kybernásilí a „dating violence“ a přispět tak k jejich potírání a prevenci tohoto násilí. Opatření směřuje také k zajištění podpory osvěty v rámci relevantních dotačních titulů a finančních mechanismů Norska.

Odůvodnění:

Zvyšování povědomí o všech formách domácího a genderově podmíněného násilí je klíčovou součástí prevence tohoto násilí (v souladu s mezinárodními dokumenty v této oblasti – blíže viz kapitola 1.5). Dle výzkumu agentury EU pro základní lidská práva pomoc průměrně vyhledá pouze 14 % obětí tohoto násilí, přičemž 75 % žen v ČR nevědělo ani o jedné instituci ani službě, na kterou se v těchto případech obrátit.⁴⁹ Vyšší informovanost může přispět k ochotě osob ohrožených vyhledat specializovanou pomoc a podporu a také motivovat okolí osoby ohrožené k aktivnímu postoji k této problematice. Míra, do jaké společnost násilí ve vztazích toleruje, vytváří prostor pro sekundární viktimizaci osoby ohrožené. Systematické veřejné odmítání jakékoli formy násilí ve vztazích je důležitým předpokladem změny společenských postojů a tolerance násilí. Výzkum Asociace pracovníků intervenčních center ČR ukazuje, že osvětové aktivity v oblasti domácího násilí a detabuizace tohoto tématu (stejně jako legislativní a další opatření v této oblasti) vedou k pozitivnímu vývoji ohledně vnímání tohoto tématu a jeho závažnosti (a tedy i nutnosti pomáhat a chránit osobu ohroženou domácím a genderově podmíněným násilím a další postižené členy rodiny či domácnosti) ze strany veřejnosti.⁵⁰ O přetrvávajících nebezpečných stereotypech v oblasti genderově podmíněného násilí u veřejnosti vypovídá řada aktuálních průzkumů veřejného mínění (blíže viz kapitola 2.2).

Řada aktuálních výzkumů také upozorňuje na nárůst partnerského násilí u mladých lidí – zkušenost s ním má až třetina dospívajících.⁵¹ Významně roste také kybekriminalita.⁵² Výzkumy ukazují, že až polovina žáků a žákyň se stala obětí kyberšikany, 1/3 žáků a žákyň se věnuje sextingu a dvě třetiny se vystavují na internetu rizikovému chování. Více než čtvrtina žáků a žákyň obdržela od jiného (neznámého) uživatele či uživatelky internetu nabídku na setkání v reálném světě. Z pozvaných na schůzku dorazilo téměř 70 % dětí.⁵³ Většina obětí však tyto skutky nikdy nenahlásí (blíže viz kapitola 2.5). Za tímto účelem by měla být realizována světová kampaň zaměřená na informování veřejnosti s důrazem na mládež a dospívající o problematice genderově podmíněného kybernásilí, „dating violence“ a nenávistných projevů na internetu.

Ministerstvo financí bylo v uplynulých letech zprostředkovatelem *Lidská práva, začleňování Romů a domácí a genderově podmíněné násilí* v rámci Norských fondů. Součástí výzev v rámci norských fondů bylo i malé grantové schéma zaměřená na zvyšování povědomí veřejnosti o problematice domácího a genderově podmíněného násilí, díky kterému bylo podpořeno více jak 10 osvětových kampaní v tomto tématu. Cílem navrhovaného výstupu je v rámci přípravy dalšího programového období zachovat zaměření na prevenci domácího a genderově podmíněného násilí a osvětu v této oblasti.

⁴⁹ FRA. 2014. EU Wide Survey on Violence against Women. Blíže viz: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

⁵⁰ Topinka, D. 2016. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu. Základní fakta a výsledky. Dostupné z: <http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/Dom%C3%A1c%C3%AD-n%C3%A1sil%C3%AD-z-perspektivy-aplikovan%C3%A9ho-v%C3%BDzkumu.-SocioFactor-2016..pdf>

⁵¹ Blíže viz: Blíže viz: <http://new.profem.cz/shared/clanky/670/V%C3%BDstupy%20z%20v%C3%BDzkumu.pdf>

⁵² Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2020. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/462.pdf>

⁵³ Blíže viz např. <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete>

Opatření č. 03: Zohledňovat prevenci domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných koncepčních strategických a metodických dokumentech

Gestor: **MV, MŠMT, MZd, MPSV, MSp**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Prevence domácího a genderově podmíněného násilí zohledněna v koncepčních strategických a metodických dokumentech prevence kriminality a boje proti obchodování s lidmi.	Zohlednění prevence domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných dokumentech	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV
Prevence domácího a genderově podmíněného násilí zohledněna v koncepčních strategických a metodických dokumentech ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.	Zohlednění prevence domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných dokumentech	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MZd
Prevence domácího a genderově podmíněného násilí zohledněna v koncepčních strategických a metodických dokumentech prevence rizikového chování dětí a mládeže.	Zohlednění prevence domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných dokumentech	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MŠMT
Prevence domácího a genderově podmíněného násilí zohledněna v koncepčních strategických a metodických dokumentech ochrany práv dětí, rodinné politiky a sociálního bydlení.	Zohlednění prevence domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných dokumentech	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Prevence domácího a genderově podmíněného násilí zohledněna v koncepčních strategických a metodických dokumentech rozvoje služeb a koncepce pomoci pro oběti trestných činů.	a) Zohlednění prevence domácího a genderově podmíněného násilí v příslušných dokumentech b) Vytvořený navazující resortní materiál rozvoje služeb	a) 31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech b) 31. 12. 2026 MSp

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit dlouhodobé a systematické zohledňování prevence domácího a genderově podmíněného násilí ve všech relevantních koncepčních dokumentech jednotlivých resortů za účelem dosažení efektivní prevence tohoto násilí na úrovni státní správy.

Odůvodnění:

Pro zajištění systémové a efektivní prevence domácího a genderově podmíněného násilí je nezbytné tuto problematiku zohlednit ve všech relevantních koncepčních strategických a metodických dokumentech státní správy a zajistit jejich provázanost. Problematika domácího a genderově podmíněného násilí se dotýká nejvíce koncepčních strategických a metodických dokumentů prevence kriminality a boje proti obchodování s lidmi, prevence rizikového chování dětí a mládeže, ochrany práv dětí, rodinné politiky a sociálního bydlení, rozvoje služeb a koncepce pomoci pro oběti trestných činů, ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí

Oblast č. 2: Ochrana a podpora obětí domácího a genderově podmíněného násilí

Priority v oblasti č. 2:

- Zajištění dostupnosti specializovaných služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím (ambulantních, pobytových, krizových, terénních);
- Zajištění dostupnosti specializovaných služeb pro děti – osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím čelících vícečetnému znevýhodnění (ambulantních, pobytových, krizových, terénních);
- Zajištění pokračování provozu nepřetržité bezplatné telefonické pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí;
- Posílení interdisciplinární a multidisciplinární spolupráce;
- Zvýšení ochrany a zajištění bezpečí osob ohrožených domácím a sexuálním násilím během krizových situací;
- Zajištění dostatečné pozornosti potřebám osob čelících vícečetnému znevýhodnění (osoby se zdravotním postižením, migrující osoby, senioři a seniorky, ad.).

Očekávané dopady opatření v oblasti č. 2:

- Pro dospělé i dětské osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím existuje dostupná regionální síť specializovaných služeb (dostupné utajené azylové domy, krizová lůžka, telefonická krizová pomoc, dostupné bezpečné bydlení např. některou z forem „sociálního bydlení“) s dostatečnými kapacitami;
- Je zajištěno pokračování provozu stávající nepřetržité bezplatné telefonické pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí;
- Je posílena interdisciplinární a multidisciplinární spolupráce se všemi relevantními subjekty poskytujícími pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí;
- V rámci poskytování pomoci obětem a osobám ohroženým domácím a genderově podmíněným násilím jsou zohledňovány potřeby osob čelících vícečetnému znevýhodnění;
- Je podporován vznik a rozvoj specializovaných služeb pro oběti sexuálního násilí.

Opatření č. 04: **Zajistit dostupnost specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím**

Gestor: **MPSV ve spolupráci s kraji a s ÚV ČR, MMR**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Novelizace zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách zahrnující novou specializovanou sociální službu pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí vč. odpovídající nepříznivé sociální situace a změny podmínek registrace specializované služby.	a) Předložená novela zákona b) Zahrnutí nové specializované služby pro oběti c) Zavedení nepříznivé situace domácí a genderově podmíněné násilí d) Možnost registrovat max. dvě cílové skupiny v případě služby určené pro oběti DN	31. 12. 2023 MPSV
Vytvořená státem garantovaná síť zahrnující specializované služby pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí (vč. celostátní linky pro oběti různých forem násilí na ženách, krizových center a center pro oběti sexuálního násilí) v rámci novelizace zákona o sociálních službách (ve spolupráci s Výborem).	a) Vytvořená síť b) Počet specializovaných služeb pro oběti zahrnutých v rámci sítě.	31. 12. 2024 MPSV ve spolupráci s ÚV ČR
Podpora využívání Standardů kvality specializovaných sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí jako doporučeného modelu kvality pro danou cílovou skupinu a zvyšování informovanosti poskytovatelů sociálních služeb a krajských metodiků o Standardech.	a) Podpora zavádění Standardů kvality specializovaných sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí v rámci OP Zaměstnanost+ b) Počet osob informovaných o Standardech v příslušném roce c) Metodická podpora pro sociální služby pracující s cílovou skupinou obětí domácího násilí při využívání Standardů.	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MPSV ve spolupráci s ÚV ČR a kraji
Podpora dostupnosti a předvídatelného financování specializovaných utajených bezpečných azylových domů, krizových lůžek, krizové pomoci a odborného sociálního poradenství pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím (např. prostřednictvím víceletého financování a dlouhodobých smluv o spolupráci).	a) Finanční alokace vyčleněná na podporu jednotlivých druhů specializovaných sociálních služeb b) Způsob zahrnutí dlouhodobější finanční podpory specializovaných služeb	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MPSV ve spolupráci s kraji
Zohledněná cílová skupina obětí domácího a genderově podmíněného	Počet a kapacita ubytování pro osoby	31. 12. 2023 a průběžně

násilí a její potřeby v rámci podpory dostupnosti sociálního bydlení	ohrožené domácím násilím v rámci sociálního bydlení v jednotlivých letech	v následujících letech MPSV, MMR
Vyhodnocení stávajícího financování a dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím a jednotlivých druhů těchto služeb v návaznosti na výstupy Analýzy specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR.	Zveřejnění zprávy obsahující vyhodnocení stávajícího financování vč. alokace vyčleněné na podporu jednotlivých druhů specializovaných sociálních služeb	31. 12. 2023 MPSV ve spolupráci s kraji

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit dostupnost specializovaných sociálních služeb (zejména utajených azylových domů a krizových lůžek) pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím, které zohledňují specifické potřeby obětí a při práci s nimi reflektují dynamiku domácího a genderově podmíněného násilí.⁵⁴

Odůvodnění:

Oběti domácího a sexuálního násilí a jejich děti se potýkají s velmi omezenou dostupností specializovaných služeb, které přitom hrají zásadní roli pro zajištění jejich bezpečí. Opatření se v rámci tohoto strategického cíle proto primárně zaměřují na podporu dostupnosti všech služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí (azylových domů, krizových lůžek, poraden, telefonních linek atd.). Vzhledem k velice nízkému procentu obětí, které se obrátí na příslušné instituce, se opatření v rámci tohoto strategického cíle zaměřují také směrem k obětem domácího násilí s cílem zvýšit jejich informovanost o možnostech řešení jejich situace a dostupných formách pomoci. Součástí opatření v oblasti pomoci jsou také aktivity směřující ke zvýšení informovanosti obětí o možnostech řešení jejich situace a dostupných formách pomoci a zvýšení jejich bezpečí.

Studie Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (dále jen „EIGE“) o službách pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí, rozlišuje obecné a specializované služby pro oběti domácího násilí.⁵⁵ Obecné služby jsou určeny široké veřejnosti, a proto nemusí adekvátně reagovat na specifické potřeby a traumatickou zkušenost obětí. Obecné služby naplňují celou řadu potřeb klientů a klientek, avšak spíše na obecné rovině, bez ohledu na jejich specifické potřeby. Mezi takové služby lze zařadit obecné poradny, služby pro osoby s psychickými potížemi, azylové domy pro osoby ohrožené ztrátou bydlení, azylové domy pro rodiny s dětmi, azylové domy pro matky s dětmi, manželské a rodinné poradny, občanské poradny, či linky důvěry. Studie EIGE navíc upozorňuje na to, že vzhledem k tomu, že ženy jsou násilím ve vztazích postihovány disproportčně a v neúměrné míře, vyvstává (v souladu s naplňováním Pekingské akční platformy – blíže viz kapitola 1.4) potřeba specializovaných podpůrných služeb specificky pro ženy, oběti partnerského násilí. V tomto pojetí pak definice obecných služeb zahrnuje také služby pro oběti domácího násilí (tedy ženy i muže), jež nemají genderově specifický přístup a neodrážejí ve svém přístupu diskriminační povahu násilí na ženách z hlediska porušování lidských práv. Podle EIGE jsou specializované služby charakteristické tím, že jejich cílem je ochrana a posílení žen, obětí domácího a partnerského násilí a jejich dětí a tyto služby jsou šité na míru specifickým okamžitým i dlouhodobým potřebám obětí. Tyto služby jsou poskytovány specializovaným personálem se znalostí specifik genderově podmíněného násilí. Mezi takové služby patří

⁵⁴ Dostupnost služby intervenčních center podle ustanovení § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů je zajištěna v každém kraji na rozdíl od jiných specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím

⁵⁵ <http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Violence-against-Women-Victim-Support-Report.pdf>

specializované telefonní linky, specializované azylové domy a bezpečné bydlení, krátkodobá i dlouhodobá psychologická podpora, právní poradenství, terénní služby a v neposlední řadě také služby pro děti, které byly svědky či oběťmi domácího násilí.

Výsledky Analýzy dostupnosti specializovaných pobytových sociálních služeb pro dospělé oběti domácího násilí zpracované Úřadem vlády ČR v roce 2017 ukázaly, že v ČR pouze 5 z registrovaných pobytových sociálních služeb poskytuje své služby výhradně obětem domácího násilí. Těchto 5 služeb provozovaly pouze 3 organizace ve 2 městech ČR. Kapacita těchto služeb čítá cca 90 lůžek – tedy cca 30 rodinných míst.⁵⁶ Tato pilotní analýza ukázala, že kapacity těchto služeb jsou nedostačující.

Oběti domácího násilí nevyhledávají pobytové sociální služby z důvodu ztráty bydlení, ale proto, že v jejich domovech dochází k násilí, a tedy k porušování základních lidských práv. Domov pro ně není synonymem bezpečí, ale místem, kde je ohrožena jejich lidská důstojnost, zdraví a v mnoha případech i život. Nehledají tedy jen „střechu nad hlavou“, ale bezpečný prostor a specializovanou podporu, které jim umožní vyrovnat se s následky traumatu a učinit právní či jiné kroky, které jsou nezbytné pro ukončení násilí.

MPSV v roce 2021 navázalo na tato zjištění a zveřejnilo Analýzu dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR.⁵⁷ Kromě analýzy stávajícího stavu, tedy všech registrovaných sociálních služeb s cílovou skupinou oběti domácího násilí, byla na základě předchozích analýz a mezinárodních standardů v této oblasti stanovena pro účely další analýzy kritéria specializace služby pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím. Do dotazníkového šetření se zapojilo celkem 122 (z 259) sociálních služeb s registrovanou cílovou skupinou oběti domácího násilí. Na základě stanovených kritérií a požadavků bylo identifikováno 36 specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím, což odpovídá 29,5 % sociálních služeb, které se zapojily do dotazníkového šetření. Zjištění týkající se specializace sociálních služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí v České republice byla následně využita k vyhodnocení naplňování Minimálních standardů Rady Evropy pro podpůrné služby v oblasti násilí proti ženám. Z dostupných dat vyplývá, že požadavky minimálních standardů Rady Evropy týkající se kapacity a dostupnosti jednotlivých druhů služeb jsou v českém prostředí naplněny pouze v případě linky pomoci. V případech poradenství, azylových domů, krizové pomoci a krizových center pro oběti sexuálního násilí k naplnění těchto požadavků nedochází. V případě dostupnosti lůžek (rodinných míst) ve specializovaných azylových domech pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí identifikoval zpracovatel deficit ve výši cca 680 až 3 000 lůžek. Vedle nedostatku dostupných lůžek v azylových domech byl identifikován deficit kapacity specializovaných poradenských služeb. Aby ČR naplňovala doporučení Rady Evropy, muselo by vzniknout dalších cca 54 specializovaných služeb poradenství, které by byly vhodně regionálně rozmístěny. Problematická je v tomto ohledu i neexistence center pro problematiku znásilnění (rape crisis centres) a center sexuálního napadení (sexual assault centres). Dle doporučení Rady Evropy, resp. pro naplnění těchto doporučení by bylo třeba vytvořit přibližně 27 krizových center pro problematiku znásilnění, respektive 14 center sexuálního napadení, která by byla vhodně regionálně rozmístěna.

⁵⁶ Analýza je dostupná z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Analiza-dostupnosti-a-kvality-final-s-opravami-revize-leden.pdf>

⁵⁷ MPSV. 2021. Analýza dostupnosti specializovaných sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím v ČR. Dostupné z: <http://rss.mpsv.cz/projekt/vystupy-a-dokumenty/>

Opatření č. 5: **Zajistit dostupnost služeb pro děti ohrožené násilím v rodině**

Gestor: **MPSV ve spolupráci s MZd, MŠMT, ÚV ČR a kraji,**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Důsledná aplikace § 6, písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí za účelem prevence v případech, kdy se OSPOD dozví o jakémkoliv podezření, že v rodině dochází k domácímu násilí.	a) Metodické doporučení zahrnující důslednou aplikaci § 6 písm. g) zákona o sociálně-právní ochraně dětí v případech násilí b) Počet dětí zahrnutých pod ustanovení § 6 odst. g) zákona o sociálně-právní ochraně dětí v příslušném roce	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Posílení krizové intervence a interdisciplinární spolupráce směrem k dětem v průběhu vykazání násilné osoby zvyšováním kapacit intervenčních center (posílení týmů Intervenčních center o odborníky na práci s dětmi).	Způsob zajištění navýšení personální a odborné podpory Intervenčních center	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV ve spolupráci s kraji
Podpora dostupnosti sítě služeb odborné pomoci pro děti v návaznosti na detekci násilí v rodině spadajících do oblasti sociálně-právní ochrany dětí.	a) Podpora služeb v rámci dotačního programu Rodina b) Počet podpořených organizací vč. finanční alokace c) Počet rodin a dětí, kterým byla poskytnuta odborná pomoc	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Podpora dostupnosti specializované krizové pomoci pro děti ohrožené násilím v rodině podle § 60 zákona o sociálních službách na krajské úrovni	a) Prioritizace služby v rámci dotačního programu MPSV pro poskytovatele sociálních služeb b) Počet podpořených organizací vč. finanční alokace c) Existence monitorovacího mechanismu k zjištění počtu dětí, kterým byla z důvodu domácího násilí poskytnuta odborná pomoc	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV ve spolupráci s kraji
Vyhodnocená efektivita stávajícího systému podpory práce s dětmi ohroženými násilím v rodině	Zveřejněné vyhodnocení efektivitu systému práce s dětmi ohroženými domácím násilím a návrh jeho posílení	31. 12. 2023 MPSV ve spolupráci s kraji
Návrh garantované sítě preventivních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny zahrnující i služby pomáhající dětem ohroženým domácím	Zveřejněný návrh sítě služeb zahrnující služby pro děti ohrožené domácím násilím	31. 12. 2024 MPSV ve spolupráci s MŠMT, MZd a ÚV

násilím (ve spolupráci s Výborem)		ČR
Provedená analýza a zpracovaný návrh řešení reformy veřejnoprávní ochrany dětí a soudnictví ve věcech ochrany ohrožených dětí obsahující vymezení a zakotvení problematiky asistovaných kontaktů.	a) Provedená analýza b) Zpracovaný návrh reformy obsahující vymezení a zakotvení asistovaných kontaktů	31. 12. 2023 MPSV ve spolupráci s MSp a kraji

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je podpora dostupnosti služeb pro děti ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím a zajištění včasné krizové intervence v těchto případech.

Odůvodnění:

OSPOD každoročně evidují cca 2500 případů domácího násilí, u kterého byly přítomny nezletilé děti. Zároveň z počtu dospělých obětí, které vyhledají pomoc z důvodu domácího násilí, v jejichž rodinách vyrůstají nezletilé děti lze usuzovat, že skutečný počet dětí, které jsou ohroženy nebo vystaveny domácímu násilí je mnohem vyšší.

Současné však není zajištěna dostupnost specializované krizové pomoci pro děti ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím na krajské a regionální úrovni. V důsledku toho je mnoho dětí ponecháno bez specializované pomoci a podpory anebo na takovou pomoc musí čekat nepřiměřeně dlouho. Je proto nezbytné vytvořit síť preventivních a specializovaných služeb systému péče o takto ohrožené děti.

Z hlediska prevence a ochrany před domácím násilím by bylo vhodné metodicky upravit postup OSPOD tak, aby byly nezletilé děti vzaty pod sociálně právní ochranu podle ustanovení § 6 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, už v případě podezření na výskyt domácího násilí v rodině, a to do doby, než se prokáže opak.

V lednu 2022 došlo k novelizaci ustanovení § 44 odst 1 a 3, zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, na jejímž základě je policie povinna při vykazání násilné osoby ze společné domácnosti označit všechny nezletilé děti, které v domácnosti žijí, jako ohrožené osoby. Tato skutečnost vede k povinnosti intervenčních center v daném regionu nabízet své služby i těmto nezletilým, a to bez ohledu na věkovou kategorii dané služby. Tyto služby mohou být nabízeny prostřednictvím zákonného zástupce, ale pokud ten nespolupracuje, jsou služby nabízeny i přímo dětem v té formě, která odpovídá věku dítěte. Tato skutečnost klade větší nároky na interdisciplinární spolupráci, především s místně příslušným oddělením sociální právní ochrany dětí, aby bylo možné služby těmto dětem nabídnout. Tyto změny je nutné promítnout také do rozvojových priorit směrem k intervenčním centrům, aby bylo možné odborné služby poskytovat nejen dospělým, ale právě i nezletilým ohroženým dětem.

Opatření č. 6: Zajistit důsledné zohledňování potřeb osob čelících vícečetnému znevýhodnění v rámci poskytování pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí

Gestor: MPSV ve spolupráci s MV, MV, MZd, MMR a MSp, kraji a obcemi

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Zpřehlednění systému pomoci obětem násilí čelícím vícečetným znevýhodněním, např. vytvořením přehledu dostupných služeb pro osoby s vícečetným znevýhodněním v takové formě, která bude pro poskytovatele i klientky a klienty jasná, přehledná a srozumitelná (v různých jazykových mutacích).	Vytvořený přehled	31.12.2023 MPSV
Zajištění systematického financování a využívání služeb interkulturní práce a komunitního tlumočení.	Způsob zahrnutí podpory financování a využívání služeb	31.12.2023 a průběžně v následujících letech MPSV, MV, MMR
Zajištění metodické podpory v oblasti rozvoje odbornosti poskytovatelů specializovaných služeb pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí ve vztahu k přímé práci s migrantkami a migranty v interseksionalitě s problematikou domácího a genderově podmíněného násilí.	Počet metodických setkání v příslušném roce	31.12.2023 a průběžně v následujících letech MPSV ve spolupráci s MV, MSp, ve spolupráci s kraji ČR
V rámci vzdělávání profesí v nejčastějším kontaktu s oběťmi domácího a genderově podmíněného násilí zohledňovat potřeby obětí čelících vícečetnému znevýhodnění (migrující osoby, senioři a seniorky, ad.).	a) Vzdělávací aktivity zohledňující potřeby obětí, jež čelí vícečetnému znevýhodnění b) Počet proškolených osob	31.12.2024 a průběžně v následujících letech MPSV, MV, MZd, MSp
Posílení dostupnosti sociálního bydlení pro oběti, které čelí domácímu a genderově podmíněnému násilí a vícečetnému znevýhodnění, zejména držitelky/držitelé dočasné ochrany.	Počet a kapacita ubytování pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí čelící vícečetnému znevýhodnění v rámci sociálního bydlení v příslušném roce	31.12.2024 a průběžně v následujících letech MPSV, MMR ve spolupráci s kraji a obcemi ČR
Systematická finanční podpora služeb interkulturní práce a komunitního tlumočení pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí včetně jejich využívání a propagace.	Způsob podpory v příslušném roce	31.12.2023 a průběžně v následujících letech MPSV, MV, MMR
Zahrnutí služby interkulturních pracovníků a pracovníc v rámci novelizace zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	Podpora interkulturní práce zahrnuta v předložené novele	31. 12. 2023 MPSV

(např. do kategorie „další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby).		

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit kvalitní a dostupné služby pro oběti domácího násilí, které čelí vícečetnému znevýhodnění, ať už z důvodu zdravotního či tělesného handicapu, jazykové bariéry, zvláštního pobytového statusu, sexuální orientace, věku, etnicity či jiných. Tyto zranitelné skupiny mohou čelit vícečetnému znevýhodnění a patří proto mezi nejohroženější.

Odůvodnění:

Oběti domácího a genderově podmíněného násilí, které čelí vícečetnému znevýhodnění, musí překonat specifické překážky nejen ve fázi vyhledání či kontaktování pomoci, ale i z hlediska dostupnosti např. pobytových specializovaných služeb, jež by byly schopny reflektovat jejich specifické potřeby komplexně a celostně.

Z hlediska zvýšení informovanosti o dostupných formách pomoci a službách je potřeba zajistit informace v různých jazykových mutacích i ve formách, jež budou dostupné a srozumitelné obětem čelícím zdravotnímu nebo tělesnému znevýhodnění, seniorkám a seniorům a dalším skupinám se specifickými potřebami. Zároveň je důležité posílit distanční a terénní formy pomoci.

Nezbytným předpokladem pro efektivní pomoc vícečetně znevýhodněným skupinám obětí domácího a genderově podmíněného násilí je posílení interdisciplinární spolupráce a zvyšování odbornosti a kvality sociálních služeb. Například organizace pracující primárně s cílovou skupinou migrantek a migrantů by měly získat adekvátní podporu k zajištění potřebných kompetencí a znalostí svých pracovníků a pracovníkům pro případy, kdy se u svých klientek a klientů s násilím setkají. Obdobně pak organizace, které se zaměřují na cílovou skupinu obětí domácího a genderově podmíněného násilí, by měly získat adekvátní podporu pro zajištění potřebných kompetencí a znalostí svých pracovníků a pracovníkům pro případy, kdy se setkávají s migračním statutem či jiným vícečetným znevýhodněním svých klientů a klientek.

Důležitou roli mohou sehrát interkulturní pracovníci, jež mají pro oběti z řad migrantek a migrantů zásadní přínos ve zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Pracovní pozice interkulturních pracovníků a pracovníc se ukazují pro poskytování pomoci a podpory obětem násilí z jiného kulturního prostředí jako klíčové, přesto však tato pozice a její metodická podpora nejsou systematicky ukotveny. Vzhledem k charakteru této služby a jejímu zásadnímu přínosu ve zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí je navrhováno zahrnutí služby interkulturních pracovníků a pracovníc do zákona o sociálních službách, a to minimálně v rámci kategorie „další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby“, již upravené ve stávajícím znění ustanovení § 115 písm. e) zákona o sociálních službách.

Opatření č. 7: Posílení kapacit sociálních služeb a sociálního bydlení poskytovat pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí čelícím vícečetnému znevýhodnění

Gestor: MPSV, MV, MMR

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Posílená kapacita pobytových služeb a azylových domů přijmout oběti domácího a genderově podmíněného násilí čelící vícečetnému znevýhodnění, zejména držitelky a držitelé dočasné ochrany (např. zajištění bezbariérovosti, bezplatného tlumočení apod.).	a) Dotační programy a výzvy zahrnující podporu zvyšování kapacit b) Počet podpořených služeb c) Finanční alokace vyčleněná na podporu posílení kapacit pobytových služeb a azylových domů	31.12.2024 a průběžně v následujících letech MPSV, MV
Posílená kapacita sociálního bydlení pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí čelící vícečetnému znevýhodnění, zejména držitelky a držitelé dočasné ochrany.	a) Počet sociálních bytů určených uvedenému cílové skupině b) Počet krizových bytů určených cílové skupině	31.12.2024 a průběžně v následujících letech MPSV, MMR

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zvýšit dostupnost pobytových služeb, azylových domů a sociálního bydlení pro oběti násilí čelící vícečetnému znevýhodnění prostřednictvím zahrnutí zajištění bezbariérovosti, bezplatného tlumočení a dalších opatření v rámci relevantních dotačních programů a titulů a vyčlenění sociálního bydlení a krizových bytů specificky této cílové skupině.

Odůvodnění:

Kapacity specializovaných služeb pro oběti partnerského násilí nejsou dostatečné a neodpovídají potřebám klientek a klientů s vícečetným znevýhodněním. Jedná se jednak o krizovou pomoc, tak o azylové domy. Stejně tak jsou nedostatečně saturovány potřeby neslyšících nebo žen bez domova, kde je potřeba posílit terénní práci.

Sociální služby nejsou pro osoby s vícečetným znevýhodněním a čelícím partnerského násilí dostupné, zejména pro osoby neslyšící. V ČR je momentálně přibližně 120 tlumočnicků, tedy 1 tlumočnicků na 100 neslyšících. Je potřeba situaci změnit, což lze jedině zvýšením kapacit a vzhledem k nutnosti a akutní potřebě neslyšících mít v různých situacích k dispozici tlumočnicka na desetinásobek stávajících kapacit.

Dalším problémem jsou ubytovací kapacity. Ubytování v azylových domech je pro osoby s hrozcím sociálním vyloučením podle vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, poskytováno na dobu nepřekračující jeden rok. Pro cílovou skupinu osob ohrožených sociálním vyloučením tato doba v některých případech nedostačuje k zajištění intervence vedoucí k potřebné aktivizaci a znovu začlenění do běžného života. Takto nastavená služba tedy může vést k tomu, že klientky a klienti opouštějící služby azylového domu po uplynutí stanovené doby odchází do jiného obdobného zařízení, čímž se posiluje jejich závislost na systému pomoci a nedochází k naplnění účelu služby. Vhodnější maximální doba možného ubytování v azylovém domě by pro tuto cílovou skupinu měla být alespoň 5 let.

Vzhledem specifickým potřebám klientů a klientek, kteří jsou vystaveni vícečetným znevýhodněním a zažívají ve vztahu partnerské násilí, je nutné zvyšování odbornosti a kompetencí zaměstnanců organizací, které poskytují přímou péči. Organizace pracující primárně s jinými cílovými skupinami, než jsou oběti partnerského/domácího násilí, které čelí různým typům znevýhodnění, by měly získat adekvátní podporu k zajištění potřebných kompetencí a znalostí svých pracovníků pro případy, kdy se u svých klientek a klientů s partnerským násilím setkají. A naopak organizace, které se zaměřují na cílovou skupinu obětí partnerského/domácího násilí, by měly získat adekvátní podporu pro zajištění potřebných kompetencí a znalostí svých pracovníků pro případy, kdy se setkávají s vícečetným znevýhodněním svých klientů a klientek.

Samostatnou skupinou jsou ženy bez domova. Často se jedná o ženy s komplexními potřebami, jsou traumatizované, řeší závislosti, psychické a sociální problémy nebo například dluhy. Podle předběžných výstupů výzkumu zaměřeného na Bariéry v systému institucionální pomoci obětem partnerského násilí, který v současnosti realizuje Sociologický ústav AV ČR ve spolupráci s organizací proFem, se ženy bez domova ve 100 % případů setkávají s násilím. Je proto nutné se zaměřit i na tuto cílovou skupinu, a to posílením či iniciací terénní práce sociálních služeb specializovaných na oběti partnerského násilí.

Sociální bydlení svou kapacitou nereflektuje potřeby osob, které čelí partnerskému násilí a vícečetnému znevýhodnění. Vzhledem k jejich potřebám je potřeba zejména zvýšit kapacity sociálních bytů (i krizových bytů, které jsou vyčleněné v rámci sociálního bydlení) a zjednodušit proces jejich přidělování a zkrátit dobu vyřizování žádostí o přidělení sociálního bytu.

Současný systém sociálních bytů nepředstavuje pro osoby čelící partnerskému násilí a vícečetnému znevýhodnění vhodně nastavenou pomoc. Kromě omezených a nedostatečných kapacit, které je nutné navýšit, probíhá celé řízení o žádosti o přidělení sociálního bytu nepřiměřeně dlouho. V procesu žádání o sociální byt by navíc měly být bodově zvýhodněné osoby, které zažívají partnerské násilí tak, aby jim byl umožněn odchod od násilného partnera, nebo osoby, které se v důsledku partnerského násilí nachází v bytové nouzi (setrvávají v azylovém bydlení nebo jiném dlouhodobě nevyhovujícím bydlení).

Opatření č. 8: **Aktualizovat stávající nebo vytvořit novou metodickou podporu pro profese, které přicházejí do kontaktu s oběťmi ohroženými násilím v rodině vč. dětí ohrožených násilím v rodině**

Gestor: **MŠMT, MV, MZd ve spolupráci s ÚV ČR, MPSV ve spolupráci s ÚV ČR a kraji**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Aktualizovaný metodický pokyn č. 3/2010 upravující postup pracovníků a pracovníků OSPOD určující max. lhůtu do kdy kontaktovat dítě ohrožené domácím násilím a zařazení dětí pod sociálně právní ochranu dle § 6 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v případě podezření na násilí v rodině (ve spolupráci s Výborem v návaznosti na legislativní změny v oblasti).	Aktualizovaný metodický pokyn	31. 12. 2023 MPSV ve spolupráci s ÚV ČR
Aktualizovaný a rozšířený Doporučený postup k vyšetřování obětí sexuální agrese při poskytování péče obětem znásilnění a sexuálního násilí o metodiku citlivé komunikace s obětí domácího a genderově podmíněného násilí zaměřený na prevenci sekundární viktimizace a následná evaluace implementace metodiky v praxi (ve spolupráci s Výborem).	a) Aktualizovaný a rozšířený metodický postup b) Zveřejněná evaluace	a) 31. 12. 2024 MZd ve spolupráci s ÚV ČR b) 31. 12. 2025 MZd
Aktualizované metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zahrnující způsoby, jak zacházet s dětmi ohroženými násilím v rodině (ve spolupráci s Výborem)	Aktualizované metodické doporučení	31. 12. 2024 MŠMT ve spolupráci s ÚV ČR
Metodická podpora poskytovatelů sociálních služeb poskytujících pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí ohledně interdisciplinární spolupráce a zohledňování potřeb obětí čelících vícečetnému znevýhodnění (ve spolupráci s Výborem).	Zveřejněná metodika interdisciplinární spolupráce a zohledňování potřeb obětí čelících vícečetnému znevýhodnění	31. 12. 2024 MPSV ve spolupráci s ÚV ČR a kraji

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je poskytnout pracovníkům a pracovnícím všech relevantních profesí, které přicházejí do kontaktu s oběťmi domácího a genderově podmíněného násilí (včetně dětí) dostatečnou metodickou podporu pro práci s touto zvláště ohroženou cílovou skupinou.

Odůvodnění:

Opatření směřuje k aktualizaci všech relevantních metodik za účelem zkvalitnění pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí (včetně dětí) ohroženým násilím v rodině ze strany všech relevantních profesí, které s nimi přicházejí do styku.

Z hlediska ochrany dětí před domácím násilím je potřeba aktualizovat metodický pokyn č. 3/2010 upravující postup pracovníků a pracovníků OSPOD pro postup v případě domácího násilí tak, aby byla explicitně stanovena nejzazší lhůta, do kdy má OSPOD kontaktovat dítě

ohrožené domácím násilím. Současné doporučení sice hovoří o tom, aby OSPOD kontaktoval ohrožené dítě bezodkladně, v praxi se však ukazuje, že tento termín nemá jasný a sjednocený výklad.

Vzhledem ke komplexnosti problematiky je potřeba také posilovat interdisciplinární spolupráci jednotlivých služeb, které pracují s různými cílovými skupinami (osobami čelícími sociálnímu, zdravotnímu či ekonomickému znevýhodnění, s migrantkami a migranty atp.). Intervenční centra by měla mít metodicky ukotvenou interdisciplinární spolupráci, která by reflektovala potřeby osob čelících vícečetným znevýhodněním, aby této cílové skupině byly poskytnuty kvalitní služby.

Opatření č. 9: Podpora rozvoje specializovaných služeb pro oběti sexuálního násilí, zvyšování jejich kvality a zajištění komplexity jejich poskytování.

Gestor: ÚV ČR ve spolupráci s MZd, MPSV, MV a MSp, MŠMT

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Vyhodnocení fungování pilotního specializovaného centra pro oběti sexuálního násilí včetně nastavení interní interdisciplinární spolupráce v rámci poskytovaných služeb i s dalšími subjekty obsahující doporučení pro nastavení obdobných služeb.	Zveřejněné vyhodnocení včetně doporučení	31.12.2025 ÚV ČR
Metodická podpora interdisciplinární spolupráce relevantních subjektů působících v tématu sexuálního násilí v návaznosti na doporučení z vyhodnocení interdisciplinární spolupráce nastavené v rámci pilotního specializovaného centra pro oběti sexuálního násilí.	Vytvořená metodika	31.12.2026 ÚV ČR ve spolupráci s MPSV, MV, MZd a MSp
Podpora vzniku a rozšíření center pro oběti sexuálního násilí v rámci Operačního programu Zaměstnanost+ a Norských fondů.	a) Podpora center zahrnuta v rámci dalšího období Norských fondů b) Podpora center zahrnuta v rámci OPZ+	31. 12. 2025 a průběžně v následujících letech MPSV, MF ve spolupráci s ÚV ČR
Návrh systému financování komplexních služeb center pro oběti sexuálního násilí v rámci krajů.	a) Jednání pracovní skupiny pro prevenci sexuálního násilí k návrhu b) Předložení návrhu výboru	a) 31.12.2024 a průběžně v následujících letech b) 31.12.2026 ÚV ve spolupráci s MPSV, MV, MZd a MSp

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je vytvořit podmínky pro podporu rozvoje specializovaných služeb pro oběti sexuálního násilí, zvyšování jejich kvality a zajištění komplexity jejich poskytování. V rámci opatření budou na základě vyhodnocení fungování pilotního specializovaného centra pro oběti sexuálního násilí formulována doporučení pro nastavení obdobných služeb včetně interní interdisciplinární spolupráce a bude vytvořena metodika této spolupráce včetně návrhu systému financování.

Odůvodnění:

V České republice je každoročně Policii ČR oznámeno kolem 600 případů znásilnění. Odborníci a odbornice na tuto problematiku odhadují, že míra ohlášení incidentů tohoto trestného činu je pouze 5–10 %.⁵⁸ Výzkum z roku 2016 indikuje dokládá, že se tato míra drží

⁵⁸ Blíže viz např. Home Office Research Study: A Gap or A Chasm? Attrition in Reported Rape Cases. 2005. Dostupné z: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors293.pdf>.

na spodní hranici tohoto rozmezí.⁵⁹ Skutečný počet znásilnění v ČR každý rok tedy činí 6–12 tisíc případů. Reprezentativní výzkum z roku 2021 s nějakou formou sexuálního násilí nebo obtěžování se setká 54 % žen⁶⁰. Podle výsledků mezinárodní studie Agentury EU pro základní práva se oběti sexuálního násilí obražejí nejčastěji na lékaře, lékařky a zdravotnická zařízení (22 % v případě partnerského sexuálního násilí a 16 % v případě sexuálního násilí ze strany jiné osoby, než je partner).⁶¹ Personál zdravotnických zařízení často není dostatečně proškolen v této problematice, díky čemuž se zvyšuje riziko sekundární viktimizace obětí. Zdravotnická zařízení také nejsou vždy dostatečně technicky vybavena pro sběr všech forenzních důkazů, které jsou zásadní pro případné odsouzení pachatele a nedisponují vhodnými prostory pro případný výslech oběti policií. Služby poskytované obětem sexuálního násilí jsou roztržité, zároveň v mnohých případech oběti, které se obrátí na odbornou pomoc, naráží na necitlivý a stereotypy zatížený přístup, jsou nuceny hlásit čin na policii (například sběr forenzního materiálu či ošetření na specializovaných ambulancích určených pro oběti znásilnění jsou nahlášením podmíněny), opakovaně musí za různými odborníky dojíždět na různá místa (na ošetření, výslech, poradenství).

V současnosti je realizován pilotní projekt, v jehož rámci vzniká první centrum pro oběti sexuálního násilí, v rámci kterého bude zajištěna komplexní a specializovaná pomoc těmto obětem. Dle doporučení Rady Evropy by však jedno takové centrum mělo existovat minimálně v každém kraji, přičemž by se jejich počet měl odvíjet od počtu obyvatel (centrum na 200 až 400 tisíc žen).⁶² Na nutnost zřízení dostatečného množství vhodných a snadno přístupných center pro oběti znásilnění nebo sexuálního násilí upozorňuje také Úmluva proti násilí na ženách.

Specializované centrum pro oběti sexuálního násilí zajišťuje obětem tohoto násilí komplexní služby v rámci jednoho bezpečného prostoru, tzv. pod jednou střechou. Integruje tedy na jednom místě množství disciplín, a to sociálních služeb (krizové pomoci včetně pobytové formy, odborného sociálního poradenství), psychoterapeutických služeb, právních služeb, zajišťuje poskytování základního zdravotního ošetření a odběr vzorků a forenzních důkazů, testování na pohlavně přenosné choroby, a zároveň vytváří prostor pro realizaci výslechu policií (ve speciální výslechové místnosti). Služby pro oběti sexuálního násilí poskytované na jednom bezpečném místě snižují riziko sekundární viktimizace obětí, které v rámci systému pomoci oběti v mnohých případech oběti čelí.

Zajištění efektivního fungování komplexních služeb v centru pro oběti sexuálního násilí klade tedy vysoké nároky na nastavení a metodické ukotvení interdisciplinární spolupráce, jak uvnitř centra (v rámci poskytovaných služeb), tak mezi externími spolupracujícími subjekty (policií, zdravotnickými zařízeními).

Poznatky z realizace pilotního projektu by měly být tedy dále rozpracovány a použity při zakládání dalších center. Z toho důvodu je klíčovou fází realizace vyhodnocení fungování nově vznikajícího centra a formulace doporučení pro další vznikající centra včetně vytvořených metodik práce a metodiky interdisciplinární spolupráce, která je pro zajištění komplexity služeb klíčová. Pro zajištění rozvoje a fungování vznikajících specializovaných center je zásadní nastavení systému jejich udržitelného financování, který zahrnuje financování zřizování nových center, stejně jako zajištění dlouhodobého financování jejich fungování.

⁵⁹ Persefona, Focus – Marketing & Social Research: Sexuální násilí očima české veřejnosti (2016) Dostupné z: <https://www.persefona.cz/source/pdf/Persefona%20Sen%C3%A1t%20prezentace.pdf>

⁶⁰ proFem, MindBridge: Zkušenost obyvatel ČR se sexuálním násilím a sexuálním obtěžováním (2021) Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/984/V%C3%9DZKUMN%C3%81%20ZPR%C3%81VA_sexualni%20nasili_2021%20-%20Copy%201.pdf

⁶¹ FRA. 2014. EU widesurvey on violence against women. Blíže viz: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-yaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

⁶² Council of Europe: Combating violence against women - minimum standards for support services, 2008 Dostupné z: [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)

Opatření č. 10: Zohledňovat specifické potřeby obětí domácího a genderově podmíněného násilí v rámci reformy péče o duševní zdraví

Gestor: MZd ve spolupráci s MPSV, MPSV ve spolupráci s ÚV ČR

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
V rámci reformy duševního zdraví a plnění opatření č. 4.3.1 Národního akčního plánu pro duševní zdraví „Posílit krizová centra a služby, zejména na pomoc obětem násilí“ jsou zohledňovány potřeby obětí domácího a genderově podmíněného násilí, a to zejména bezpečnost obětí domácího a sexuálního násilí v rámci krizového pobytu (ve spolupráci s Výborem).	a) Počet setkání Pracovní skupiny MZd k reformě péče o duševní zdraví k problematice se zástupci/kyněmi Výboru b) Počet zřízených krizových center zohledňujících potřeby a bezpečnost obětí	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MZd, MPSV ve spolupráci s ÚV ČR
V rámci reformy duševního zdraví a zavádění nových projektů zvýšit dostupnost psychoterapeutické pomoci pro oběti domácího a genderově podmíněného násilí tak, aby oběti mohly využít alespoň 10 odborných sezení s terapeutem schopným pracovat s problematikou domácího a sexuálního násilí např. prostřednictvím zavedením speciálního programu pro proplácení terapií či navýšením kvót na psychoterapeuty a psychoterapeutky).	a) Způsob zajištění bezplatné psychoterapeutické pomoci pro oběti b) Počet obětí, kterým byla v daném roce poskytnuta bezplatná terapeutická pomoc	31. 12. 2024 MZd ve spolupráci s MPSV a průběžně v následujících letech

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit zohlednění potřeb obětí domácího a genderově podmíněného násilí v rámci probíhající reformy péče o duševní zdraví. K tomu by mělo dojít zajištěním účasti Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách na této reformě.

Odůvodnění:

Dopad domácího a genderově podmíněného násilí na prožívání oběti má dlouhodobý charakter. Oběti a jejich děti, které byly svědky násilí, by měly mít zajištěn přístup nejen ke krizové intervenci a odbornému sociálnímu poradenství, ale také k následné psychoterapeutické péči, jejímž cílem je zpracování traumatických zážitků, prevence sekundární viktimizace, získání náhledu na dynamiku násilí ve vztazích a prevence další viktimizace. V současné době oběti domácího a genderově podmíněného násilí čelí nízké dostupnosti takovýchto služeb. Proto se jeví jako účelné zohlednit potřeby této cílové skupiny v rámci implementace reformy péče o duševní zdraví.

Opatření č. 11: Zajistit financování a nepřetržitý provoz bezplatné telefonické pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí a zavedení speciální linky určené pro oběti kyberkriminality

Gestor: **MV**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Nepřetržitý provoz stávající bezplatné linky pomoci obětem kriminality a domácího násilí	Zajištěný provoz a financování stávající linky	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV
Zavedení speciální linky určené pro oběti kyberkriminality.	Zahájený provoz linky	31. 12. 2025 a průběžně v následujících letech MV

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit nepřetržitý provoz stávající bezplatné linky pomoci obětem kriminality a obětem domácího násilí v příštích letech.

Odůvodnění:

Telefonická krizová pomoc představuje jeden z klíčových prvků okamžité pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí. Zajištění nepřetržité telefonické krizové pomoci obětem tohoto násilí je také jedním z požadavků Istanbulské úmluvy. Současná linka eviduje každoročně více jak 6 000 volání a meziročně zaznamenává stále narůstající trend. Nejčastěji řešenou problematiku představuje domácí násilí, nebezpečné pronásledování, nebezpečné vyhrožování a další trestné činy. V minulosti byla linka podpořena v rámci Norských fondů, v současnosti její provoz zajišťuje Ministerstvo vnitra. V této souvislosti je potřebné zajistit dostatečné a předvídatelné financování stávající linky i v příštích letech.

V současné době se žádná organizace nespecializuje konkrétně na oběti kyberkriminality a specificky pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob. Spuštění telefonní linka, na které by oběti mohly snadno, rychle a třeba i anonymně (vzhledem k zoufalé a často emočně napjaté situaci) zjistit informace, jak se mohou proti jednání útočníka bránit a jak mají postupovat, případně získat kontakt na služby pomoci v oblasti krizové intervence či psychoterapie. Takovou službu spustilo v roce 2015 Spojené království (pod názvem Revenge Porn Helpline). Výhodou vytvoření jednotné telefonní linky specificky zaměřené na nekonsenzuální pornografii je nejen skutečně cílená a odborná pomoc založená na zkušenostech obsluhujících pracovníků, ale zejména i získávání poznatků „z terénu“ a potřebných statistických údajů (které v této oblasti skutečně schází). Takto specializované centrum může mít i aktuální a podrobné informace ohledně procesu podávání žádostí o smazání intimních snímků na konkrétních internetových stránkách (např. sociálních sítích) jejich provozovatelům, případně o jiných možných postupech (např. možnosti tzv. hashování, kterou poskytuje na svých platformách společnost Meta).

Opatření č. 12: Zvýšení ochrany a zajištění bezpečí osob ohrožených domácím a sexuální násilím během krizových situací

Gestor: **MV, MPSV, ÚV ČR, MZd ve spolupráci s MŠMT a kraji**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Zohledňování potřeb a zajištění bezpečí osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím při přípravě a vydávání opatření během krizových situací (jako jsou např. pandemie covid-19, válka na Ukrajině, ad.).	Informace o vyhodnocení dopadů opatření na osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím	31. 12. 2021 a průběžně v následujících letech MV, MZd ve spolupráci s MPSV, MŠMT a kraji
Průběžné vyhodnocování záznamů o případech domácího násilí, ke kterým Policie ČR vyjela do společné domácnosti, z hlediska případného zvyšování počtu případů domácího násilí a průběžné reagování na případné zvyšování rizika domácího násilí.	a) Informace o vyhodnocení hovorů a výjezdů policie v období krizové situace b) Opatření přijatá v důsledku případného zvýšení rizika domácího násilí	31. 12. 2021 a průběžně v následujících letech MV
Zvyšování informovanosti veřejnosti o dostupné pomoci v oblasti sociálních služeb během krizových situací prostřednictvím osvětových aktivit s důrazem na informace o dostupnosti pomoci pro osoby ohrožené domácím a sexuální násilím (např. webové stránky, krizová telefonická linka pro veřejnost, kampaň na sociálních sítích apod.).	Realizované osvětové aktivity	31.12.2021 a průběžně v následujících letech MPSV, ÚV ČR

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zvýšit ochranu a zajistit bezpečí osobám ohrožených domácím a sexuální násilím během krizových situací, včetně opatření omezující pohyb (karantény) prostřednictvím průběžného vyhodnocování dopadů omezujících opatření na osoby ohrožené, metodického vedení OSPOD směřujícího k pravidelnému a bezpečnému kontaktování těchto osob, kladením důrazu na dodržování povinnosti zdravotních zařízení ošetřit oběti domácího a sexuálního násilí během krizových stavů a zvýšení informovanosti obětí a násilných osob o dostupné pomoci během omezení pohybu v důsledku krizových stavů.

Odůvodnění:

V březnu 2020 zasáhla Evropu pandemie covid-19. Česká republika přijala několik opatření, aby zabránila šíření koronaviru, včetně karantény a povinnosti zůstat doma s výjimkou cesty do práce a z práce, nakupování základních věcí a krátkých zdravotních procházek. Mnoho zaměstnanců a zaměstnankyň pracovalo z domova. Takto zásadní omezení a uzamčení obětí s pachateli násilí ve společných domácnostech výrazně zvýšilo riziko násilí v intimních vztazích. Kvalitativní výzkum dopadů pandemie covid-19 na osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím ukázal, že v důsledku nouzového stavu a souvisejících preventivních opatření vzrostl počet případů domácího násilí, čímž se zvýšil zájem o služby, které pomáhají obětem tohoto typu násilí. Poptávka po těchto službách se v této době zvýšila o 30 až 40 %. Dle odborníků a odborníků je však fyzické násilí s viditelnými stopami

a následky pouze špičkou ledovce. Násilí se často objevuje v méně nápadné formě, může jít například o opakující se dlouhodobou kombinaci psychického, fyzického, sexuálního a ekonomického násilí. Především tedy v období pandemie tak mohli agresori v důsledku omezení pohybu a sociálních kontaktů obětí dotčené osoby ještě snadněji kontrolovat a ovládat.⁶³ Zhoršení násilí bylo během pandemie covid-19 a souvisejících opatření potvrzeno také u necelé pětiny dotazovaných klientek a klientů intervenčních center.⁶⁴

ČR musí být také v tomto ohledu připravena i na případné další krizové stavy v budoucnosti. Je proto zapotřebí zavést zejména pravidelné vyhodnocování dopadů krizových opatření na osoby ohrožené domácím a sexuálním násilím během omezení pohybu v důsledku krizových stavů. K zajištění bezpečí osob ohrožených během krizových stavů by mělo přispět také průběžné vyhodnocování záznamů o všech hovorech a výjezdech Policie ČR z hlediska případného zvyšování počtu případů domácího násilí a průběžné reagování na případné zvyšování rizika domácího násilí, metodické vedení OSPOD zahrnující bezpečné, proaktivní a pravidelné kontaktování obětí domácího násilí a jejich dětí během omezení pohybu v důsledku krizových situací a zdůrazňování povinnosti zdravotních zařízení ošetřit osoby ohrožené během krizových stavů. Zásadní roli v zajištění pomoci a bezpečí hraje také zvyšování informovanosti obětí domácího násilí a násilných osob o dostupné pomoci během krizových stavů.

V roce 2022 řešila Česká republika uprchlickou krizi a příliv zejména žen a dětí z Ukrajiny v důsledku válečného stavu. Osoby prchající do bezpečí ze svých domovů mohou být vystaveny násilí a vykořisťování během cesty ale i po příchodu do České republiky. Je potřeba reflektovat specifické potřeby těchto osob a zajistit jejich bezpečí.

Navrhovaná opatření jsou obecnějšího rázu a jejich cílem je vytvořit připravenost státu reagovat i na jiné typy krizových situací s ohledem na naplňování specifických potřeb obětí domácího a genderově podmíněného násilí a zajištění jejich bezpečí.

⁶³ Blíže viz: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/domaci-nasili-za-covid-19-kdyz-z-pasti-neni-uniku-pomoc-funguje-jen-nekdy>

⁶⁴ Blíže viz: <https://www.domacinasili.cz/domaci-nasili-v-prvni-vlne-epidemie-c19/>

Oblast č. 3: Systémové zabezpečení řešení domácího a genderově podmíněného násilí a zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny oběti těchto forem násilí

Priority v oblasti č. 3:

- Zajištění systematického a intenzivního vzdělávání v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí pro profese, které přicházejí do styku s osobami ohroženými, za účelem citlivého přístupu k obětem, zajištění bezpečí a přístupu ke spravedlnosti pro oběti těchto forem násilí;
- Zajištění dostupnosti programů pro práci s původci a původkyněmi domácího a genderově podmíněného násilí;
- Nastavení systematického sběru dat v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí;
- Ochrana seniorů a seniorek před násilím a dalšími nevhodnými jednáním;
- Revize stávající legislativní ochrany před genderově podmíněným kybernásilím a nenávistnými projevy;
- Podpora prohlubování odborných znalostí soudců a soudkyň (včetně justičních čekatelů a čekatelek) ohledně problematiky domácího a genderově podmíněného násilí;
- Posílení specializace soudních znalců a znalkyň v oboru psychologie a psychiatrie na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí v rámci standardizace jejich činnosti;
- Zvýšení informovanosti soudců a soudkyň, státních zástupců a zástupkyň o problematice domácího a genderově podmíněného násilí;
- Zvýšení informovanosti všech obětí domácího a genderově podmíněného násilí ohledně práva vymáhat adekvátní odškodnění;
- Rozšíření možnosti pomoci obětem domácího a genderově podmíněného násilí v nejzávažnějších případech domácího a genderově podmíněného násilí (ohrožení života);
- Posílení prevence genderově podmíněného kybernásilí zahrnující i násilí z nenávisi a skupiny osob čelících vícečetné diskriminaci;
- Odstranění stávajících systémových nedostatků v právní úpravě ochrany před domácím a sexuálním násilím a zvýšení legislativní ochrany obětí domácího a genderově podmíněného násilí.

Očekávané dopady opatření v oblasti č. 3:

- Profese, které nejčastěji přicházejí do styku s osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím znají specifika těchto forem násilí, jsou si vědomi možných rizik, vědí, na jaké subjekty a služby osobu ohroženou případně odkázat, citlivě komunikují s osobami ohroženými tímto násilím, zohledňují jejich potřeby a poskytují jim adekvátní intervence. Současně tak přispívají k zajištění bezpečí a přístupu ke spravedlnosti pro oběti těchto forem násilí;
- Školní metodici a metodičky prevence, školní psychologové a psycholožky, výchovní poradci a poradkyně a další pedagogický personál je dostatečně vzdělán v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí (vč. sexuálního násilí), způsobech, jak mu předcházet a jak identifikovat a poskytnout adekvátní intervenci dítěti zasaženým násilím v rodině. Vzdělávání pedagogického personálu v této problematice a jeho prohlubování je systematicky podporováno (vč. dostatečné nabídky vzdělávacích akcí v této oblasti);
- Pro původce a původkyně domácího a genderově podmíněného násilí, kteří a které se rozhodnout své násilné chování řešit (případně je jim nařízeno ze strany soudu či přestupkové komise) funguje v každém kraji terapeutický program zaměřený na práci

- s nimi;
- Je nastaven systémový a pravidelný sběr dat ohledně domácího a genderově podmíněného násilí na úrovni státní správy a data jednotlivých subjektů jsou zasazována do kontextu všech dostupných dat;
 - Pracovníci a pracovnice v sociálních službách, zdravotnictví, policie, justice a veřejné správy umějí rozpoznat a řešit násilí a další nevhodné jednání vůči seniorům a seniorkám;
 - Široká veřejnost má dostatečné povědomí o problematice násilí na seniorech a seniorkách;
 - Stát vyhodnotil legislativní rámec s ohledem na nejvyšší možnou míru ochrany obětí genderově podmíněného kybernásilí včetně genderově podmíněných nenávislných projevů a zpracoval návrh legislativního záměru k jejímu posílení;
 - Justiční čekatelé a čekatelky, soudci a soudkyně mají každoročně zajištěnou možnost dále se vzdělávat v problematice domácího a genderově podmíněného násilí, vnímají závažnost problematiky a zohledňují násilné incidenty při svém rozhodování;
 - Je zajištěna podpora prohlubování specializace státních zástupců a zástupkyň na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí prostřednictvím dostatečného počtu odborných kurzů Justiční akademie. Soudci a soudkyně disponují dostatečnými možnostmi se v tomto tématu dále vzdělávat a současně jsou pravidelně informováni o aktuálních odborných výstupech v této oblasti;
 - Osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím jsou stručnou, srozumitelnou a jednotnou formou informovány o právu vymáhat odškodnění a dostupné pomoci a vědí, jak uplatnit svá práva a kam se obrátit pro případnou pomoc;
 - Osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím mají k dispozici snadno dohledatelné a přehledné informace o svých právech a možnostech jejich naplnění a je zvyšováno povědomí o této dostupnosti;
 - Stávající systémové nedostatky v právní úpravě ochrany před domácím a sexuální násilím jsou odstraněny a je posílena legislativní ochrana obětí.

Opatření č. 13: **Zajistit další prohlubování vzdělávání a specializaci profesí, které přicházejí do styku s osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím, za účelem citlivého přístupu k obětem, zajištění bezpečí a přístupu ke spravedlnosti pro oběti těchto forem násilí**

Gestor: **MPSV, MŠMT, MV, MZd, MSp ve spolupráci s MZd,**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Vzdělávání pro pracovníky a pracovnice OSPOD zaměřené na citlivý přístup k obětem domácího a genderově podmíněného násilí vč. nových forem násilí (např. kyberstalking) směřující k nulové toleranci k násilí tak, aby pracovníci a pracovnice OSPOD využívali nástroje směřující k ochraně ohrožených dětí vystavených násilí.	a) Počet akreditovaných kurzů pro pracovníky a pracovnice OSPOD zaměřených na uvedená témata b) Počet proškolených osob	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MPSV
Program vzdělávání pro lékařské i nelékařské profese v oblasti práce s oběťmi domácího a genderově podmíněného násilí zaměřený na citlivý přístup k obětem domácího a genderově podmíněného násilí s důrazem na oběti sexuálního násilí (včetně specifík jednotlivých forem násilí), zajištění bezpečí a přístupu ke spravedlnosti pro oběti těchto forem násilí v rámci IPVZ.	Vytvořený program vzdělávání v rámci IPVZ	31. 12. 2023 MZd
Vzdělávání pro zdravotnický personál (zejm. pro pracovníky a pracovnice gynekologických ordinací, pohotovostí a pro dětské lékaře a lékařky) zaměřené na citlivý přístup k obětem domácího a genderově podmíněného násilí, zajištění bezpečí a přístupu ke spravedlnosti pro oběti těchto forem násilí. Nabídka školení na specifika domácího a genderově podmíněného násilí v rámci IPVZ.	a) Počet školení b) Počet proškolených osob c) Nabídka školení v rámci IPVZ	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MZd
Důsledné školení metodiků a metodiček krajských ředitelství a územních odborů PČR v oblasti domácího násilí a dalších forem genderově podmíněného násilí. Pokračování v pravidelném proškolení policistů a policistek služby pořádkové policie a služby kriminální policie nejen v oblasti domácího násilí, ale také dalších forem genderově podmíněného násilí (s důrazem na sexuální násilí) a to v návaznosti na pokyn policejního prezidenta č. 291/2017 k metodické činnosti v oblasti obětí trestných činů a domácího násilí.	a) Počet školení b) Počet proškolených osob	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MV
Školení policistů a policistek, jak vést výslechy obětí domácího a genderově podmíněného násilí (včetně dětí).	a) Počet školení b) Počet proškolených policistů a policistek	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MV
Vzdělávání třídních učitelů a učitelek, výchovných poradců a poradkyň, školních metodiků a metodiček prevence v oblasti prevence domácího a genderově	a) Počet školení b) Počet proškolených	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech

podmíněného násilí.	osob	MŠMT
Návrh dalšího posílení specializace soudních znalců a znalkyň v oboru psychologie a psychiatrie na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí v rámci standardizace jejich činnosti např. prostřednictvím zakotvení odpovídajícího odvětví nebo jeho specializace.	Zpracovaný a představený návrh	31. 12. 2024 MSp ve spolupráci s MZd
Každoročně vypsaná nabídka kurzů Justiční akademie pro justiční čekatele a čekatelky, soudce a soudkyně, státní zástupce a zástupkyně zaměřené na problematiku genderově podmíněného a domácího násilí (např. rozhodování o svěření dítěte do péče a úpravě styků násilného rodiče s dítětem, rozhodování v případech znásilnění, ad.) včetně vymáhání náhrady újmy.	a) Počet školení b) Počet proškolených osob	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MSp
Každoročně vypsaný kurz Justiční akademie pro soudce a soudkyně k tématu rozhodování soudů v případech znásilnění a dalších forem násilí na ženách vč. vymáhání náhrady újmy.	a) Vypsaný kurz b) Počet účastníků a účastnic	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MSp
Každoročně vypsané školení Justiční akademie zaměřené na další prohlubování specializace státních zástupců a zástupkyň na případy domácího a genderově podmíněného násilí.	Počet vypsaných školení Justiční akademie a jejich kapacita v příslušném roce	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MSp
Novelizace vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy tak, aby v rámci § 2 odst. 2 písm. a) vyhlášky byla zavedena specializace soudců ve věcech domácího a sexuálního násilí.	Novelizovaná vyhláška	31. 12. 2024 MSp
Podpora rozšiřování specializovaných týmů Policie ČR pro případy domácího a genderově podmíněného násilí v rámci Policie v rámci krajů.	Počet nově zřízených specializovaných týmů v krajích	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MV

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit soustavné vzdělávání a specializaci profesí, které nejčastěji přicházejí do styku s osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím. Profesionálové a profesionálky pracující s oběťmi domácího a genderově podmíněného násilí by se měli vzdělávat tak, aby byl při výkonu jejich profese zajištěn citlivý přístup k obětem, bezpečí obětí a přístup obětí ke spravedlnosti.

Odůvodnění:

Potřeby obětí domácího a genderově podmíněného násilí jsou specifické a v mnoha ohledech se liší od potřeb jiných uživatelů služeb jednotlivých institucí. Školení odborníků a odbornic představuje nejen účinný prostředek předcházení jednotlivým formám násilí, ale přispívá i ke změně postojů a chování těchto profesí s ohledem na osoby ohrožené, což zlepšuje kvalitu poskytovaných intervencí.

Policisté a policistky, zdravotníci a zdravotnice a pracovníci a pracovnice sociálně-právní ochrany dětí představují profese, které nejčastěji přicházejí do styku s osobami ohroženými

domácím a genderově podmíněným násilím. Vzdělávání těchto profesí bylo jednou z hlavních priorit Akčního plánu 2019. Cílem tohoto opatření je na toto vzdělávání navázat a dále jej prohlubovat. Současně je vzdělávání těchto profesí potřeba rozšířit o další formy genderově podmíněného násilí (např. genderově podmíněné násilí v kyberprostoru a nebezpečné pronásledování). V souladu s mezinárodními standardy (blíže viz kapitola 1.4) by odborné školení mělo být průběžné a mělo by být náležitě sledováno, zda jsou nově získané dovednosti přiměřeně uplatňovány.

Soudci a soudkyně, státní zástupci a zástupkyně, justiční čekatelé a čekatelky jsou v současnosti nedostatečně obeznámeni s problematikou domácího a genderově podmíněného násilí. V praxi běžně dochází k tomu, že domácí násilí není z jejich strany bráno dostatečně vážně a mnohdy soudní rozhodnutí mnohdy reflektuje stereotypy přetrvávající ve společenském diskursu, což dokládá též analýza soudních rozhodnutí realizovaná v rámci výzkumu zaměřeného na odškodňování z roku 2022.⁶⁵

Problematika domácího násilí není standardně zahrnuta do vzdělávacích osnov právnických fakult, případně nejsou získané informace dostatečně rozsáhlé a komplexní pro porozumění problematice domácího a genderově podmíněného násilí. V praxi pak dochází např. k tomu, že není dostatečně využíván postih za trestný čin nebezpečné vyhrožování, protože státní zástupci a zástupkyně a soudci a soudkyně nepřisuzují výhrůžkám původců či původkyň násilí patřičnou váhu.

Na základě novely zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník je, kromě jiného, násilí proti členům rodiny, (bývalým) partnerkám či partnerům a osobám, které vyžadují zvláštní ochranu a nezletilým často považováno za přitěžující okolnosti. V praxi však často takové jednání soudci a soudkyně jako přitěžující okolnosti nehodnotí. Další problematickou oblastí je využívání mediace v případech domácího násilí. Mediace je v současnosti v případech násilí běžně navrhována např. u rozvodů. Soudci a soudkyně si zatím nespojují řešení domácího násilí s civilním řízením. Tento přístup však může vést k sekundární viktimizaci obětí, neboť je na ně vyvíjen tlak, aby se s pachatelem dohodly.

Současně je potřeba zajistit kvalitu znalecké činnosti v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí prostřednictvím posílení specializace soudních znalců a znalkyň v oboru psychologie a psychiatrie na problematiku domácího a genderově podmíněného násilí v rámci její standardizace. Na problematiku nízké kvality znaleckých posudků upozorňuje mimo jiné i výzkum Sociologického ústavu AV ČR a Fakulty sociálních věd UK v Praze *Násilí na ženách v souvislosti s covid – 19*.⁶⁶

Problematika různých forem domácího a genderově podmíněného násilí (např. trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí, znásilnění či nebezpečného pronásledování) je velmi specifickou oblastí, která klade vysoké nároky na odbornou kompetenci subjektů přicházejících do styku s osobami ohroženými, svědky a svědkyněmi i obviněnými. Zkušenosti ze zahraničí i ČR ukazují, že výhodou specializace je zkvalitnění práce díky hlubší věcné znalosti problematiky. Specializace státních zástupců a zástupkyň také vede ke zvýšení důvěry ve schopnosti justičního systému řešit případy domácího a genderově podmíněného násilí.

Vzhledem k tomu, jaké nároky klade problematika domácího a genderově podmíněného

⁶⁵ ProFem. 2022. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách: Poznatky z teorie i praxe a návrhy ke zlepšení. Praha: proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2022. ISBN 978-80-907512-9-3. Dostupné z: [https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20\(A5\)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf](https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20(A5)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf), <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/odskodnovani-obeti-nasili-na-zenach>

⁶⁶ NYKLOVÁ, Blanka a Dana MOORE. Násilí na ženách v souvislosti s covid - 19. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i a Fakulta humanitních studií UK, 2021. ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupní z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf

násilí na odbornost a znalosti, je potřeba zajistit dostatečné možnosti pro soudce a soudkyně se v tomto tématu vzdělávat. Specializace na případy domácího a sexuálního násilí je v současnosti zavedena na úrovni Policie ČR a na úrovni státních zastupitelství. Na úrovni soudů na tyto formy násilí (resp. souvisejících trestných činů) specializace zavedena není. Specializace soudních oddělení na trestním úseku je dle § 2 odst. 2 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, zavedena ve věcech: 1) mladistvých, 2) cizinců, 3) dopravní kriminality, 4) finanční a bankovní kriminality, 5) trestných činů vojenských, 6) závažné organizované kriminality (zejména účast na organizované zločinecké skupině a trestné činy spáchané organizovanou skupinou). Již nyní tedy ke specializaci soudních oddělení na trestním úseku v jistých specifických věcech dochází. Vymezení specializace dle § 2 odst. 2 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, je demonstrativní, tzn. že dle stávající právní úpravy je specializace na případy domácího a sexuálního násilí v zásadě možná. Soudy ovšem tato možnost není využívána. Související opatření směřuje k explicitnímu zařazení problematiky domácího a sexuálního násilí mezi věci, na které má být soudy na trestním úseku specializace zajištěna. Konkrétně se navrhuje zajištění specializace ve věcech trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (Hlava III trestního zákoníku), trestných činů obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a) a § 168 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, svádění k pohlavnímu styku podle § 202 trestního zákoníku, týrání svěřené osoby podle § 198 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 trestního zákoníku.

Opatření č. 14: Zvyšovat kompetence relevantních profesí rozeznávat a zasahovat v případech různých forem genderově podmíněného kybernásilí včetně dopadů těchto forem násilí na oběti a možností jejich řešení

Gestor: **MŠMT, MV ve spolupráci s ÚV ČR**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Zvýšení kompetence Policie ČR rozeznávat různé formy genderově podmíněného kybernásilí (kyberšikana, kyberstalking, nekonsenzuálního sdílení intimních záznamů, sexistických nenávistných projevů, ad.) a zasahovat v těchto případech včetně dopadů těchto forem násilí na oběti a možností jejich řešení prostřednictvím proškolení policistů a policistek v této problematice.	Počet realizovaných školení	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MV ve spolupráci s ÚV ČR
Nabídka kurzů Justiční akademie pro justiční čekatelky a čekatele, soudce a soudkyně a státní zástupce a zástupkyně k tématu genderově podmíněného kybernásilí (kyberšikana, sexuální zneužívání v kyberprostoru, kyberstalking, nekonsenzuální sdílení intimních záznamů, ad.) včetně dopadů těchto forem násilí na oběti a možností jejich řešení na internetu zohledňující genderovou perspektivu tohoto násilí.	a) Počet vypsaných kurzů b) Počet účastníků a účastnic	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MŠMT
Vzdělávání třídních učitelů a učitelek, výchovných poradců a poradkyň, školních metodiků a metodiček prevence v oblasti genderově podmíněného kybernásilí (kyberšikana, sexuální zneužívání v kyberprostoru, kyberstalking, nekonsenzuální sdílení intimních záznamů, ad.)	a) Počet školení b) Počet proškolených osob	31. 12. 2023 a průběžně v dalších letech MŠMT

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je posílit prevenci kybernásilí prostřednictvím zařazení problematiky do vzdělávání studujících základních a středních škol a zvýšení jejich ochrany a kompetencí rozlišovat nebezpečný obsah a jednání na internetu, zvýšení kompetencí policistů a policistek, státních zástupců a zástupkyň, soudců a soudkyň ohledně této problematiky, zvýšení povědomí veřejnosti o závažnosti této problematiky a revize stávající legislativy týkající se této problematiky.

Odůvodnění:

Studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2019 ukazuje, že počty činů souvisejících s kyberkriminalitou v ČR neustále narůstají. V roce 2019 vzrostla kyberkriminalita meziročně téměř o čtvrtinu, přičemž je nutné počítat s vysokou latencí tohoto jevu.⁶⁷

Jednou z oblastí, kam se kyberkriminalita nejčastěji zaměřuje, jsou trestné činy cílící na uživatele sociálních sítí. Aktuální výzkumy také poukazují na nárůst násilí v blízkých vztazích mezi mladými lidmi a dospívajícími, v rámci něhož hraje mnohem významnější roli kybernásilí: zahlcování zprávami, kontrola telefonu partnera či partnerky bez jejich souhlasu, vynucování zaslání erotických fotografií nebo také tzv. porno pomsta po skončení vztahu

⁶⁷ Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2020. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/462.pdf>.

(vyhrožování umístěním erotických fotografií nebo videí partnerky či partnera na sociální síť, či skutečné vyvěšení).⁶⁸ Důsledky těchto forem násilí v blízkých vztazích přitom mohou být velmi závažné (např. anorexie, sebepoškozování a mnohdy mohou končit sebevraždou oběti). Zvyšující se výskyt násilí a nebezpečného chování v kyberprostoru potvrzují jak poznatky Policie ČR, tak zkušenosti poskytovatelů sociálních služeb.

Znepokojující výsledky přinesla zjištění nedávného výzkumu, podle nichž by 40 % dětí bez problému šlo na schůzku s člověkem, kterého znají jen z internetu, a 63 % z nich by bez problému sdílelo na internetu své citlivé osobní údaje. Tyto ukazatele v čase narůstají.⁶⁹ Výsledky výzkumů v této oblasti dále ukazují, že 17,5 % žáků a žákyň základních a středních škol se stalo obětí nebo zná někoho, kdo se stal obětí nebezpečného chování na internetu. Většina z těchto dětí tyto činy příslušným institucím nenahlásila.⁷⁰ Velkou debatu ohledně problematiky kybernásilí otevřel v roce 2020 dokument „V síti“.⁷¹

Z výše uvedených důvodů je proto nutné posílit prevenci kybernásilí, k čemuž by mělo přispět zařazení problematiky do vzdělávání základních a středních škol, o společenské nebezpečnosti a trestnosti pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob a zvýšení jejich kompetenci rozlišovat nebezpečný obsah a jednání na internetu. Zároveň je nutné posilovat dostupnost ochrany obětí mj. zvýšením kompetencí policistů a policistek, státních zástupců a zástupkyň, soudců a soudkyň zasahovat a řešit tuto problematiku. Zvyšování kompetencí zástupců a zástupkyň relevantních profesí by mělo vycházet z nejvyšší dosažené úrovně poznání a být založeno na faktech. Ve vztahu ke kyberkriminalitě to znamená zohlednění norem jednání osob na internetu, jakkoliv rizikového (např. sextingu), a vytváření nástrojů prevence zaměřené na původce trestného jednání. Stigmatizace rizikového chování, jehož součástí je i hrozba trestním stíháním dětí a mladistvých za fotky a videa sama sebe na základě § 192 trestního zákoníku (výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií), odrazuje oběti zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob od vyhledání pomoci a nahlášení daného jednání na policii. Oběti se tak stávají více zranitelnými a ocitají se v bezvýchodné situaci.

⁶⁸ Blíže viz <http://new.profem.cz/shared/clanky/670/V%C3%BDstupy%20z%20v%C3%BDzkumu.pdf>.

⁶⁹ Blíže viz <https://www.e-bezpeci.cz/>

⁷⁰ Blíže viz: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>

⁷¹ Blíže viz: <https://vsitifilm.cz/>

Opatření č. 15: **Vytvořit koncepci práce s původci a původkyněmi domácího a genderově podmíněného násilí a podporovat dostupnost programů pro práci s touto cílovou skupinou prostřednictvím národních dotačních titulů a programů**

Gestor: **MV, MPSV, ÚV ČR ve spolupráci s MSp**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Vytvořená koncepce a nastavení systému práce s původci a původkyněmi domácího a genderově podmíněného násilí včetně systému financování.	Vytvořená koncepce	31. 12. 2024 ÚV ČR ve spolupráci s MSp, MV a MPSV
Zachované zaměření dotačního titulu Prevence sociálně patologických jevů na práci s původci a původkyněmi násilí.	a) Alokace dotačního programu či titulu v jednotlivých letech b) Počet podpořených projektů zaměřených na práci s původci násilí	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV
Podpora programů pro původce a původkyně násilí prostřednictvím dotačního titulu Rozvoj probačních a resocializačních programů pro dospělé pachatele.	a) Alokace dotačního programu či titulu v jednotlivých letech b) Počet podpořených projektů zaměřených na práci s původci násilí	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MSp
Pokračující podpora práce s původci a původkyněmi násilí v rámci dotačního programu Rodina a zvyšování povědomí potencionálních příjemců o této možnosti.	Počet podpořených projektů zaměřených na tyto aktivity	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Zakotvení závazného dodržování Minimálních standardů pro práci s původci a původkyněmi násilí v ČR zakotvené v rámci jednotlivých dotačních titulů a programů.	Způsob zajištění závazného dodržování standardů (např. jejich zahrnutí do školení hodnotitelů a hodnotitelek žádostí)	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV, MSp, MPSV

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je vytvořit koncepci práce s původci a původkyněmi a zajistit dostupnost a dostatečné a předvídatelné financování programů pro práci s původci a původkyněmi domácího a genderově podmíněného násilí.

Odůvodnění:

Úkol směřuje k vytvoření koncepce práce s původci a původkyněmi násilí a zajištění financování programů pro původce a původkyně násilí z národních zdrojů. Ministerstvo vnitra za účelem podpory programů realizuje dotační titul Prevence sociálně patologických jevů, Ministerstvo spravedlnosti dotační titul Probační a resocializační programy pro dospělé pachatele. Od roku 2019 je umožněna podpora těchto aktivit i v rámci dotačního programu Rodina. Alokace těchto dotačních titulů a programů určená pro práci s původci a původkyněmi násilí a kapacita těchto programů je dlouhodobě nedostačující. Za tímto účelem je potřebné zachovat zaměření stávajících dotačních titulů a programů a zajistit dodržování minimálních standardů ze strany realizátorů projektů.

Opatření č. 16: Zajistit systémový sběr dat a provádění výzkumů a analýz v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí

Gestor: **MV, MSp, ÚV ČR ve spolupráci s MV, MSp, MPSV a MZd, MPSV, MZd, ÚV ČR (VVI), MŠMT**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Vytvořený jednotný systém sběru dat v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí, sběr údajů členěných dle pohlaví, informací o vztahu oběti a pachatele a další relevantní údaje v této oblasti podle doporučení EIGE ⁷² a každoročně zveřejněná příslušná data.	a) Existující jednotný systém sběru dat b) každoročně zveřejněná data	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MV, MSp
Koordinovaný sběr a vyhodnocení dat v oblasti genderově podmíněného a domácího násilí v ČR zahrnující požadavky na zavedení nových ukazatelů a sběr údajů členěných dle pohlaví a další relevantní údaje v této oblasti podle doporučení EIGE. ⁷³	Každoroční vyhodnocení dat v dané oblasti	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech ÚV ČR ve spolupráci s MV, MSp, MPSV a MZd
Zajištěný efektivní a intenzivní sběr dat o domácím a genderově podmíněném násilím v oblasti sociálních služeb mj. prostřednictvím zavedení evidence úkonů souvisejících s cílovou skupinou „oběti domácího násilí“ v rámci registru sociálních služeb (v návaznosti na novelizaci zákona o sociálních službách).	a) Existence efektivního mechanismu sběru dat v příslušné oblasti b) Každoročně zveřejněná data	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Vytvořený systém evidence výkonů spojených s domácím a sexuálním a genderově podmíněným násilím ve zdravotnických zařízeních.	a) Vytvořený systém b) Každoročně zveřejněná data o výkonech souvisejících s genderově podmíněným násilím, včetně násilí domácího a sexuálního	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MZd
Podpora a realizace výzkumných aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v ČR.	Realizované výzkumné aktivity v příslušném roce	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech ÚV ČR (VVI)
Realizovaný výzkum zaměřený na násilí na osobách v politice zahrnující genderově podmíněné násilí a on-line formy násilí a doporučení pro danou oblast.	Zveřejněný výzkum a doporučení	31. 12. 2024 ÚV ČR
Realizovaná analýza využívání výsledkových místností a množství opakovaných výsledků obětí	Zveřejněná analýza	31. 12. 2024

⁷² Blíže viz: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/data-collection>

⁷³ Ibid.

domácího a genderově podmíněného násilí v kontextu policejních a dalších dat o výskytu domácího násilí v ČR zahrnující statistický vývoj využívání místností v rámci krajů od jejich zavedení.		MV
Realizovaná prevalenční studie výskytu různých forem genderově podmíněného násilí (včetně sexuálního obtěžování) v akademickém prostředí zahrnující doporučení pro danou oblast.	Zveřejněná analýza dat	31. 12. 2025 MŠMT

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit systémový sběr dat a provádění analýz v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí na úrovni státní správy za účelem formulace efektivních opatření a politik v této oblasti.

Odůvodnění:

Pro zavádění efektivních opatření a posouzení, zda splňují potřeby osob vystavených násilí, je nezbytné, aby stát prostřednictvím svých institucí systémově a pravidelně shromažďoval příslušné statistické údaje o všech formách domácího a genderově podmíněného násilí. Statistické údaje o případech domácího násilí, jeho obětech a pachatelích, jsou klíčovými informacemi při dlouhodobém plánování systémových opatření a vytváření koncepcí dostupnosti a potřebnosti specializovaných služeb pro osoby ohrožené, jejich děti i pachatele.

Přestože jednotlivé resorty disponují dílčími daty o počtech případů domácího a genderově podmíněného násilí, nejsou tato data porovnatelná na vnitrostátní, meziresortní úrovni ani v mezinárodním kontextu. V některých resortech systematický sběr dat o případech domácího a genderově podmíněného násilí chybí zcela, navzdory tomu, že se hraje důležitou roli v prevenci a potírání těchto forem násilí a pomoci jeho obětem. Na tento stav upozorňuje například Michaela Roubalová výzkumnice Institutu pro kriminologii a sociální prevenci ve své esejí „Co ze statistik (ne)víme o obětech kriminality“.⁷⁴ V souladu s požadavky Úmluvy proti násilí na ženách a dalšími mezinárodními standardy (blíže viz kapitola 1.4) by měly být zaznamenávány údaje o oběti a pachateli členěné podle pohlaví, věku, druhu násilí a vztahu pachatele a oběti. Vhodné by bylo také začlenit další kategorie údajů, jako např. informace o výsledku řízení a formě/míře odsouzení pachatelů, počet vydaných ochranných opatření, informace o možné vícečetné viktimizaci oběti a další.

Přestože v České republice existují výzkumy výskytu domácího a genderově podmíněného násilí, zpravidla prováděné vědeckými institucemi a nestátními neziskovými organizacemi, komplexnější poznání těchto forem násilí a jejich vývoje zůstává na celostátní úrovni u nás stále nedostatečné.⁷⁵ Za hlavní problém v této souvislosti lze označit skutečnost, že na rozdíl od jiných zemí v České republice není prováděn systematický a pravidelný sběr dat o výskytu domácího a genderově podmíněného násilí z úrovně státní správy. Podrobná data ohledně domácího násilí sbírá Asociace pracovníků center ČR, která data poskytuje Policejnímu prezidiu ČR a MPSV. V současnosti však není v rámci státní správy nastaven systém, který by tato data zasadil do kontextu dat dalších (např. dat soudů, policie, zdravotnictví).

Limity spočívající v nedostatečné poznatkové základně se následně promítají do efektivity příslušných opatření na celostátní úrovni. Cílem uvedených výzkumných aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí je tedy také podpořit politiky a postupy založené

⁷⁴ Roubalová Michaela: Co ze statistik (ne)víme o obětech kriminality. In: Česká kriminologie, 1–2/2021, ISSN 2464-6210, Dostupné z: <https://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2021-120132/co-ze-statistik-ne-vime-o-obetech-kriminality>

⁷⁵ K problematice dostupnosti dat o výskytu domácího násilí viz blíže např. Martinková, M., Slavětinská, V., Vlach, J.: Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2014. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/414.pdf>.

na faktech a navrhnout efektivní opatření ke zlepšení systému práce s násilnými osobami a současně tak zlepšit situaci obětí domácího a genderově podmíněného násilí.

Dle zkušeností organizací pracujících osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím v současné praxi v rámci trestního řízení dochází k nadměrnému opakování a konání výslechů dětských i dospělých obětí těchto forem násilí. Dle informací organizací bývají osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím vyslýchány v průměru 5-7krát, u obětí dětských je tento počet nižší, avšak i tak se jedná o několikeré opakování. Tato praxe s sebou nese významné riziko retraumatizace a sekundární až terciární viktimizace těchto obětí. Na potřebu minimalizace počtu výslechů reagovalo mj. i zavedení specializovaných výslechových místností pro zvláště zranitelné oběti dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Na základě opatření Akčních plánů prevence domácího a genderově podmíněného násilí v posledních letech probíhá intenzivní školení policistů a policistek, jak vést výslech oběti domácího a genderově podmíněného násilí, které by mělo zahrnovat i informace o využívání speciálních výslechových místností vč. praktických nácviků těchto výslechů. Cílem analýzy je postihnout využívanost výslechových místností pro oběti domácího a sexuálního násilí a formulovat doporučení pro další zvyšování jejich využívání ze strany Policie ČR za účelem prevence sekundární viktimizace obětí. Analýza by se měla vztahovat na období od zavedení specializovaných výslechových místností do současnosti, a měla by zahrnovat data o jejich využívanosti v jednotlivých letech pro výslechy obětí domácího asexuálního násilí členěná dle krajů. Analýza by měla také postihovat případy, kdy došlo k opakovaným výslechům obětí domácího a genderově podmíněného násilí, nebyla využita specializovaná výslechová místnost a co bylo příčinou. Součástí analýzy by měla být i doporučení pro další zvyšování jejich využívání ze strany Policie ČR za účelem prevence sekundární viktimizace obětí.

Násilí na ženách v politice je samostatnou kategorií genderově podmíněného násilí. Jedná se o problém, který se řeší na mezivládní úrovni prostřednictvím různých organizací. Tématu se také čím dál tím intenzivněji věnuje Organizace spojených národů, která v roce 2021 vydala pokyny k prevenci násilí na ženách v politice.⁷⁶ Studie k problematice násilí páchaného na poslankyních, které v letech 2016 a 2018 realizovala Meziparlamentní unie, zjistily, že 82 % poslankyň zažilo psychické násilí (sexuální a sexistické poznámky, zastrašování a vyhrožování atd.) a 65 % těchto žen bylo vystaveno sexistickým poznámkám od kolegů z vlastních i ostatních politických stran. 25 % z nich bylo vystaveno fyzickému násilí.⁷⁷ V České republice není k dispozici dostatečné množství relevantních dat (evidence o rozsahu, obsahu a charakteru násilí na ženách v politice), která jsou pro komplexnější řešení dané problematiky stěžejní. ÚV ČR zrealizuje v rámci navazujícího projektu financovaného z Operačního programu Zaměstnanost+ výzkum zaměřený na problematiku násilí na ženách v politice (včetně online násilí a doporučení), a to například prostřednictvím dotazníkového šetření a kvalitativních rozhovorů.

V oblasti genderově podmíněného násilí v akademickém prostředí byla sebrána dílčí data o prevalenci naposledy v letech 2008/2009 a celonárodní studie nebyla provedena vůbec. Např. na závažnost problematiky sexuálního obtěžování v ČR upozornil již před lety výzkum Univerzity Karlovy, dle jehož výsledků se s jednáním odpovídající definici sexuálního obtěžování se na akademické půdě setkala až 78 % studujících. Více než 80 % studujících pak uvedlo, že zná někoho, kdo byl sexuálně obtěžován. Sexuální obtěžování má závažné negativní psychické, fyzické a interpersonální dopady na studující, a to včetně změny studijní dráhy či zanechání studia.⁷⁸

⁷⁶ Blíže viz

<https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2017/Preventing-VAW-in-elections-en.PDF>.

⁷⁷ Blíže viz <https://www.ipu.org/resources/publications/reference/2019-11/guidelines-elimination-sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliament>.

⁷⁸ Blíže viz: https://gender.fhs.cuni.cz/KGS-11-version1-metodika_pro_vyucujici_fi.pdf

Opatření č. 17: Zajistit prevenci násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám

Gestor: **MPSV ve spolupráci s kraji, MZd, MV, MSp**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Vzdělávání a metodická podpora pro pracovníky a pracovníce v sociálních službách, zdravotnictví, policie, justice a veřejné správy zaměřené na rozpoznávání, detekci, diagnostiku a metody řešení násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám.	a) Počet akreditovaných kurzů b) Počet provedených školení c) Výčet metodických a vzdělávacích materiálů	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV, MZd, MV, MSp
Zvyšování povědomí veřejnosti o závažnosti problematiky násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám a prostřednictvím osvětových aktivit zvyšovat povědomí seniorů a seniorek ohrožených těmito formami jednání o tom, jak postupovat v případech, kdy se stanou obětí těchto forem jednání.	Realizované osvětové aktivity v příslušném roce	31. 12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV, MZd, MV, MSp
Legislativní ukotvení respektování a ochrany soukromí, integrity osob, kterým jsou poskytovány sociální služby zahrnující nepřipustnost násilí a dalšího nevhodného jednání mj. vůči seniorům a seniorkám (včetně ponížení, zásahu do bezpečí a integrity) a sankcí za porušení v rámci zákona o sociálních službách.	Předložení novely zákona o sociálních službách zahrnující nepřipustnost násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám	31. 12. 2023 MPSV
Zvyšování kapacit a kvalifikace pracovníků a pracovníc Inspekce sociálních služeb (ISS) pro odhalování případů násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám, ukládání nápravných opatření a kontrolu jejich plnění prostřednictvím personálního a odborného posílení.	a) Navýšená personální kapacita ISS b) Počet proškolených osob ISS v dané problematice	31.12. 2023 a průběžně v následujících letech MPSV
Metodická podpora pro krajské sociální odbory k zohledňování potřeb seniorů a seniorek a osob se zdravotním handicapem, které se staly obětí domácího a genderově podmíněného násilí.	Zveřejněná metodická podpora	31.12.2025 MPSV ve spolupráci s kraji

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zefektivnit prevenci násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám v souladu s definicí schválenou usnesením Výboru pro práva starších lidí při Radě vlády pro lidská práva ze dne 1. 6. 2022 k definici týrání, zneužívání, zanedbávání seniorů a špatné zacházení s nimi (blíže viz kapitola 1.3). Cíle by mělo být dosaženo prostřednictvím zvýšení informovanosti široké i odborné veřejnosti o závažnosti tohoto jednání, zvýšení informovanosti obětí těchto forem násilí o jejich právech a možnostech pomoci, rozvoje průběžného vzdělávání profesí nejčastěji přicházejících do styku s ohroženými seniory a seniorkami a legislativního ukotvení nepřipustnosti tohoto jednání.

Odůvodnění:

Oběťmi domácího násilí se stále častěji stávají senioři a seniorky. Jen zlomek z nich se ale

obrábí pro pomoc. Tento vzrůstající trend potvrzují jak statistiky Linky pro seniory⁷⁹, tak Policie ČR. Podle údajů Linky důvěry Senior organizace Život 90 se s jednáním, které jeví prvky šikany, se setkal každý čtvrtý senior či seniorka.⁸⁰ Z nereprezentativních výzkumů doposud provedených v ČR vyplývá, že v rámci svého domova se setkalo či přímo bylo slovně uráženo či nefyzicky napadáno jejich vlastní rodinou až 21 % seniorů a seniorek. S vulgárním či nedůstojným jednáním ze strany sester nebo pečovatele se setkalo až 6 % klientů a klientek domácí péče. Se zesměšňováním či neuctivým až hrubým jednáním se setkalo až 9 % obyvatelů ústavů a domovů pro seniory a seniorky.⁸¹ Na nevhodné jednání se seniory a seniorkami v rámci pobytových zařízení sociálních služeb pak poukazuje zpráva ze systematických návštěv Veřejného ochránce práv. Návštěvy odhalily špatné zacházení se seniory a seniorkami závislými na poskytované péči v polovině zkoumaných případů.⁸²

Nedostatečná ochrana seniorů a seniorek před domácím násilím je způsobena mj. jejich sociální izolací. Odhalení domácího a genderově podmíněného násilí u osaměle žijících seniorů a seniorek, včetně těch žijících v institucích, vyžaduje proaktivní a informovaný přístup pracovníky a pracovnice v sociálních službách, zdravotnictví, policie, justice a veřejné správy. Senioři a seniorky zneužívání a zanedbávání často tají, přičemž důvodem může být strach, že jim nikdo neuvěří, strach ze zveřejnění, strach z eskalace násilí, obava z nutnosti svědčit proti blízké osobě u soudu, narušení intimních vztahů, obava z přestěhování do domova pro seniory.⁸³

Zvyšování povědomí o všech formách násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám je klíčovou součástí prevence tohoto jevu. Vyšší informovanost může přispět k ochotě ohrožených osob vyhledat specializovanou pomoc a podporu a také motivovat okolí ohrožené osoby k aktivnímu vymezení se vůči takovému jednání. Informační materiály a osvětové aktivity vycházející z definice násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám vymezené v rámci plnění předchozích opatření a reflektující aktuální výstupy průběžného sběru dat ohledně násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám poslouží ke zvýšení informovanosti laické i odborné veřejnosti o problematice násilí a dalšího nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám.

Pracovníci a pracovnice v sociálních službách, zdravotníci a zdravotnice policisté a policistky, pracovníci a pracovníci sociálních odborů státní správy samosprávy představují profese, které nejčastěji přicházejí do styku se seniory a seniorkami ohroženými násilím a dalším nevhodným jednáním. Jejich vzdělání a poskytovanou metodickou podporu je nutné rozšířit o uvedenou oblast tak, aby dokázali identifikovat, diagnostikovat a používat účinné metody řešení. Školení odborníků a odbornic představuje nejen účinný prostředek předcházení jednotlivým formám násilí, ale přispívá i ke změně postojů a chování těchto profesí s ohledem na osoby ohrožené, což zlepšuje kvalitu poskytovaných intervencí.

V české legislativě není definována nepřipustnost nevhodného jednání vůči seniorům a seniorkám, ponížení, zásahu do soukromí, bezpečí a integrity, které je základem pro zamezení tomuto jevu. Nevhodné jednání nemusí být svým rozsahem a intenzitou trestným činem, a přesto způsobuje utrpení, bolest a poškození kvality života seniorů a seniorek. Existující legislativa vztahující se na případy domácího násilí je v tomto ohledu pro oblast pobytových sociálních služeb neúčinná. Proto bude do zákona o sociálních službách začleněn přestupek spočívající v jednání vůči seniorům a seniorkám, které zasahuje do jejich důstojnosti, soukromí a integrity v souladu s definicí vymezenou v rámci plnění předchozích opatření.

⁷⁹ Blíže viz: <https://www.elpida.cz/linka-senioru-domaci-nasili>

⁸⁰ Blíže viz: <https://www.zivot90.cz/cs>

⁸¹ Blíže viz: https://is.muni.cz/el/fss/podzim2015/SPR134/um/Popis_forem_DN_analyza_pricin_prevence.pdf (výstupy výzkumu jsou platné především pro jihočeský kraj, jejich zobecnitelnost na celou ČR je tudíž omezená)

⁸² Blíže viz: Veřejný ochránce práv. 2015. Domovy pro seniory a domy se zvláštním režimem: Zpráva ze systematických návštěv Veřejného ochránce práv.

⁸³ Quinn M., Tomita S. 1997. EAN Causes, Diagnosis and Intervention Strategies. New York: [Springer Publishing Company](https://www.springer.com).

Opatření č. 18: Revidovat stávající legislativní ochranu před genderově podmíněným kybernásilím a navrhnout účinné legislativní posílení této ochrany

Gestor: **MPO, MSp ve spolupráci s ÚV ČR**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Revize stávající legislativy týkající se poskytování internetových služeb z hlediska zohlednění problematiky genderově podmíněného kybernásilí a sexuálního násilí na internetu, sankcí a zodpovědnosti poskytovatelů internetových služeb za zveřejněný obsah.	Zveřejněná revize stávající legislativy	31. 12. 2023 MPO
Realizovaná analýza stávající legislativy z hlediska zohlednění problematiky genderově podmíněného kybernásilí, sexuálního násilí na internetu a pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob včetně sankcí v kontextu Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí. Navržený legislativní záměr obsahující nutné legislativní úpravy pro implementaci směrnice (vč. úpravy sdílení intimního nebo zmanipulovaného materiálu bez souhlasu).	a) Zveřejněná analýza stávající legislativy b) Návrh legislativního záměru	31. 12. 2025 MSp ve spolupráci s ÚV ČR

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je revidovat stávající legislativu ohledně dostatečného zohlednění problematiky genderově podmíněného kybernásilí a navrhnout účinné legislativní posílení ochrany obětí těchto forem násilí mj. v kontextu zvyšování kriminality se zásahem do důstojnosti člověka v kyberprostoru, zahraniční a mezinárodní praxe.

Odůvodnění:

Studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2019 ukazuje, že počty činů souvisejících s kyberkriminalitou v ČR neustále narůstají. Jednou z oblastí, kam se kyberkriminalita nejčastěji zaměřuje, jsou trestné činy cílící na uživatele sociálních sítí (sexting, nenávistné projevy a zločiny z nenávisti kyberšikana atp.). Aktuální výzkumy také poukazují na nárůst partnerského násilí mezi mladými lidmi a dospívajícími, v rámci něhož hraje mnohem významnější roli kybernásilí.⁸⁴ Důsledky těchto forem partnerského násilí přitom mohou být velmi závažné. Zvyšující se výskyt násilí a nebezpečného chování v kyberprostoru potvrzují jak poznatky Policie ČR, tak zkušenosti poskytovatelů sociálních služeb (bližší viz kapitola 2.5 a odůvodnění opatření č. 14).

Rozvoj moderních technologií a sociálních sítí s sebou přinesl různé způsoby, jak zasahovat do soukromí lidí. Jedním z nejzávažnějších je rozšíření tzv. nekonsenzuální pornografie – tedy vytváření anebo sdílení intimních či sexuálně explicitních fotografií a videonahrávek jiné osoby bez jejího souhlasu. V letech 2017 až 2020 ze zahraničních statistik vyplývalo, že v nějaké podobě se pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob dotkne zhruba 8 % dospělé populace.⁸⁵ Za roky 2020 a 2021

⁸⁴ Bližší viz <http://new.profem.cz/shared/clanky/670/V%C3%BDstupy%20z%20v%C3%BDzkumu.pdf>.

⁸⁵ EATON, A. et al. *Nationwide Online Study of Nonconsensual Porn Victimization and Perpetration*. Cyber Civil Rights Initiative, 2017. Dostupné z: <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2017/06/CCRI-2017-Research-Report.pdf>; RUVALCABA, Y. a EATON, A. *Nonconsensual Pornography Among U.S. Adults: A Sexual Scripts Framework on Victimization, Perpetration, and Health Correlates for Women and Men*. Psychology of Violence, 2019.

jsou data ještě znepokojivější, neboť vykazují výrazný rostoucí trend – pravděpodobně i s ohledem na pandemii a s ní související přesun do online světa se počty případů výrazně zvýšily.⁸⁶ Oběťmi pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob jsou navíc velmi často i děti.⁸⁷ V průzkumu provedeném ve všech členských státech EU více než 30 % žen uvedlo, že se obávají, aby se na internetu nešířily jejich intimní fotografie.⁸⁸

Dopady pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob do jejich životů nelze bagatelizovat. I proto čím dál více států na tuto formu reaguje její výslovnou kriminalizací. Evropská komise (na základě výzvy Evropského parlamentu) dospěla k závěru, že je třeba proti pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob (a jiným formám genderově podmíněného násilí) přijmout opatření, předložila dne 8. 3. 2022 návrh směrnice,⁸⁹ podle níž by ve všech členských státech EU mělo být kriminalizováno „sdílení intimního nebo zmanipulovaného materiálu bez souhlasu“.

Navržený legislativní záměr explicitně kriminalizující pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob vychází z potřeby dodržovat základní zásady trestního práva – ochranou, represivní a preventivní. Z hlediska ochrany a represe je potřeba pokrýt jednání, na která se stávající právní úprava nevztahuje (nebo jen okrajově). Zadruhé explicitní zakotvení zákazu pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob pozitivně ovlivní jak generální prevenci ve vztahu k potenciálním původcům a původkyním daného jednání, tak na prevenci individuální ve vztahu k osobám, jež se daného jednání dopouštějí.

Na některé z forem genderově podmíněného kybernásilí, spočívající ve zpřístupnění intimních obrázků nebo videí či jiných intimních materiálů zobrazujících sexuální praktiky jiné osoby bez jejího souhlasu velkému množství koncových uživatelů prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (kupř. ve formě tzv. deep fakes), je trestněprávní úprava aplikována výlučně ve vztahu k okolnostem, které samotné zveřejnění falešného pornografického videa doprovázejí, nikoliv samotné jednání. Právní úprava je v tomto případě rozdrobená (v úvahu připadá trestný čin poškození cizích práv, u něž by se zřejmě jednalo o uvedení třetích osob v omyl ohledně autenticity videa, dále pomluva ve smyslu § 184 trestního zákoníku anebo šíření pornografie ve smyslu § 191 trestního zákoníku či výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií podle § 191 téhož zákona v případě zoofilního

Dostupné z: <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2019/03/Psychology-of-Violence.pdf>; *Half of young women have received explicit images they did not ask for*. Pew Research Center, 2017. Dostupné z:

https://www.pewresearch.org/internet/2017/07/11/online-harassment-2017/pi_2017-07-11_online-harassment_5-01/

⁸⁶ CARTER, Ch. *An Update on the Legal Landscape of Revenge Porn*. [online]. National Association of Attorneys General, 2021. Dostupné z: https://www.naaag.org/attorney-general-journal/an-update-on-the-legal-landscape-of-revenge-porn/#footnote_18_21493. Téměř 40% nárůst případů spojených se zneužitím intimního materiálu u dětí i dospělých zaznamenala v prvním čtvrtletí roku 2021 oproti roku předchozímu i poradna projektu E-Bezpečí pro oběti kybernetické kriminality; KOPECKÝ, K. *Poradna projektu E-Bezpečí pro oběti kybernetické kriminality zaznamenala za 1. čtvrtletí roku 2021 ve srovnání s předchozím rokem téměř čtyřicetiprocentní nárůst počtu případů. Dominantní jsou pak případy spojené se zneužitím intimního obsahu*. E-bezpečí.cz [online]. 2021.

Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/2186-poradna-projektu-e-bezpeci-pro-obeti-kyberneticke-kriminality-zaznamenala-za-1-ctvrtleti-roku-2021-ve-srovnani-s-predchozim-rokem-temer-ctyricetiprocentni-narust-poctu-pripadu-dominantni- jsou-pak-pripady-spojene-se-zneužitím-intimního-obsahu>.

⁸⁷ MORAVČÍK, O. *Když čtrnáctiletá Kristýna...* Policie České republiky – KŘP Královéhradeckého kraje [online]. 2019.

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kdyz-ctrnactileta-kristyna.aspx>; KOZUMPLÍKOVÁ, M.: *Než pošleš nahou fotku, přemýšlej!* Policie České republiky – KŘP Zlínského kraje [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/nez-posles-nahou-fotku-premyslej.aspx>; Schneeweissová, B. *Sedmadvacetiletý muž několik let přes sociální síť obtěžoval nezletilé dívky*. Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje [online]. 2019.

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sedmadvacetiletý-muž-nekolik-let-pres-socialni-site-obtezoval-nezletile-divky.aspx>; Jiroušková, P. *Láska přes internet nedopadla dobře*. Policie České republiky – KŘP Moravskoslezského kraje [online]. 2019.

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/laska-pres-internet-nedopadla-dobre.aspx>

⁸⁸ Boundless hate on the internet – Dramatic situation across Europe. *HateAid*. [online]. 2021. Dostupné z: https://hateaid.org/wp-content/uploads/2021/11/HateAid-Report-2021_EN.pdf

⁸⁹ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí 2022/0066 x(COD) [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0105&qid=1649755651240&from=EN>

anebo pedofilního pornografického deepfake⁹⁰). V současné chvíli tedy neexistuje trestný čin přímo postihující samotné zveřejnění (falešných) intimních materiálů jiné osoby představující významný zásah do jejího soukromí a práva na individuální sebeurčení.

Explicitní trestně právní úprava pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob je vhodná z hlediska prevence a dodržování zásady předvídatelnosti. Jinými slovy trestným činem nemůže být nic, co trestní zákoník za trestný čin neoznačuje. Explicitní ukotvení zákazu pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob plní preventivní funkci. V současné chvíli si někteří původci a původkyně nemusejí být vůbec vědomi trestnosti svého jednání a s tím spojenými důsledky. Pokud totiž trestnost pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob vykládá až judikatura trestních soudů (zejména pod skutkovou podstatou poškození cizích práv ve smyslu § 181 trestního zákoníku, nejde-li o případy dětské pornografie nebo vyhrožování či vydírání apod.), jen těžko lze dovozovat, že si původci a původkyně měli být trestnosti svého jednání vědomi. Takový výklad totiž může být považován za příliš extenzivní v neprospěch původců a původkyň, a tedy přinejmenším problematický. Proto by speciální trestněprávní úprava nekonsenzuální pornografie (pojímající různé skutkové okolnosti jejího vytváření či zveřejňování) bezpochyby k naplňování zásady předvídatelnosti a právní jistoty přispěla. Tak je tomu ostatně i na straně obětí, které mnohdy možná vůbec neví, že se proti útočníkům mohou bránit prostředky trestního práva – a pokud o trestnosti jednání útočníka neví, věc zpravidla ani nenahlásí. Navíc trestnost bohužel nemusí (obzvláště v některých skutkově specifitějších případech) vždy rozpoznat ani policejní orgán a věc může nesprávně odložit. Všechna tato rizika jsou podstatně vyšší v případě, kdy trestnost pořizování, zveřejňování a šíření intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob neplyne z trestního zákoníku zcela jednoznačně a explicitně, ale dovozuje ji z převážné míry až soudní praxe.

⁹⁰ Blíže viz DVOŘÁKOVÁ, M. *Revenge Porn a Deepfakes: ochrana soukromí v éře moderních technologií*. Revue pro právo a technologie [online]. 2020. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/13416/pdf>.

Opatření č. 19: Revidovat stávající legislativní ochranu před genderově podmíněnými nenávisnými projevy, navrhnout posílení této ochrany a zvýšit povědomí o této problematice

Gestor: MSp, MV ve spolupráci s ÚV ČR

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Realizovaná analýza stávající legislativy z hlediska prevence a potírání nenávisných projevů, včetně genderově podmíněných nenávisných projevů mj. v kontextu Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R(97)20 k nenávisným projevům. Navržený legislativní záměr obsahující nutné legislativní úpravy pro prevenci a potírání nenávisných projevů zohledňující uvedená doporučení.	a) Zveřejněná analýza b) Návrh legislativního záměru	31. 12. 2025 MSp, MV
Realizované osvětové aktivity s cílem otevřít veřejnou diskusi, zvýšit povědomí o problému nenávisných projevů vůči novinářkám a politikům.	Realizované osvětové aktivity v příslušném roce	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MV, MSp ve spolupráci s ÚV ČR
Realizovaná analýza možností průběžného a systematického monitorování a prošetřování nenávisných projevů (protizákonného obsahu na internetu) nikoliv jen v návaznosti na konkrétní medializované případy.	Zveřejněná analýza	31. 12. 2024 MV ve spolupráci s MSp

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je revidovat stávající legislativu ohledně dostatečného zohlednění problematiky genderově podmíněných nenávisných projevů a navrhnout účinné legislativní posílení ochrany obětí těchto forem násilí mj. v kontextu aktuálních výzkumů v této oblasti, zahraniční a mezinárodní praxe. Opatření směřuje také ke zvyšování povědomí o této problematice a ověření možností posílení monitorování a prošetřování těchto jevů.

Odůvodnění:

V průzkumu OSN uvedlo 73 % žen, že se setkalo s obtěžováním v online prostoru. U žen je zároveň 27x pravděpodobnější než u mužů, že budou takto obtěžovány. Nejrizikovější skupinou žen jsou přitom ženy ve věku 18 až 24 let. Více ohroženy jsou také ženy v určitých viditelných profesích, jako jsou například novinářky, na což upozorňují mezinárodní organizace.⁹¹ I když se s nenávistí na internetu samozřejmě setkávají i muži-novináři, dle různých výzkumů jsou právě ženy častějšími cíli těchto projevů.⁹² S online násilím (vyhrožováním, zastrasováním, urážením, obtěžováním, dehonestací či cíleným narušením digitálního soukromí) se dle mezinárodních výzkumů setkaly zhruba dvě třetiny až tři čtvrtiny novinářek⁹³, přičemž tento podíl má vzrůstající tendenci.⁹⁴ Spouštěčem nenávisných

⁹¹ UNESCO, Reportéři bez hranic, International Women's Media Foundation, International News Safety Institute anebo International Center for Journalists. Více též Urbániková, Marina (2022). Sexismus v médiích v On-line sexismus jako překážka dosahování genderové rovnosti. Dostojí Česká republika evropským standardům?. Úřad vlády.

⁹² MILLER, Kaitlin C. *The "Price You Pay" and the "Badge of Honor": Journalists, Gender, and Harassment*. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 2022. (OnlineFirst). Dostupné z: doi:10.1177/10776990221088761; RSF. *Online Harassment of Journalists: Attack of the Trolls*. Paris: Reporters Without Borders, 2018. Dostupné také z: https://rsf.org/sites/default/files/rsf_report_on_online_harassment.pdf

⁹³ FERRIER, Michelle. *Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting*. Washington, D.C.: International Women's Media Foundation a Troll-Busters.com, 2018.; POSETTI, Julie, ABOULEZ, Nermine, BONTCHEVA, Kalina, HARRISON, Jackie a WAISBORD, Silvio. *Online violence Against Women Journalists: A Global Snapshot of Incidence and Impacts*. Paris: UNESCO; International Center for Journalists, 2020.; POSETTI, Julie, SHABBIR, Nabeelah, MAYNARD,

projevů na internetu bývá zejména pokrývání témat souvisejících s genderem, politikou, lidskými právy a sociální oblastí.⁹⁵ Navíc, i když online násilí může mít mnoho podob, v případě žen má často sexualizovanou povahu (jeho podstatnou složkou je totiž vyhrožování sexuálním násilím)⁹⁶ a je tak osobnější.

Online násilí má dopad na psychické zdraví novinářek, jejich pocit bezpečí i jejich reputaci, a má také zastrašující a umlčující efekt: vede k vyhýbání se určitým tématům, autocenzuře, vyhýbání se interakci s publikem, nebo až k odchodům z profese.⁹⁷ Následky online násilí jsou kvůli genderové socializaci v případě novinářek horší než v případě novinářů; například jim přináší více stresu a strachu a častěji vede k vyhýbacím strategiím.⁹⁸ To může ve výsledku vést k umlčování ženského hlasu v médiích. Vzhledem k anonymitě panující na internetu i samotnému objemu těchto nenávistných projevů je velice těžké je účinně řešit (pro přehled právní úpravy týkající se ochrany před nenávistnými projevy na internetu a popis jejich limitů⁹⁹, a i proto zůstává většina incidentů nenahlášena a neřešena.¹⁰⁰

Pojem nenávistných výroků neboli hate speech není jednoznačně právně definován. Český právní řád neobsahuje definici nenávistných projevů. V judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „Štrasburský soud“ nebo „ESLP“) ani mezinárodním právu lidských práv nenalezneme jednu ustálenou definici, co vše pojem „nenávistný projev“ zahrnuje. Štrasburský soud ve svých rozhodnutích a rozsudcích obvykle používá definice Výboru ministrů Rady Evropy či jiných mezinárodních orgánů.¹⁰¹

Výbor ministrů Rady Evropy ve svém doporučení,¹⁰² upozorňuje, že členské státy Rady Evropy dlouhé roky neaktualizovaly svá právní ustanovení týkající se limitů svobody projevu. Některé z nich tak nebyly připravené na potírání některých druhů nenávistných projevů, zvláště těch týkajících se pohlaví nebo genderu. Státy se také liší v použití různých typů právní regulace na potírání takových projevů. V Nizozemsku aplikují trestněprávní ustanovení týkající se podněcování k nenávisti na základě chráněného pohlaví nebo sexuální orientace. V Německu a na Maltě jsou to ustanovení trestních zákonů k obtěžování nebo kyberstalkingu, ve Francii, Spojeném království a většině amerických států úprava k nekonsenzuálnímu šíření vizuálních snímků (revenge porn)¹⁰³, v Kanadě pak legislativa týkající se kyberšikany. Ve většině států Rady Evropy existují také občanskoprávní či správněprávní prostředky nápravy, které lze k potírání nedovolených sexistických projevů použít.¹⁰⁴

Diana, BONTCHEVA, Kalina a ABOULEZ, Nermine. *The Chilling: Global trends in online violence against women journalists*. Paris: UNESCO, 2021. Dostupné z: <https://en.unesco.org/sites/default/files/the-chilling.pdf>

⁹⁴ BARTON, Alana a STORM, Hannah. *Violence and Harassment against Women in the News Media: A Global Picture*. Washington, London: International Womens Media Foundation, International News Safety Institute, 2014. Dostupné z: <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/06/Violence-and-Harassment-against-Women-in-the-News-Media.pdf>

POSETTI, Julie, et. al. 2020. opt. cit.

⁹⁵ POSETTI, Julie, et. al. 2020. opt. cit.; RSF. *Women's rights: Forbidden subject*. Paris: Reporters Without Borders, 2017. Dostupné z: https://rsf.org/sites/default/files/womens_rights-forbidden_subject.pdf

⁹⁶ BARTON, Alana a STORM, Hannah, 2014. opt. cit.; POSETTI, Julie, et. al. 2020. opt. cit.;

⁹⁷ BARTON, Alana a STORM, Hannah, 2014. opt. cit.; FERRIER, Michelle, 2021. opt. cit.; STAHEL, Lea a SCHOEN, Constantin. *Female journalists under attack? Explaining gender differences in reactions to audiences' attacks*. New Media & Society, 2020. 22(10), 1849-1867. Dostupné z: doi:10.1177/1461444819885333

⁹⁸ MILLER, Kaitlin C., 2022. opt. cit.; STAHEL, Lea a SCHOEN, Constantin, 2020. opt. cit.

⁹⁹ Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020. *Brno: Kancelář veřejného ochránce práv*. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

¹⁰⁰ POSETTI, Julie, et. al. 2020. opt. cit.

¹⁰¹ Všechny formy vyjadřování, které šíří, podněcují, propagují nebo ospravedlňují rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus nebo jiné formy nenávisti vycházející z netolerance, včetně: netolerance vyjádřené agresivním nacionalismem a etnocentrismem, diskriminace a nepřátelství vůči menšinám, migrantům a lidem přistěhovaleckého původu. [Doporučení Výboru ministrů č. R 97(20)15]

¹⁰² Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. R(97)20 k nenávistným projevům, 1997.

¹⁰³ Ačkoliv je pojem *revenge porn* hojně užívaným pojmem v médiích, některými odborníky či veřejností, upozorňujeme, že jde o neodpovídající a zavádějící zkratku, kterou nedoporučujeme používat. Blíže viz ŠÍPULOVÁ, Katarína a Monika HANYCH. *Ukradená intimita: sexuální obtěžování v online prostoru*. In Kateřina Šimáčková, Pavla Špondrová, Barbara Havelková. *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020.

¹⁰⁴ Combating sexist hate speech, Page 27, <https://rm.coe.int/16806cac1f>

V České republice je ústavněprávní ochrana principu rovnosti, zákazu diskriminace, ochrany soukromí a svobody projevu specifikována na zákonné úrovni. Nenávistné projevy jsou konkretizovány v ustanoveních trestního, správního i soukromého práva, nejsou v něm však přímo definovány. Podle povahy, závažnosti a druhu projevu či s ním spojeného skutku lze v rámci trestního práva v teoretické rovině podřadit sexistické nenávistné projevy pod různé skutkové podstaty trestního zákoníku, ve zvláštní části zejména pod pomluvu (§ 184), násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352), nebezpečné vyhrožování (§ 353), hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356), podněcování k trestnému činu (§ 364), schvalování trestného činu (§ 365), založení, podporu a propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403), případně šíření díla k propagaci takového hnutí (§ 403a).

Z výše uvedených ustanovení trestního zákoníku i zákona o přestupcích vidět, že nejsou plně přizpůsobeny současné době, kdy se stále větší část života společnosti odehrává v online prostředí. Nadto není zřejmé, jaký je přesný vztah přestupkového a trestního práva a možnosti užití analogie trestního práva v právu přestupkovém, což postihování nenávistných projevů ještě dále komplikuje. Správní právo také ve srovnání s možnostmi práva trestního (odposlechy, žádosti o poskytnutí provozních a lokalizačních údajů u poskytovatelů telekomunikačních služeb) nedisponuje účinnými nástroji k získávání potřebných údajů pro účinné postihování *hate speech*. Správnímu rozhodnutí nenapomáhá ani povaha internetu a tam činěných jednotlivých výroků vzhledem k nutnosti určit místní příslušnost správního orgánu, který se přestupkem bude zabývat.¹⁰⁵

Samostatnou otázkou je pak také účinnost ukládaných trestů či sankcí za konkrétní nenávistné výroky. Zatímco pokud konkrétní projev posuzuje správní orgán, uloží napomenutí, pokutu (typicky v řádu stovek korun), případně propadnutí věci, trestní zákoník naopak obvykle stanoví trest odnětí svobody různé délky. Účinnost a dopad takového trestání je tak velmi nahodilý podle toho, zda je konkrétní projev posuzován dle trestního, či naopak přestupkového práva, které ovšem obvykle nemá na pachatele silný odrazující účinek.

Doposud jedinou ucelenou odpověď k použití prostředků trestního práva na projevy obtěžující, sexistické i výhružné povahy v tuzemské judikatuře nabídl nálezkem Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 3006/21 ze dne 22. března 2022. V tomto případě se obětí stala advokátka a ředitelka obecně prospěšné společnosti, která se dlouhodobě věnuje prevenci předsudečného násilí a závažné obecné kriminality, jakož i pomoci jejich obětem. Sama se přitom opakovaně (intenzivně nejméně od roku 2016) stává terčem hrozeb smrti a znásilnění kvůli výkonu svého povolání.

Navzdory vysoké prevalenci nenávistných projevů a trestněprávnímu ukotvení zákazu nenávistných projevů vydaly okresní soudy mezi roky 2016 až 2019 pouze 47 rozhodnutí.¹⁰⁶ To znamená, že velká část nenávistných projevů není nahlášena a řádně potrestána. Přitom pro oběti trestných činů představují nenávistné projevy na internetu často enormní zátěž a někdy i zdroj strachu. Terčem výjimečně agresivních nenávistných projevů se stávají ti, kdo se ve veřejném prostoru jasně vyhraní proti původcům nenávistných projevů či vystoupí na obranu jejich obětí.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Jan Strakoš - Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi, str. 14 a 17.

¹⁰⁶ Kancelář veřejného ochránce práv (2019). Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů. Výzkum veřejného ochránce práv 2020. Sp. zn.:47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020, str. 9. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf.

¹⁰⁷ Ibid.

Z toho důvodu je nutné provést komplexní interdisciplinární analýzu stávající legislativy z hlediska prevence a potírání nenávistných projevů, včetně genderově podmíněných forem. Výstupem této analýzy by měl být legislativní záměr obsahující nutné legislativní úpravy pro prevenci a potírání nenávistných projevů.

Legislativní opatření je nutné doprovodit nástroji prevence. V této oblasti se lze inspirovat v zahraničí. Mezinárodní federace novinářů (International Federation of Journalists) například spustila veřejné kampaně s názvem *Byte Back* a *You are not alone* s cílem otevřít veřejnou diskusi, zvýšit povědomí o tomto problému a přimět mediální organizace a novinářské asociace k tomu, aby novinářům a novinářkám vytvořily bezpečné pracovní prostředí a zavedly mechanismus, který by je efektivně chránil před online násilím.¹⁰⁸ Mezinárodní federace novinářů vydala také doporučení pro mediální organizace a novinářské asociace s konkrétními návrhy opatření.¹⁰⁹ Zvyšování povědomí o online násilí vůči ženám (nejen novinářkám), přímé pomoci obětem, poskytování informačního servisu a vyvíjení tlaku na legislativní změny se věnují i specializované neziskové organizace, například britský spolek *Glitch*¹¹⁰ nebo americký spolek *Right to be*¹¹¹.

¹⁰⁸ Join IFJ Campaign You are NOT alone. *International Federation of Journalists* [online]. 2019 [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://www.ifj.org/actions/ifj-campaigns/online-trolling-you-are-not-alone.html>; Byte back - against online abuse!. *International Federation of Journalists* [online]. 2017 [cit. 2022-06-27]. Dostupné z: <https://www.ifj.org/actions/ifj-campaigns/byte-back.html>

¹⁰⁹ Guidelines for media and unions to combat online harassment of women journalists. *International Federation of Journalists* [online]. 2019 [cit. 2022-06-16]. Dostupné z: https://www.ifj.org/fileadmin/user_upload/guidelines_EN_final.pdf

¹¹⁰ <https://glitchcharity.co.uk/>

¹¹¹ <https://righttobe.org/who-we-are/>

Opatření č. 20: Odstranění stávajících systémových nedostatků v právní úpravě ochrany před domácím a sexuální násilím

Gestor: ÚV ČR ve spolupráci s MSp, MV s MPSV a MZd, MSp ve spolupráci s ÚV ČR

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s ochranou před domácím násilím zahrnující jednotnou definici domácího násilí a odstranění dílčích nedostatků v právních předpisech souvisejících s ochranou před domácím násilím.	Předložený návrh zákona	30.6. 2023 ÚV ČR ve spolupráci s MSp, MV, MPSV, MZd
Návrh novely trestního zákoníku, zahrnující redefinici trestného činu znásilnění mj. prostřednictvím úpravy vymezení skutkové podstaty trestného činu znásilnění dle § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů tak, aby obsahovalo explicitní odkaz na absenci souhlasu.	Předložený návrh novely	31. 12. 2023 MSp ve spolupráci s ÚV ČR

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je sjednotit přístup k obětem domácího násilí ze strany pomáhajících profesí (zejm. policie, OSPOD, poskytovatelé sociálních služeb, státní zastupitelství, soudy) prostřednictvím zavedení jednotné definice domácího násilí. Dalším cílem je odstranit některé dílčí nedostatky v právních předpisech souvisejících s ochranou před domácím násilím, na které ukazuje stávající praxe.

Odůvodnění

Rada vlády pro rovnost žen a mužů na svém jednání dne 22.9.2022 schválila usnesení, ve kterém podpořila záměr legislativních změn v oblasti ochrany před domácím násilím a doporučila předsedovi vlády a zmocněnkyni vlády pro lidská práva koordinovat přípravu legislativních změn v oblasti ochrany před domácím násilím a předložit návrh legislativních změn vládě ČR do 30.6.2023. Zajištění lepší ochrany obětí sexuálního a domácího násilí je také z jedním ze závazků uvedených v programovém prohlášení vlády.

Mezinárodní i české studie výskytu domácího násilí ukazují, že různé formy domácího násilí během svého života zažívá přibližně každá třetí žena a každý čtrnáctý muž. Ve více než polovině případů domácího a partnerského násilí jsou přítomny děti. Naprostá většina případů není nahlášena policii či pomáhajícím profesím. Podle aktuálních výzkumů je domácí násilí pátou nejčastější příčinou rozvodů českých rodin.

Domácí násilí ne vždy dosahuje takové intenzity, aby naplnilo znaky skutkové podstaty trestných činů (zejm. týrání osoby žijící ve společném obydlí). Ochranu před domácím násilím tak poskytuje řada občanskoprávních, správněprávních a trestněprávních norem: zákonem č. 89/2013 Sb., občanský zákoník, zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení, zákonem č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, zákonem č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákonem č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zákonem č. 356/299 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí.

Český právní řád (na rozdíl od jiných právních řádů) pojem domácí násilí nedefinuje. Absence jednotné definice pak v praxi vede k rozdílnému přístupu profesí, které se dostávají do kontaktu s oběťmi domácího násilí a k fragmentaci systému pomoci.

Rada vlády pro rovnost žen a mužů na svém jednání dne 22.9.2022 schválila usnesení, ve kterém upozornila na potřebu redefinice trestného činu znásilnění tak, že jeho podstatou bude absence souhlasu oběti s pohlavním stykem a doporučila ministrovi spravedlnosti předložit vládě ČR návrh novely trestního zákoníku, a to tak, aby vymezení skutkové podstaty trestného činu znásilnění dle § 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, bylo upraveno tak, aby obsahovalo explicitní odkaz na absenci souhlasu.

Opatření směřující k redefinici trestného činu znásilnění reaguje na nedostatky stávajícího vymezení skutkové podstaty trestného činu znásilnění, které neumožňuje v některých případech postihnout různé formy znásilnění. Stávající vymezení skutkové podstaty trestného činu znásilnění je založeno na násilí, pohrůžce násilí, pohrůžce jiné těžké újmy či zneužití bezbrannosti (viz § 185 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Jako problematické se jeví zejména situace, kdy nedojde k použití násilí (či pohrůžce násilí) ze strany pachatele a oběť se zároveň nenachází ve stavu, který je snadno podřaditelný pod kategorii bezbrannosti.

Výklad pojmu bezbrannosti nabízí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (viz např. 3 Tdo 1358/2016). *Za bezbrannost se považuje takový stav oběti, ve kterém není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli ohledně pohlavního styku s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání. Může se jednat o celkovou (či absolutní) bezbrannost, kdy si oběť vůbec neuvědomuje, co se s ní děje, a proto ani nemůže hodnotit situaci, ve které u ní dochází k pohlavnímu styku s pachatelem, a projevující se naprostou odevzdaností se pachateli bez jakýchkoli známek projevu vlastní vůle či schopnosti na požadavky obviněného jakkoli reagovat (půjde například o případy bezvědomí, mdlob, silného obluzení alkoholem či drog, umělého či hlubokého spánku, apod.). ... Kromě této absolutně chápané bezbrannosti se však oběť může nacházet i ve stavu, kdy sice ví, co se s ní děje, avšak není schopna se pachatelovu jednání buď vůbec, anebo účinně bránit, přestože by tak učinit chtěla. Takový stav bezbrannosti se zpravidla dovozuje u osoby spoutané, osoby s fyzickou vadou omezující její hybnost, osoby upoutané na lůžku, přestárlé apod. Jedná se tedy o stav, při němž oběť není schopna vzdorovat nepřijatelnému chování pachatele pro nedostatek tělesných sil a schopností. V důsledku tohoto stavu je taková osoba fyzicky bezbranná, a vzhledem k tomu že takový fyzický stav vždy ovlivňuje i psychiku uvedeným způsobem handicapované osoby, je třeba přihlížet i k tomu, že stav její tělesné bezbrannosti může způsobovat i její bezbrannost psychickou. Za bezbrannost se však nepovažuje stav poškozené osoby, která je sice nezletilá, ale natolik fyzicky a duševně vyspělá, že je schopna pochopit jednání pachatele a svůj případný nesouhlas s tímto jednáním dát dostatečně zřetelně najevo. (blíže srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1839 a násl.).*

Ke znaku násilí se Nejvyšší soud vyjádřil následovně (viz 3 Tdo 1498/2017). Pokud jde o znak násilí, jak jej pojímá skutková podstata trestného činu znásilnění podle § 185 tr. zákoníku, tak tímto se obvykle rozumí použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli. Pro naplnění znaku násilí (nebo pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy) ovšem není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor, jelikož postačí, že pachateli musela být zjevná nevole poškozené osoby s jeho jednáním.

V praxi činí soudům problémy pod uvedenou definici trestného činu znásilnění zejm. zařadit situace, kdy oběť z různých důvodů tzv. zamrzne a není schopna se bránit. Neschopnost bránit se zároveň není způsobena tím, že by oběť byla spoutána či měla omezenou hybnost,

ale jde o psychickou reakci oběti. Tyto situace má návrh ambici vyřešit tím, že definice znásilnění bude založena na absenci souhlasu.

Opatření také reaguje na skutečnost, že v současné právní teorii i praxi se (zejména pod vlivem mezinárodních lidskoprávních standardů) stále častěji opouští konceptualizace znásilnění jako silou vynuceného pohlavního styku a nahrazuje se konceptem nekonsensuálního pohlavního styku. Založit definici znásilnění na nedostatku svobodného souhlasu doporučuje smluvním stranám například Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen ve svém obecném doporučení č. 35 z roku 2017.¹¹²

Postihem znásilnění se zabývá i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jako „ESLP“). Např. v rozhodnutí *M. C. proti Bulharsku ze dne 4. 12. 2003*, č. 39272/98 ESLP konstatoval, že smluvní strany požívají široký prostor pro uvážení ve vztahu k trestněprávní definici znásilnění, nicméně musí zajistit, aby vyšetřování znásilnění bylo zaměřeno na otázku nesouhlasu s pohlavním stykem namísto otázky spojené s použitím síly či překonání odporu.

Ke změně definice znásilnění tak, aby bylo založeno na absenci souhlasu (*consent-based definition*), v posledních letech přistoupila řada evropských zemí (např. Dánsko, Německo, Belgie, Spojené království, Irsko či Švédsko). Diskuse o změně definice znásilnění probíhá i na Slovensku, kde Ministerstvo spravedlnosti předložilo změnu vymezení skutkové podstaty znásilnění následujícím způsobem (§ 195 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestní zákon): *Kdo vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk jakoukoli částí těla nebo jakýmkoli předmětem do těla jiného bez jeho souhlasu nebo přiměje osobu bez jejího souhlasu k jiným sexuálním praktikám nebo k pohlavnímu styku s třetí osobou, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.*

V odůvodnění pak slovenské Ministerstvo spravedlnosti uvádí: *Cílem navrhované změny je, aby jakýkoli pohlavní styk, který je uskutečněn bez souhlasu zúčastněné osoby, byl trestným činem. Navrhovaná změna je inspirována Úmluvou Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Pohlavní styk by měl být za všech okolností dobrovolný. Požadavek "donucení" v těchto případech, který podle výkladových komentářů k trestnímu zákoníku předpokládá aktivní odpor, není správný, neboť každá oběť reaguje na stresovou situaci jinak; tzv. režim "bojů nebo úteků" může být nahrazen paralýzou a neschopností podniknout jakékoli kroky proti situaci. Současně se nezdá správný ani požadavek, že k trestnosti takového jednání musí být použito násilí nebo bezprostřední pohrůžka násilím, protože například pokud jsou pachatel a oběť v nerovném postavení, ať už z důvodu nerovného postavení žen a mužů, nebo z důvodu odlišného postavení autority, například zaměstnavatele, může být bezprostřední pohrůžka vnímána obětí a pachatelem odlišně, nebo dokonce nemusí existovat, a k sexuálnímu násilí přesto dojde.*

K založení definice znásilnění na absenci souhlasu směřuje i aktuální legislativní iniciativa Evropské komise. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí na ženách a domácího násilí v čl. 5 odst. 1 požaduje, aby členské státy zajistily, že nekonsensuální pohlavní styk (se ženou) bude považován za trestný čin. Z výše uvedených důvodů směřuje opatření ke změně definice trestného činu znásilnění tak, aby byla založena explicitně na absenci souhlasu.

¹¹² Blíže viz: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf

Opatření č. 21: Zvýšit legislativní ochranu obětí domácího a genderově podmíněného násilí v rámci institutu vykázání ze společného obydlí

Gestor: **MPSV, MV ve spolupráci s ÚV ČR**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Novelizace zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR zahrnující prodloužení vykázání na 14 dnů a rozšíření i na případy, kdy se nejedná o standardní společné obydlí, zavedení povinnosti zaslat úřední záznam na příslušné státní zastupitelství, zavedení možnosti odebrat násilné osobě zbraň, zavedení povinnosti v případě seniorů a seniorek ohrožených domácím násilím kontaktovat sociální odbor na příslušném městském úřadě a zavedení možnosti udělit zákaz kontaktování a přiblížení v případech nebezpečného pronásledování.	Předložená novela zákona obsahující uvedené změny.	31. 12. 2025 MV ve spolupráci s ÚV ČR
Novelizace zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí stanovující lhůtu do kdy bezodkladně kontaktovat ohrožené děti (max. 48 hodin) a explicitně zmiňující děti, v jejichž rodinách došlo k vykázání v § 6 (děti, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje zejména).	Předložená novela obsahující max. lhůtu	31. 12. 2025 MPSV
Aktualizace metodické příručky č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání zahrnující změny vedoucí k posílení využívání vykázání jako nástroje prevence eskalace násilí.	Aktualizovaná metodická příručka	31. 12. 2025 MV
Metodická podpora Policie ČR v provádění preventivních rozhovorů s vykazovanou osobou a stanovování minimální vzdálenosti vykázání s důrazem na zajištění bezpečí oběti násilí.	Podpora preventivních rozhovorů a stanovení vzdálenosti vykázání zohledněna v rámci aktualizace metodik	31. 12. 2025 MV

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je posílit institut vykázání jako preventivní nástroj, který pomáhá zabránit eskalaci násilí a vážnějším následkům prostřednictvím zohlednění potřeb obětí domácího a genderově podmíněného násilí. Jedná se zejména o prodloužení doby vykázání na dva týdny, zavedení povinnosti násilné osoby během vykázání odevzdat všechny zbraně, které vlastní a novelizaci příslušných zákonů tak, aby reflektovaly i ochranu skupin ohrožených osob jakými jsou např. děti a senioři a seniorky. V neposlední řadě je potřeba institut vykázání rozšířit i na případy, kdy se nejedná o společnou domácnost (např. chaty, hotelové pokoje apod.) a na případy nebezpečného pronásledování.

Odůvodnění:

Potřeba opatření vyplývá zejména z nových komparativních dat a výměny zkušeností a dobré praxe s Rakouskem, které přinesl projekt v rámci programu přeshraniční spolupráce

Interreg CZ-AT.¹¹³ Vzhledem k tomu, že se ČR při tvorbě zákonů na ochranu proti domácímu násilí inspirovala právě v Rakousku, kde institut vykázání funguje již od roku 1997, dává smysl se pokusit rakouské úpravě dále přibližovat.

První z navrhovaných změn je po rakouském vzoru prodloužit dobu vykázání z aktuálních 10 dnů na 14 dnů. Během doby vykázání násilné osoby neposkytuje 10 dní dostatečný prostor pro ohroženou osobu ani intervenční centra navázat s ní spolupráci a poskytnout jí možnosti řešení její situace, aniž by všechny zúčastněné strany nebyly pod tlakem, že nestihnou včas učinit potřebné kroky.

Zároveň současná úprava institutu vykázání nepamatuje na to, že by měly být násilné osobě odebrány zbraně, které vlastní, včetně dokladu k těmto zbraním. Je třeba si uvědomit cyklus domácího násilí a jeho eskalaci, kdy by v takovém případě mohlo bez ohledu na vykázání násilné osoby hrozit vážné nebezpečí osobě ohrožené.¹¹⁴

Dále v Rakousku není podmínkou pro uplatnění institutu vykázání společné obydlí, důležité je, aby mezi ohroženou osobou a násilnou osobou byl blízký vztah. To lépe odpovídá současnému stavu v oblasti interpersonálních vztahů (paralelní vztahy, docházející potomci dopouštějící se různých forem domácího násilí na rodičích / prarodičích atd.). Rakouskou praxi podporuje Úmluva proti násilí na ženách, kde je definováno domácí násilí jakožto „veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.“

S osobou vykázanou se v současné době během vykázání nepracuje dostatečně a vykázání je často vnímáno spíše jako sankce než jako preventivní opatření. Možností je proto zavedení povinnosti její účasti na programu pro násilné osoby, přičemž by násilné osobě v případě nedodržení hrozila sankce či pokuta. Po vzoru zahraničních přístupů (např. Rakouska) by mohla být cílem takového programu práce osoby se vztekem, motivace na změně jejího jednání a v širším slova smyslu další prvek prevence, aby se násilné jednání neopakovalo.

V případě ohrožených osob – dětí – není v současné době stanovena lhůta, do kdy se má orgán sociálně-právní ochrany dětí s dětmi spojit. Je přitom velice podstatné v situaci, kdy je dítě ohrožené násilím, s ním pracovat a poskytnout mu potřebnou pomoc.

U ohrožených osob – seniorů – by měla být zavedena povinnost policie kontaktovat sociální odbor na příslušném městském úřadě, obdobně jako je tomu v případě ohrožených dětí (kdy je kontaktován orgán sociálně-právní ochrany dětí prostřednictvím zaslání úředního záznamu o vykázání). Ohrožené osoby v pokročilejším věku potřebují rovněž speciální ochranu, protože pro ně může být situace obzvláště náročná a nepřehledná.

Obecně se institut vykázání dle dosavadní zákonné úpravy použije jen na případy, kdy ohrožená a násilná osoba žijí ve společném obydlí. V praxi ale může docházet k řadě situací, kdy se o společné obydlí nejedná, nicméně to nevylučuje potřebu ohrožené osoby být v bezpečí – mj. prostřednictvím institutu vykázání. Mohlo by se tedy jednat například o chaty, hotelové pokoje, studentské koleje, ubytovny či další obdobná zařízení.

Aby se výše uvedená opatření mohla efektivně realizovat a promítnout do zlepšení praxe, je nutné vzdělávat relevantní personál, aby uplatňoval „princip nulové tolerance násilí“. Jak dokládá analýza bariér v systému pomoci obětem partnerského násilí, která vznikla v rámci projektu „Odstraňování bariér v systému pomoci obětem partnerského násilí“ podpořeného

¹¹³Více informací dostupných z: <https://www.at-cz.eu/cz>

¹¹⁴Více informací o cyklu domácího násilí dostupných zde: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/domaci-nasili>

z programu Nadace OSF Active Citizens Fund, který je financován z Fondů EHP a Norska, je právě hierarchizace a bagatelizace násilí ze strany různých institucí jednou ze zásadních překážek, kterým oběti v přístupu k pomoci čelí.¹¹⁵ V souvislosti s tím je potřeba u tohoto personálu vnímat institut vykazání jako preventivní nástroj, který může zabránit vážnějším následkům v budoucnu. S tím souvisí, že by se tento institut měl uplatňovat na všechny situace, kdy ohrožená osoba cítí důvodný strach bez ohledu na to, zda již k násilí došlo.

V souvislosti s možností preventivních nástrojů se lze v neposlední řadě ze zahraničí inspirovat i neformálními nástroji, které jsou namířené proti potenciálním násilným osobám s cílem na ně působit a minimalizovat další nežádoucí jednání. V rámci rozhovoru by mělo dojít ze strany orgánu, který rozhovor realizuje, k návrhům, jak by se měla dotyčná osoba chovat a poučení o opatřeních, která by se zahájila v případě, že se potenciální pachatel doporučeními a radami nebude řídit. Cílem takového rozhovoru je zejména předcházet dalšímu násilnému jednání.

¹¹⁵ NYKLOVÁ, Blanka a kol. *Bariéry v systému pomoci obětem: Výzkumná zpráva*. Praha: proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2022. ISBN 978-80-907512-6-2. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/1015/ProFem_Bariery.pdf

Opatření č. 22: Zefektivnit realizaci práva obětí domácího a genderově podmíněného násilí nárokovat a vymáhat odškodnění od pachatele a peněžitou pomoc od státu a zefektivnit způsob poskytování peněžité pomoci obětem

Gestor: **MSp**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
V rámci novelizace zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád explicitně zahrnout náhradu nemajetkové újmy do trestního řádu tak, aby její úroveň odpovídala úrovni náhrady majetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení.	Předložení novely trestního řádu	31.12.2024 MSp
Určit odpovědný věcně příslušný útvar nebo orgán zodpovídající za výkon rozhodnutí o náhradě újmy od pachatele a asistenci při vymáhání odškodnění a určení odpovědnosti za výkon rozhodnutí o náhradě újmy od pachatele.	Určený odpovědný útvar	31.12.2024 a průběžně v následujících letech MSp
Novelizace zákona č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů zahrnující rozšíření možnosti žádat o peněžitou pomoc pro oběti (tak, aby byla na stejné úrovni s ostatními skupinami obětí, včetně umožnění žádat o pomoc v paušální výši bez ohledu na typ nákladů), zavedení automatické valorizace paušálních částek peněžité pomoci a optimalizaci, zafixování zákonné lhůty pro vyřízení žádosti o peněžitou pomoc spolu se zakotvením následků uplynutí této lhůty a povinnost státu poskytovat pomoc bez ohledu na výsledek trestního řízení.	Předložená novela zákona o obětech trestných činů	31.12.2025 MSp

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zefektivnit přístup k odškodnění obětem, které na něj mají právo a které na něj v aktuálním nastavení systému nedosahují a posílit kapacity příslušných orgánů asistovat obětem při vymáhání odškodnění od pachatele.

Odůvodnění:

Peněžitá pomoc představuje pro oběti možnost finanční pomoci od státu, která má sloužit k překlenutí doby zhoršené sociální situace po spáchaném trestném činu. Současné nastavení peněžité pomoci je nicméně pro oběti nefunkční, což potvrdil i výzkum proFem z roku 2022.¹¹⁶

Problematika odškodňování je v mnohých aspektech neznámá pro odbornou i laickou veřejnost. Organizace proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s. se ve spolupráci s partnerskými organizacemi z Maďarska a Bulharska rozhodla zaplnit mezeru v datech ohledně praxe odškodňování a peněžité pomoci v rámci projektu Evropské komise Spravedlnost 2014-2020. Analýza 556 rozsudků z let 2019 a 2020, které se týkaly trestných

¹¹⁶ Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách: Poznatky z teorie i praxe a návrhy ke zlepšení. Praha: proFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2022. ISBN 978-80-907512-9-3. Dostupné z: [https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20\(A5\)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf](https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20(A5)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf), <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/odskodnovani-obeti-nasili-na-zenach>

činů domácího násilí, znásilnění a stalkingu, odhalila řadu systémových nedostatků. Jedním ze závěrů výzkumu je, že zhruba pětinu obětí, které odškodnění nárokovaly v trestním řízení, soud odkázal s celým nárokem do řízení občanskoprávního. V praxi odkázání oběti do občanskoprávního řízení představuje faktické zamítnutí jejího nároku, protože oběti zpravidla do civilního řízení nepokračují. To je zapříčiněno řadou faktorů, kromě finanční náročnosti také například tím, že pro oběť je představa dalšího řízení nepředstavitelná a riskantní, protože se jí nedostává výsad, které má v trestním řízení jako zvlášť zranitelná oběť (např. možnost se nevidět s pachatelem).

Formulace prvního výstupu reaguje na problematiku nárokování nemajetkové újmy v případě podmíněného zastavení trestního stíhání. Aplikační problémy způsobené tím, že ustanovení § 307 odst. 1 trestního zákoníku operuje pouze s podmínkou náhrady „škody“ by vyřešila jednoduchá novelizace, která by zněla „škody a nemajetkové újmy.“ Tím by náhradu újmy nemajetkové postavila škodě a bezdůvodnému obohacení na roveň a posílila vnímání důležitosti odškodnění nemajetkové újmy.

Druhý výstup míří na otázku vymáhání odškodnění od pachatele, které je doposud záležitostí opomíjenou. Přitom je neochota pachatelů platit obětem v praxi vysoce frekventovaným problémem. Řešením je zřízení odpovědného orgánu, který by asistoval při vymáhání odškodnění a dohlížel na soudní výkon rozhodnutí o náhradě újmy od pachatele.

Aktuální nastavení peněžité pomoci je nutné upravit, protože je pro oběti tento nástroj v mnoha ohledech zatěžující a nefunkční. Oběti sexuálního násilí (dle § 24 odst. 1 písm. d) zákona č. 45/2013 Sb, o obětech trestných činů) by měly mít možnosti jako jiné skupiny obětí, mezi nimi moci žádat o pomoc v paušální výši bez ohledu na typ jejich nákladů. Důraz by měl být také kladen na zavedení automatické valorizace paušálních částek peněžité pomoci, které se nezměnily od roku 2013. To je ve světle současné inflace a rostoucích cen energií zcela alarmující.

Zároveň vyřízení peněžité pomoci trvá nepřiměřeně dlouho (okolo roku a půl), proto je v zájmu obětí zavést zákonné lhůty pro vyřízení jejich žádostí a zakotvit následky jejich marného uplynutí, aby byly dodržovány. V souvislosti s tím by stát měl poskytnout pomoc bez ohledu na výsledek řízení, který oběti její pomoc jednak oddaluje, a navíc ji staví do nejistoty.

Opatření č. 23: **Zajistit účinné naplňování práv a ochranu obětí domácího a genderově podmíněného násilí v rámci trestního procesu**

Gestor: **MSp**

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Novelizace zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestné činnosti zakotvující povinné informování o právu na zastoupení pro vybrané skupiny obětí (zejm. zvláště zranitelné oběti), povinnost přiznat zvláště zranitelné oběti bezplatného zmocněnce, povinnost přijímat opatření na její ochranu v trestním řízení (zejm. vedení osobních údajů mimo spis či zajištění možnosti nepotkat se u soudu s pachatelem) a rozšiřující možnost poskytování zajišťované a hrazené právní pomoci ze strany dalších subjektů kromě advokátů, zejména ze strany organizací specializovaných na pomoc obětem trestné činnosti včetně domácího a genderově podmíněného násilí.	a) Předložená novela zákona o obětech b) Zohlednění v rámci novelizace trestního řádu	31. 12. 2025 MSp

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit obětem trestných činů možnost uplatnit svá práva, především v podobě informování se o tom, co konkrétně obsahují. Toto se týká nejen zmíněného odškodnění, ale i práva na zmocněnce či možnost nemuset se setkat s pachatelem daného činu. Informování probíhá mnohdy v ryze formální podobě, kdy obsah přesto není oběti pochopen.

Odůvodnění:

Nárokování odškodnění je složitou záležitostí, kterou je pro oběť trestného činu velmi obtížné zvládnout sama. Součástí procesu odškodňování v trestním řízení je spousta požadavků a podmínek, které může řádně obsáhnout jedině právní profesionál. Proto by měly být ve prospěch zejména zvláště zranitelných obětí zavedeny povinnosti, které systém posunou směrem k úspěšnému přiznávání jejich oprávněného nároku na odškodnění.

Naplňování ústavně garantovaného práva na právní pomoc by bylo efektivnější, pokud by poskytování právní pomoci zajišťované a hrazené státem mohly poskytovat i jiné subjekty než jen advokáti.¹¹⁷ Podmínku poskytování právní pomoci ze strany kvalifikovaného profesionála nesplňují nutně pouze advokáti a advokátky, nýbrž i právníci a právnické z neziskových organizací, kteří se navíc na danou problematiku specializují a mohou oběti poskytnout o to kvalitnější služby.

Zastoupení zejména zvláště zranitelných obětí by navíc mělo být povinné vzhledem k náročnosti a komplikovanosti trestního řízení včetně nárokování odškodnění. I z našeho výzkumu vyplývá, že soudy často nepřiznání odškodnění odůvodnily tak, že oběti dostatečně nevyčíslily svůj nárok nebo jej náležitě nedoložily.¹¹⁸ Oběti jsou od začátku trestního řízení

¹¹⁷ Blíže viz připomínky veřejného ochránce práv k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (č. j. MSP-863/2016-LO-SP/5), dostupné on-line z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5444>.

¹¹⁸ Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách: Poznatky z teorie i praxe a návrhy ke zlepšení. Praha: proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2022. ISBN 978-80-907512-9-3. Dostupné z: [https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20\(A5\)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf](https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publicace%20(A5)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf), <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/odskodnovani-obeti-nasilii-na-zenach>

zahlcené, nemají jasno ve svých právech a neustále naráží na překážky, které celý soudní proces ještě ztěžují. S ohledem na výše uvedené by velmi pomohla pomoc profesionála, který by je tímto velmi náročným procesem provedl a pomohl i s nárokováním odškodnění.

Obětem by v procesu také pomohlo, kdyby jí byla práva, která má jakožto tzv. zvlášť zranitelná oběť, povinně přiznána i bez její žádosti – například právo na bezplatnou právní pomoc zmocněnce nebo procesní záležitosti trestního řízení (např. zabránění kontaktu s pachatelem u soudu nebo vedení osobních údajů jako adresa aj. mimo spis).

Odškodňování představuje komplexní problematiku, kdy s obětí v této souvislosti spolupracuje více subjektů. Aby oběť o odškodnění věděla, včas a řádně ho uplatnila a následně ho vymohla, je potřeba působení řady aktérů, kteří by spolu měli aktivněji spolupracovat pro dosažení větší efektivity. Je proto potřeba posilovat interdisciplinární spolupráci mezi relevantními aktéry a podporovat platformy pro předávání zkušeností a dobré praxe mezi různými subjekty pracujícími s oběťmi.

Opatření č. 24: Zvýšit informovanost osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím o jejich právech

Gestor: **MV, MPSV, MSp** ve spolupráci s intervenčními centry

Výstupy	Indikátor	Termín a gestor
Revidované a zpřehledněné dokumenty s poučením oběti s důrazem zejména na právo zvláště zranitelné oběti na bezplatné zastupování a právo žádat odškodnění.	Revidované dokumenty poučení	01.01.2023 MV
Školení pro policisty a policistky zaměřené na způsob jak stručně a jasně informovat osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím o jejich právech a dostupné pomoci (vč. způsobu využívání revidovaných formulářů).	a) Počet školení b) Počet proškolených policistů a policistek	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MV
V rámci novelizace zákona č. 273/2008 Sb., o Policii zavedena povinnost policejních orgánů ve lhůtě 168 hodin od doručení trestního oznámení nebo prvního úkonu v trestním řízení propojit oběť s odborným akreditovaným subjektem na pomoc obětem domácího a genderově podmíněného násilí (po vzoru vykazání).	Předložení novely zákona o policii zahrnující lhůtu	31.12.2025 MV
Zvýšená informovanost obětí o jejich právech, možnostech jejich naplnění a dostupné pomoci prostřednictvím vytvoření samostatných a snadno dohledatelných stránek či sekce zaměřené na tyto informace vč. zpřehledněného a dostupného registru poskytovatelů pomoci obětem a šíření informace o webu a registru.	a) Vytvořený web či samostatná sekce k problematice b) Aktualizovaný registr c) Výčet zveřejněných informací o webu a registru	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MSp
Posilovat interdisciplinární spolupráci mezi všemi relevantními aktéry a podporovat platformy pro předávání zkušeností a dobré praxe mezi různými subjekty pracujícími s oběťmi domácího a genderově podmíněného násilí mj. za účelem zefektivnění odškodňování obětí násilí.	a) Počet interdisciplinárních setkání v krajích v příslušném roce b) Počet jednání zaměřených na problematiku odškodňování v příslušném roce	31. 12. 2024 a průběžně v následujících letech MPSV, MV, MSp ve spolupráci s intervenčními centry

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je zajistit, aby osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím byly vždy a srozumitelnou formou informovány o svých právech a dostupné pomoci.

Odůvodnění:

Z výzkumu o odškodňování obětí provedeného organizací proFem v roce 2022¹¹⁹ vyplynulo, že oběti často o svých právech neví. V důsledku často nemají právní zastoupení, nenárokují odškodnění a ani nejsou v kontaktu s odbornými specializovanými organizacemi, které by jim

¹¹⁹ ProFem. 2022. Odškodňování obětí trestných činů v kontextu násilí na ženách: Poznatky z teorie i praxe a návrhy ke zlepšení. Blíže viz: [https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publikace%20\(A5\)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf](https://profem.cz/shared/clanky/1053/PROFEM_vico_publikace%20(A5)%20WEB%20-%20Copy%201.pdf), <https://www.profem.cz/cs/vydali-jsme/vyzkumy/a/odskodnovani-obeti-nasili-na-zenach>

mohly v náročné situaci pomoci. O svých právech nemají vzhledem k nastavení systému jasno ani ti, kteří akutní situaci momentálně řeší, natož širší veřejnost v rámci obecného povědomí.

Mezi hlavní výsledky výzkumu o odškodňování obětí patří, že téměř 80 % obětí v trestním řízení neobdrželo žádné odškodnění nemajetkové újmy. Významně se na tomto závěru podílí fakt, že pouze čtvrtina obětí o odškodnění vůbec žádá z řady strukturálních bariér. Hlavním důvodem je, že oběti o svém právu ani neví. Dokumenty s poučením zejména zvláště zranitelných obětí by navíc měly být rozšířeny o jejich specifická práva – zejména na bezplatné zastoupení zmocněncem.

Možnou cestou nápravy je současné zavedení povinnosti policejních orgánů ve lhůtě 168 hodin od doručení trestního oznámení nebo od prvního procesního úkonu v trestním řízení propojit oběť s jejím souhlasem s odborným akreditovaným subjektem na pomoc obětem, po vzoru vykazání. Vedle toho je nutné zpřehlednit registr poskytovatelů služeb pomoci obětem, především optimalizovat vyhledávání subjektů, vylepšit jeho grafickou podobu a specifikovat informace o subjektech, protože jeho aktuální podoba je v praxi vysoce nefunkční.

Stát by se měl snažit v oblasti odškodňování obětí a celkově o tématu násilí na ženách rozšířit povědomí o jejich právech cestou celorepublikové osvětové kampaně, která prolomí nevědomí o této problematice v široké veřejnosti. Každý se může stát obětí trestného činu a zájem státu by měl být na tom, aby se mu dostalo všeho, na co má v dané situaci právo.

Z poznatků organizací pracujících s osobami ohroženými tímto násilím vyplývá, že ne vždy je dostatečně zajištěna informovanost obětí o základních principech a právech na základě zákona o obětech trestných činů. Osoby ohrožené jsou se svými právy seznamovány různými způsoby. Osoby ohrožené často nerozumí tomu, jaká mají v těchto případech práva a jaké kroky budou následovat. Policisté a policistky by měli disponovat jednotným, stručným a přehledným formulářem pro osoby ohrožené domácím násilím. V této souvislosti je nezbytné průběžně proškolení policisty a policistky, jak správně používat tyto informační materiály a stručně a jasně osoby ohrožené domácím a genderově podmíněným násilím o jejich právech. V praxi opakovaně dochází k situacím, kdy osoby ohrožené nejsou náležitě odškodněny, protože nejsou dostatečně a srozumitelně informovány o tom, v jakých fázích trestního řízení mohou svá práva uplatňovat a jakým způsobem. Cílem opatření je zajistit jejich informovanost stručnou a srozumitelnou formou o právu vymáhat odškodnění a zlepšit tak jejich situaci a postavení.

Opatření č. 25: **Metodicky ukotvit postup přestupkových komisí v rámci přestupkových řízení v případech domácího a genderově podmíněného násilí a zajistit funkční nastavení systému vyhodnocování případů a dalších postupů relevantních orgánů v tomto kontextu**

Gestor: **MV ve spolupráci s ÚV ČR**

Výstupy	Indikátor	Termín gestora
Analýza postupů správních orgánů projednávajících přestupků v souvislosti s případy domácího a genderově podmíněného násilí a jejich vyhodnocování v rámci přestupkových řízení (ve spolupráci s Výborem).	Zveřejněná analýza	31.12. 2024 MV ve spolupráci s ÚV ČR
Metodická podpora pro členy a členky správních orgánů projednávajících přestupky reflektující specifika domácího a genderově podmíněného násilí a doporučené postupy v kontextu případů, které správní orgány projednávající přestupky v souvislosti s tímto násilím řeší reflektující výstupy provedené analýzy.	Vytvořené metodické doporučení	31.12. 2024 Průběžně aktualizováno v dalších letech MV
Vzdělávání krajských metodiků a metodiček na přestupky zaměřené na specifika domácího a genderově podmíněného násilí a doporučené postupy v kontextu případů, které správní orgány projednávající přestupky v souvislosti s tímto násilím řeší v souladu s vytvořeným metodickým doporučením.	Počet proškolených osob	31.12. 2024 a průběžně v dalších letech MV
Vzdělávání členů a členek správních orgánů projednávajících přestupky v tématu domácího a genderově podmíněného násilí s cílem zajistit osobám ohroženým tímto násilím ochranu a přístup ke spravedlnosti.	a) Počet akreditovaných kurzů pro členy a členky správních orgánů projednávajících přestupky zaměřených na uvedená témata b) Počet proškolených osob	31. 12. 2024 a průběžně v dalších letech MV

Bližší popis opatření:

Cílem opatření je metodicky ukotvit postup přestupkových komisí v rámci přestupkových řízení v případech domácího a genderově podmíněného násilí a zajistit funkční nastavení systému vyhodnocování případů a dalších postupů relevantních orgánů v tomto kontextu prostřednictvím analýzy postupů správních orgánů, metodické podpory pro členy a členky správních orgánů a vzdělávání krajských metodiků a metodiček na přestupky a členů a členek správních orgánů v dané problematice.

Odůvodnění

Výzkum bariér v systému pomoci realizovaný organizací proFem ve spolupráci s výzkumníci Sociologického ústavu jasně dokládá nekonzistentnost fungování systému pomoci obětem a identifikuje překážky, které musí oběti partnerského násilí překonávat, přičemž jednou

z identifikovaných oblastí, na které oběti partnerského násilí opakovaně naráží, je oblast přestupků a přestupkového řízení. Jak výzkum dokládá, celým systémem pomoci prostupuje hierarchizace a bagatelizace násilí a specificky pak určitých forem násilí. Hierarchizace vede k tomu, že různé složky vyhodnocují jednotlivé násilné projevy „podle nijak systémově neukotveného odstupňování závažnosti násilí – to umožňuje situačně zohledňovat a reagovat na jen některé z těchto projevů, což zároveň zamlžuje skutečnost, že v rámci partnerského násilí se jedná o jednotlivosti, které je třeba posuzovat jako celek.“¹²⁰

Tento přístup usnadňuje a normalizuje pojmání partnerského a obecněji domácího násilí jako sledu jednotlivých incidentů, nikoli jako v čase trvající a vyvíjející se situaci. Konkrétně pak dochází k tomu, že jsou tyto projevy řešeny jednotlivě i v systému pomoci a fyzické napadení se může opakovaně dostat před správní orgány projednávající přestupky, aniž by byl řešen kontext, tedy partnerské násilí a vyvíjející se situace jako celek. Přičemž přestupkové řízení aktuálně neposkytuje obětem žádnou účinnou ochranu, kterou jim v trestním řízení zajišťuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ani aktuálně nedisponuje definovanými postupy, jak v případech partnerského násilí postupovat tak, aby bylo možné je včas zachytit a zajistit obětem partnerského násilí potřebnou ochranu. Zároveň je v přestupkovém řízení uplatňována promlčecí doba, která je pro tento typ přestupků stanovena pouze na jeden rok, v mnohých případech tak dochází k promlčení a de facto k zániku tohoto práva.

Vyhodnocování projevů partnerského násilí jako jednotlivých přestupků mnohdy vede k neochotě obětí znovu policii kontaktovat a systémem, který by jim měl a mohl pomoci, tedy tyto oběti zcela propadají. Tento přístup posiluje latenci násilí ve společnosti a zhoršuje jeho dopady v jednotlivých případech.

Vedle vyhodnocování jednotlivých případů policií, která by měla znát specifika domácího násilí a měla by reflektovat to, že se v těchto případech nejedná o jednotlivé izolované činy, ale o komplex činů, které se vyvíjejí v čase a měly by právě komplexně být posuzovány, je nutné se zaměřit i na samotné správní orgány projednávající přestupky, které v zachycení případů partnerského násilí mohou hrát zásadní roli. Tuto roli posílí nastavení postupů správních orgánů projednávajících přestupky v případech partnerského násilí k zajištění včasné identifikace těchto případů a nastavení efektivních postupů jejich řešení, včetně jejich metodického ukotvení a metodické podpory, kterou k aplikaci nových postupů členové správních orgánů projednávajících přestupky budou mít k dispozici.

¹²⁰ ProFem. 2022. Bariéry v systému pomoci obětem partnerského násilí. Dostupné z: https://www.profem.cz/shared/clanky/1015/ProFem_Bariery.pdf